JAARSTUKKEN

2016

Inhoudsopgave

Aanbieding 3
JAARVERSLAG 4
1.1 Programma's in één oogopslag 5
Financiële analyse 6
Programma 1. Bestuurszaken 9
Programma 2. Burgerzaken 11
Programma 3. Openbare orde en veiligheid 13
Programma 4. Wegen, water en verkeer 15
Programma 5. Onderwijs 19
Programma 6. Cultuur en recreatie 21
Programma 7. Sociaal Domein 23
Programma 8. Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid 28
Programma. 9. Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economische zaken 31
Programma 10. Algemene inkomsten en uitgaven 33
Algemene dekkingsmiddelen 34
Onvoorzien en incidenteel 37
Paragrafen 39
Inleiding 39
A. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 40
B. Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen 49
C. Paragraaf Financiering 54
D. Paragraaf Bedrijfsvoering 56
E. Paragraaf Verbonden Partijen 63
F. Paragraaf Grondbeleid 79
G. Paragraaf Lokale Heffingen 81
JAARREKENING 86
2.1 Overzicht van baten en lasten 87
2.1.1 Analyse saldo 2016 89
2.1.2 WNT 90
2.1.3 Incidentele lasten en baten 93
2.1.4 Structurele mutaties reserves 94
2.1.5 Analyse begrotingsrechtmatigheid 95
2.1.6 Structurele doorwerking 98
2.2 Balans 99
Toelichting op de balans per 31 december 2016 101
Bouwrekeningen (balansspecificatie A) 114
Overzicht reserves (balansspecificatie B.1) 115
Overzicht voorzieningen (balansspecificatie B.2) 116
Overzicht algemene reserve (balansspecificatie C) 117
Overzicht investeringen met maatschappelijk nut (balansspecificatie D) 118
2.3 Vennootschapsbelasting 120
Bijlagen 122
Bijlage 1 Renterisico op vaste schuld voor het jaar 2016 123
Bijlage 2 Investeringen 124
Bijlage 3 SISA-verklaring 126
Bijlage 4 Conversietabel balans 2015 127
Controleverklaring 130

Aanbieding

Geachte leden van de gemeenteraad van Laren,

Het jaarverslag en de jaarrekening kent dit jaar dezelfde opzet als vorig jaar. Er is gewerkt om een goed tekstueel overzicht te geven van de bijzonderheden per programma. Dit tekstuele verslag wordt gecomplementeerd met het financiële resultaat en een verklaring van de afwijkingen. Dit vormt gezamenlijk het jaarverslag (eerste deel). De verdere financiële en prestatiegerichte detaillering vindt u in de bijlagen (tweede deel). De prestaties worden in deze bijlage slechts tekstueel van uitleg voorzien indien bijzonderheden zich hebben voorgedaan (niet eerder genoemd in het jaarverslag) of het “stoplicht” op rood of oranje staat. Het is een andere, in onze ogen meer transparante en aansprekende vorm geworden.

Deze jaarstukken zijn opgesteld op basis van de geldende Wet- en Regelgeving zoals vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en conform de met de Raad afgestemde programma-indeling. 2016 heeft in het teken gestaan van transformatie van de decentralisaties. Zo is in 2016 bijvoorbeeld hard gewerkt aan de inkoop jeugdzorg per 2017.

Het saldo van de jaarrekening 2016 bedraagt € 1.190.547 voordelig. Hiervan is een voordelig resultaat van € 1.091.611 behaalt in programma 7: Sociaal Domein. Daarbij zijn de maatwerkvoorzieningen Wmo (voordeel ad. € 538.000) en de algemene voorzieningen (voordeel ad. € 264.000) de grootste uitschieters. Middels de resultaatbestemming wordt voorgesteld om € 771.440 toe te voegen aan de reserve Sociaal Domein. Tevens wordt er een bestemmingsreserve investeringen preventief voorveld gevormd en wordt er € 200.000 gestort in deze reserve. Het resterende resultaat is reeds meegenomen in de reeds vastgestelde budgetoverheveling 2016 (ad. € 219.107).

Wij vertrouwen erop u met deze jaarstukken, en de bijgevoegde accountantsverklaring, in staat te stellen uw controlerende taak op hoofdlijnen te kunnen vervullen.

Het college van de gemeente Laren, Namens hen,

Tijmen Smit, Wethouder Financiën

JAARVERSLAG

1.1 Programma’s in één oogopslag

Per programma in één oogopslag de belangrijkste resultaten over 2016.

Financiële analyse

Algemeen

Volgens artikel 24 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV 2014), bestaan de jaarstukken uit:
- het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen)
- de jaarrekening (programmarekening, balans & toelichting en SISA-bijlage)

De programmaverantwoording en de programmarekening inclusief de toelichting hierop zijn geïntegreerd en worden per programma behandeld. De paragrafen en de balans inclusief toelichting vormen een apart onderdeel van de jaarstukken.

Saldo 2016

Het saldo van de jaarrekening bedraagt: € 1.190.547

Verwerking van het rekeningsaldo 2016

Wij stellen u voor het voordelig saldo als volgt te verwerken:

Voordelig saldo: € 1.190.547

- Het bedrag van € 771.440 toe te voegen aan de reserve Sociaal Domein.
- Het bedrag van € 200.000 toe te voegen aan de bestemmingssreserve investeringen preventief voorveld.
- Het bedrag van € 219.107 is reeds meegenomen in de vastgestelde budgetoverheveling van de jaarrekening 2016 (raadsvergadering 28 maart 2017; voor onderbouwing zie: 'Overheveling budgetten' hieronder).

Voorts stellen wij u voor:

- de reserve decentralisatie op te heffen en het voordelig saldo ad. € 304.100 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Sociaal Domein

- de reserve re-integratie en participatie op te heffen en het voordelig saldo ad. € 35.100 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Sociaal Domein

- de reserve informatieplan op te heffen en het saldo van € 11.400 toe te voegen aan de algemene reserve

- de reserve AZC Crailo op te heffen en het saldo van € 147 toe te voegen aan de algemene reserve

Overheveling budgetten

In 2016 zijn voor specifieke projecten budgetten beschikbaar gesteld. Voor de projecten die in 2016 niet zijn afgerond, is uw raad een voorstel gedaan om de restant budgetten in 2017 beschikbaar te stellen, zodat de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.

De volgende budgetten zijn reeds ten laste van het resultaat gebracht:

Maatregelen wateroverlast	€ 17.316
Opstellen GVVP	€ 20.025
RMO – advies analyse SD	€ 5.490
Digitaliseren bouwdossiers	€ 45.277
Bestemmingsplannen	€ 30.000
Organisatie Veteranendag	€ 15.000
Sanering grondwater Torenlaan	€ 78.621

Subsidie BES	€ 15.500
Jan Hamdorfprijs (1e helft)	€ 5.000
Integraal huisvestingsplan Onderwijs	€ 6.384
Milieubeleidsplan	€ 3.300

Totaal overgehevelde budgetten ten laste van het rekeningresultaat 2016: € 241.913

Dit bedrag wordt voor € 219.107 gedekt uit de Algemene reserve, voor € 17.316 uit de reserve Sociaal Domein en voor € 5.490 uit de reserve riolering

De volgende budgetten die in de begroting 2016 werden gedekt uit de algemene reserve zijn reeds overgeheveld naar 2017:

Bijdrage HOV-lijn	€ 187.500
Aanwijzen monumenten	€ 13.667
Jan Hamdorff prijs (2e helft)	€ 5.000

Totaal overgeheveld budget t.l.v. de algemene reserve: € 206.167.

Het totale budget dat in 2016 wordt overgeheveld bedraagt: € 448.080.

Van dit totale budget ad. € 448.080 wordt € 425.274 gedekt via de Algemene reserve, € 5.490 via de reserve Sociaal Domein en € 17.316 via de reserve riolering.

De belangrijkste resultaten per programma zijn:

Programma	**Nadeel**	**Voordeel**	**Saldo**
01. Bestuurszaken	77.108		77.108
02. Burgerzaken	2.571		2.571
03. Openbare orde en veiligheid	26.755		26.755
04. Wegen, water en verkeer		-300.333	-300.333
05. Onderwijs	2.409		2.409
06. Cultuur en recreatie	864.255		864.255
07. Sociaal Domein		-1.091.611	-1.091.611
08. Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid		-48.509	-48.509
09. Grondexploitatie dorpsvernieuwing		-112.167	-112.167
10. Algemene inkomsten en uitgaven	92.988		92.988
Algemene dekkingsmiddelen		-941.100	-941.100
Onvoorzien en incidenteel	237.088		237.088
Totaal nadeel / voordeel	**1.303.174**	**-2.493.720**	
Saldo			**-1.190.547**

Te zien is dat er in 2016 € 1.303.174 aan nadelig resultaat ontstaat op programmaniveau. Voor € 544.800 van dit nadelig resultaat geldt dat het hier kostenoverschrijdingen betreft die niet rechtmatig zijn (zie p.96 voor een analyse van de begrotingoverschrijdingen). Voor deze kostenoverschrijdingen geldt dat zij weliswaar binnen het bestaande beleid passen, maar hiervan stelt de accountant ondubbelzinnig vast dat deze ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. In voorstel van de jaarstukken worden die begrotingsonrechtmatigheden ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Instemming van de raad heeft daaropvolgend invloed op het rechtmatigheidsoordeel van de accountant.

Uren BEL Combinatie

De uren BEL Combinatie zijn in 2016 doorbelast op voorcalculatorische basis. Enkel de uren op producten waaraan een tarief is gekoppeld (afval en riolering) en de uren op projecten zijn nacalculatorisch bepaald. Onderstaand overzicht laat zien dat in de exploitatie, een nadeel is gerealiseerd van € 24.636 op de uren BEL Combinatie. Dit nadeel ontstaat doordat in de realisatie minder uren op projecten zijn verantwoord dan vooraf begroot. Een deel hiervan (€ 5.000) is verantwoord op het product riolering. De lasten op het product riolering zijn gekoppeld aan het tarief rioolheffing.
Het restant van het nadelig saldo wordt verantwoord via de post 'flexibele uren' op het programma Algemene dekkingsmiddelen.

Dienstverleningsovereenkomst	**Begroot 2016**	**Realisatie 2016**	**Saldo 2016**
Exploitatie:	5.755.292	5.779.928	-24.636
Grondexploitaties:	234.519	239.837	-5.318
Investeringsprojecten:	120.172	90.218	29.954
Totaal:	**6.109.983**	**6.109.983**	**0**

Controleverklaring

Ten tijde van het drukken van het jaarverslag en de jaarrekening is de controleverklaring nog niet afgegeven.

Programma 1. Bestuurszaken

Wat hebben we bereikt?

Veel aandacht ging er ook in 2016 uit naar de zorgvuldige opvang van vluchtelingen. Het voormalige AZC Crailo werd wederom geschikt gemaakt om een naar verwachting groeiende stroom vluchtelingen op een humane wijze goed onderdak te bieden. Samen met een grote groep vrijwilligers is er hard gewerkt om alles in goede banen te leiden. Dat gold ook voor de communicatie en afstemming met omwonenden, belanghebbenden en de buurgemeenten. De brede steun van de Gemeenteraad was daarbij onmisbaar. In de loop van het jaar bleek dat de instroom van vluchtelingen enorm afnam. Uiteindelijk leidde dat er toe dat het COA besloot om per 1 oktober Crailo weer te sluiten. Tegelijk bleef de behoefte om tijdig te voorzien in het vinden van passende huisvesting voor statushouders. Dat zal ook de komende jaren onze aandacht blijven houden.

De weer groeiende economie, de aantrekkende huizenmarkt, met name in Amsterdam maakte dat ook Laren nog meer als vestigingsgemeente in de belangstelling stond. Het inwonertal groeide het afgelopen jaar met 137 tot 11.095. Omdat daarbij ook een groeiende groep jonge gezinnen zit zal dat ook positief gaan doorwerken in de leerlingenaantallen en de mogelijk daaruit voortvloeiende huisvestingsbehoefte.

Belangrijk voor de toekomst van de zelfstandige gemeente Laren is de onder verantwoordelijkheid van de Provincie Noord-Holland door Deloitte uitgevoerde Bestuurskrachtmeting voor de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek. Vanwege haar ligging in de Provincie Utrecht bleef Eemnes buiten het onderzoek. De uitkomst van het onderzoek was voor de beide BEL gemeenten overwegend positief. Het rapport concludeerde dat er sprake was van een toereikende bestuurskracht. De bedrijfsvoering van de BEL organisatie werd echter wel kwetsbaar geacht. In haar reactie heeft de Gemeenteraad sterk ingezet op de kern van de problematiek die in het Deloitte onderzoek naar voren kwam: het versterken van de regionale bestuurskracht gecombineerd met een onderzoek naar de wijze waarop de bedrijfsvoering mogelijk met de gemeente Hilversum minder kwetsbaar zou kunnen worden georganiseerd. De voorzetting van de zelfstandigheid van Laren stond daarmee voor de Raad niet ter discussie.

In het afgelopen jaar werden drie inwoners benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau. De heer C.M.A. van Hest is met name onderscheiden vanwege zijn inzet als kunstpromotor, zijn verdiensten voor de tennisclub 't Gooi en zijn voormalig lidmaatschap van de gemeenteraad. De heer J.G.M. Smit is ondermeer onderscheiden voor zijn verdiensten als vrijwilliger bij de Stichtse Hof, volleybalvereniging The Smashers, de kegelclub, zijn inzet als coördinator voedselwensen bij Tafeltje-Dek-Je en zijn lidmaatschap van de WMO-raad. En de heer M.J.L. Vos is onderscheiden voor zijn voorzitterschap van Stad en Lande Ruiters, vrijwilliger bij de RK Parochie Sint Vitus, vice-voorzitter Parochiebestuur Sint Jan Goede Herder, bestuurslid Laren Klassiek en Hart van Laren en mede-organisator van politiek café Het Gooi.

Wat ook in 2016 weer indrukwekkend was, was het organiserend vermogen van onze inwoners. In Laren is men niet 'slechts' inwoner maar tegelijk en ook veelvuldig bereid om verantwoordelijkheid te nemen en de handen uit de mouwen te steken. Dat doet men zowel individueel als in georganiseerd verband. Dat levert prachtige activiteiten op zoals het Larens diner, de kermis, Koningsdag, Lekker Laren, Kerst en andere activiteiten. En zeker niet in de laatste plaats de historische en betekenisvolle St. Jans processie die nog steeds op grote belangstelling mag rekenen. Het in aanbouw zijnde nieuwe Singer theater is ook een bewijs dat veel inwoners bereid zijn om ook in materiële zin hun bijdrage te leveren aan voorzieningen die Laren maken tot en dorp met landelijke uitstraling.

Evenals in vele andere gemeenten in ons land heeft ook Laren in toenemende mate te maken met personen met verward gedrag. Een sociaal dorp moet in staat zijn om bescherming te bieden aan deze mensen, echter, soms is er sprake van excessen. Veel aandacht heeft een situatie aan de Gooiergracht gevergd waarbij intensieve samenwerking tussen de buurt, de buurtpreventievereniging en diverse overheidsdiensten aan de orde was. De beleidsafdelingen veiligheid en communicatie speelden een sleutelrol om de situatie beheersbaar te houden en tot

een acceptabele oplossing te brengen. De gemeenteraad toonde discipline door niet in een risico-regelreflex te schieten. We hopen uit de ervaringen met deze casus te leren om in de toekomst nog beter dit type excessen het hoofd te bieden.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	2.613.342	2.591.266	2.834.744	2.924.148	-89.404
Baten	19.984	3.065	3.065	15.361	-12.296
Saldo	2.593.358	2.588.201	2.831.679	2.908.787	-77.108

Toelichting diverse afwijkingen

Het programma bestuurszaken heeft een nadelig saldo van € 77.108.

Salariskosten college € 13.000 V
Voor het college is primair begroot € 306.639. Dit bestaat uit salarislasten € 296.018 en lasten WKR € 10.621. Omdat de lasten WKR voor de gehele gemeente zijn geboekt op één kostencategorie ontstaat een voordeel van ca. € 13.000.

Hogere wedde raadsleden € 19.500 N
Voor de raad is in de begroting een bedrag opgenomen van € 118.000. Dit is opgebouwd uit salarislasten, € 97.000 en lasten WKR € 21.000. Omdat de lasten van de WKR van de gehele gemeente Laren zijn geboekt op het product raad, ontstaat hier een overschrijding.

Accountantskosten € 22.000 N
De overschrijding is volledig te wijten aan de controlewerkzaamheden over het controlejaar 2015 en het meerwerk over 2014.
Zoals ook landelijk het beeld was, hebben de controlewerkzaamheden voor het sociaal domein over 2015 geleid tot veel extra werkzaamheden.
In afwijking van voorgaande jaren is alleen de interim controle 2016 (50%) van de nieuwe accountant ten laste gebracht van het budget 2016. Dit betreft een bedrag van € 10.800. De jaarrekeningcontrole 2016 wordt verantwoord op het budget 2017, daar deze werkzaamheden immers ook plaatsvinden in 2017.

Reserveringen € 48.000 N
Om de voorziening wethouderspensioenen op peil te houden was een extra dotatie nodig. Dit zorgt voor het tekort van ruim € 48.000.

Programma 2. Burgerzaken

Wat hebben we bereikt?

Doorontwikkeling van het Klanten Contact Centrum (KCC)
Met ingang van 1 december 2016 is er voor 20 uur per week een programma manager dienstverlening benoemd. Mede aan de hand van de Visie dienstverlening zal er in 2017 uitvoering aan gegeven worden.

Eind 2016 is er bij het KCC een formatieonderzoek gestart. In februari 2017 zal het eindrapport opgeleverd worden.

Dienstverlening
Onze dienstverlening heeft constant de aandacht. De avondopenstelling op maandag is voor burgerzaken altijd druk bezet. Om de schoolgaande jeugd meer mogelijkheden te geven om een afspraak in te plannen, is de openingstijd van de balie burgerzaken verschoven van de ochtend naar de middag. Deze wijziging is een groot succes, er worden volop afspraken voor de woensdagmiddag gemaakt.

In 2016 is er boven de receptie een beeldscherm geplaatst. Op dit moment wordt er informatie over vergaderingen/overleggen getoond zodat bezoekers direct kunnen zien in welke vergaderruimte zij verwacht worden. In 2017 wordt deze informatie uitgebreid met informatie over producten en een weergave van actuele zaken.

Audits Basisregistratie Personen (BRP) en de reisdocumenten (Pnik) volgens jaarlijkse zelfcontrole
Deze verplichte zelfcontrole vindt jaarlijks, volgens aanwijzing van het Ministerie van Binnenlandse Zaken plaats. De uitslag van de zelfevaluatie is door de Chief Information Security Officer (CISO) gerapporteerd.

Jaarlijks wordt in een aantal gemeenten een steekproef gehouden. De gemeente Laren viel dit jaar in de steekproef: zelfevaluatie PNik. De uitkomst van deze steekproef was positief.

Referendum
Het referendum over de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en de Oekraïne was een nationaal referendum dat op 6 april 2016 plaats vond.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	832.286	807.509	798.069	810.190	-12.121
Baten	214.276	216.720	216.720	226.270	-9.550
Saldo	618.010	590.789	581.349	583.920	-2.571

Toelichting diverse afwijkingen

Het programma Burgerzaken heeft een nadelig saldo van € 2.571. Dit saldo wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende posten:

Burgerlijke stand € 1.850 V
Het saldo op burgerlijke stand is € 1.850. Dit voordeel is ontstaan doordat er minder trouwboekjes zijn uitgegeven dan begroot.

Verkiezingen € 13.000 N
In april 2016 was het raadgevend referendum over het Oekraïneverdrag. De organisatie hiervan heeft geleid tot een nadeel van € 13.000. Deze kosten betreffen presentiegelden, voor het overige betreft dit diverse kosten zoals stempassen en stembiljetten. Dit nadeel wordt echter gecompenseerd door een rijksbijdrage die ontvangen is via de algemene uitkering.

Leges € 9.000 V
De extra opbrengst van leges is het gevolg van het afgeven van meer rijbewijzen en paspoorten.

Programma 3. Openbare orde en veiligheid

Wat hebben we bereikt?

Het uitgangspunt van het veiligheidsbeleid is ‘Aan veiligheid werken we samen’. De regie hierop is de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar we kunnen het niet alleen. Eind 2014 is het meerjaren Integraal Veiligheidsplan 2015-2018 door de gemeenteraad vastgesteld. In 2016 is het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2016 uitgevoerd. Hieruit zijn o.a. de volgende acties uitgevoerd: een bewustwoordingsbijeenkomst over ondermijning voor de interne organisatie en deelname aan casusoverleggen in het kader van overlastgevende /verwarde personen. In 2016 is drugsbeleid vastgesteld en is het RIEC gestart met het maken van een ondermijningsbeeld voor Laren. Daarnaast blijft aandacht voor woninginbraken hoge prioriteit. Dit jaar is er een BuurTent georganiseerd met als doel om bewoners bewust te maken van hoe zijzelf een woninginbraak kunnen voorkomen. Verder is er in samenwerking met de politie een bijeenkomst georganiseerd voor WhatsApp-groepen. In de gemeente zijn er inmiddels 23 WhatsApp-groepen actief met als doel een veiligere buurt en woninginbraken samen bestrijden. Naast de 112 meldingen voor acute actie, worden leden via de Burgernetmail op de hoogte gesteld van een woninginbraak en verzocht informatie te delen. Dit is aanvullend op een buurtonderzoek. Per 31 december was 11,7% van de inwoners van Laren Burgernet-deelnemer.

Foto: Buurtent in Laren

In het kader van crisisbeheersing en rampenbestrijding is getraind en geoefend met zowel het Gemeentelijk Beleidsteam als de ondersteunende gemeentelijke crisisorganisatie. Voor het Gemeentelijk Beleidsteam stond dijkdoorbraak en wateroverlast centraal. De oefening heeft geresulteerd in een beter bewustzijn van de overstromingsdreiging en keteneffecten.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	1.386.893	1.435.302	1.475.783	1.501.312	-25.529
Baten	39.481	25.200	25.200	23.974	1.226
Saldo	1.347.412	1.410.102	1.450.583	1.477.338	-26.755

Toelichting diverse afwijkingen

Het programma Openbare orde en veiligheid laat een nadelig saldo zien van afgerond € 26.755.

Brandweer en rampenbestrijding € 29.000 N
Op het product brandweer en rampenbestrijding is een tekort ontstaan van € 29.300. Dit wordt volledig veroorzaakt door extra onderhoudskosten aan de brandweerkazerne.

Programma 4. Wegen, water en verkeer

Wat hebben we bereikt?

HOV project

Het GNR, de gemeenten Hilversum en Laren en Provincie Noord-Holland zijn vorig jaar akkoord gegaan met de 'Overeenkomst realisatie beheer en onderhoud HOV, verlegging Weg over Anna's Hoeve', evenals het Project Voltooiing Groene Schakel', in het kader waarvan een ecoduct wordt aangelegd op grondgebied van de gemeente Laren, gelijktijdig met de aanleg van de HOV lijn. In Eemnes is het onderzoek voortgezet naar het definitieve ontwerp van HOV halte A27 Eemnes/Laren en in Blaricum is een akkoord bereikt met de provincie over de meerijd variant via het Meenttracé. Verder is in 2016 begonnen met de voorbereidingen voor de aanbesteding van het deelproject Laren-Hilversum.

Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan (GVVP)

In het laatste kwartaal van 2016 is een begin gemaakt met de opstelling van drie nieuwe Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplannen (GVVP's) voor de BEL Gemeentes voor de periode 2017-2021.
Eind vorig jaar is begonnen met de uitvoering van een knelpunteninventarisatie onder alle inwoners. De eigenlijke planvorming vindt plaats in 2017.

Verkeersonderzoek kruising La Place

In 2016 is door de provincie een verkeersstudie uitgevoerd naar het verbeteren van de verkeersveiligheid van het kruispunt N525 Westerheide/Langsakker. De provincie heeft de studie breed ingestoken en alle belanghebbende bewoners en instanties zijn hier actief bij betrokken geweest. De keuze van een uiteindelijke voorkeursvariant zal begin 2017 plaatsvinden.

Aanpassing verkeersregelinstallatie kruising de Brink

In verband met de lange wachtrijen van auto's voor de verkeerslichten op het kruispunt de Brink zijn enkele kleine aanpassingen doorgevoerd in het verkeersregelprogramma. Deze hebben enigszins effect gehad maar lang niet voldoende. Er is nog wel enige verdere winst te behalen, maar dat vergt dan veel meer middelen, waarbij het de vraag is of dat voldoende zal zijn om het probleem op te lossen. Daarom is ervoor gekozen om dit in 2017 verder te bezien in het bredere kader van het GVVP.

Openbare verlichting

Op basis van het Beleids- en beheerplan openbare verlichting is begin 2016 het Uitvoeringsprogramma voor de vervanging van de openbare verlichting opgesteld. In de loop van 2016 is het werk technisch voorbereid en aanbesteed. In 2017 worden circa 150 verouderde lichtmasten vervangen door de nieuwe LED-verlichting. De uitvoering start in het tweede kwartaal 2017. Het betreft hier de uitvoering van de jaarschijven 2015 t/m 2017.

Wegreconstructies

In 2016 zijn diverse wegreconstructies aanbesteed en/of gestart. Het betreft:

- Graafland/Mendes da Costalaan (werk loopt, de nieuwe Acacia's zijn geplant)
- Veerweg/Steffenshein West (werk loopt)
- Teunenmijn/gedeelte Smeekweg (werk start maart 2017)

Foto: planten van nieuwe Acacia's op het Graafland

In de zomer van 2016 is op de asfaltwegen van o.a. Derkinderenlaan, Hart Nibbriglaan en het Rozenlaantje een levensduurverlengende oppervlaktebehandeling aangebracht. In totaal is een oppervlakte van ca. 7.700 m2 behandeld.

Foto: oppervlaktebehandeling wordt aangebracht

Gezamenlijk wegenonderhoudsplan 2017 - 2021
In 2016 is het wegenonderhoudsplan voor de periode 2017 - 2021 afgerond voor de drie BEL gemeenten. Voor het regulier onderhoud van wegen is het voorstel gedaan om het onderhoudsbudget te verhogen en extra geld vrij te maken om in 2018 o.a. de Vredelaan te reconstrueren. Ook wordt voorgesteld om eenmalig een bedrag op te nemen om levensduurverlengende maatregelen aan de asfaltwegen in Laren op te nemen.
De voorstellen op basis van het wegenonderhoudsplan zijn opgenomen in de Kadernota 2017.

Gezamenlijk gronddepot
Het gronddepot aan de Randweg in Blaricum is geformaliseerd en voldoet aan alle gestelde milieueisen. Door deze upgrade kan de gemeente samen met Blaricum haar reconstructieprojecten blijven uitvoeren. De bewoners, bedrijven en weggebruikers werken constructief mee om de uitvoering van deze werkzaamheden zo soepel mogelijk te laten verlopen. De grootschalige projecten zijn kwalitatief en financieel onder controle.

TOMIN groep
De buitenruimte van Laren wordt voor het grootste gedeelte onderhouden door de TOMIN groep. In 2016 is het contract met de TOMIN groep verlengd tot en met december 2018.

Bomenbeleid
Eind 2016 is een eerste aanzet gemaakt voor de bestuursopdracht bomenbeleidsplan Laren die in 2017 verder zal worden uitgewerkt, waarna deze wordt voorgelegd aan college en raad.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	1.867.462	2.023.640	2.315.051	2.054.553	260.498
Baten	63.470	40.992	40.992	80.827	-39.835
Saldo	1.803.992	1.982.648	2.274.059	1.973.726	300.333

Toelichting diverse afwijkingen

Het programma Wegen, water en verkeer heeft een voordelig saldo van € 300.333. Dit voordeel bestaat voornamelijk uit de volgende afwijkingen:

Kapitaallasten constructies € 89.000 V
Op deze kostenplaats geven de kapitaallasten een onderschrijding van circa € 89.000. Dit is het gevolg van het later afronden van reconstructies dan gepland.

Verkeersmaatregelen € 26.000 V
De werkzaamheden met betrekking tot het opstellen van het GVVP zijn nog niet volledig afgerond. Het restant budget zal worden overgeheveld naar 2017.

Grond Hein Keverweg € 40.200 N
De rente op de aankoop van de grond aan de Hein Keverweg was niet geraamd. Dit zorgt voor een overschrijding van € 40.200.

Openbaar vervoer € 187.500 V
De uitvoering van het HOV-project is wederom vertraagd. De uitgave van de bijdrage van de provincie Noord Holland heeft daarom niet plaatsgevonden. Het budget wordt overgeheveld naar 2017.

Wegen straten en pleinen € 17.300 V
Voor de reparatie van de Langakker is een schadevergoeding ontvangen. Deze bedraagt € 17.300.

Wegen straten en pleinen € 22.500 V
Voor het aanleggen van het Tabakspaadje is een IVS-bijdrage ontvangen van het Rijk van € 22.500.

Programma 5. Onderwijs

Wat hebben we bereikt?

De leerlingenprognose en ruimtebehoefte onderwijs is geactualiseerd. Daarnaast komen de schooldirecteuren structureel samen om (gemeentelijke) ontwikkelingen te bespreken en met elkaar af te stemmen. De inzet van het schoolmaatschappelijk werk is, in overleg met samenwerkingsverband Unita en Qinas, versterkt.

Regionaal zijn er richtlijnen opgesteld over de bekostiging en organisatie van taalonderwijs aan minderjarige statushouders. Een mooi resultaat is dat er twee vormen van taalonderwijs (voltijd en deeltijd) zijn en dat er een taalklas is geopend in Huizen.

Een deel van de leerlingen van de Internationale Schakelklas 't Gooi is tijdelijk gehuisvest in schoolgebouw de Scheper.

Harmonisatie peuterspeelzalen
Begin 2015 heeft de gemeenteraad ingestemd met de harmonisatie van de peuterspeelzalen tot peuteropvang. In 2016 zijn alle peuterspeelzalen geharmoniseerd. De subsidie is hiermee afgebouwd van 100% in 2015 naar 50% in 2016. Een volgende stap in het proces is het tot stand brengen van een regeling voor zogenoemde kostwinnersgezinnen. Het college van Laren heeft op 8 november 2016 hiermee ingestemd. De regeling treedt op 1 januari 2017 in werking.

Handhaving kinderopvang
In 2016 zijn alle kinderopvangorganisaties in de BEL-gemeenten door de GGD geïnspecteerd. In 2016 is in Laren vier keer een aanwijzing opgelegd omdat zaken niet op orde waren. Uit de hierop volgende nadere onderzoeken is gebleken dat alle zaken alsnog in orde zijn gebracht. In 2016 is Kinderdagverblijf Joukje gesloten.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	663.826	626.005	630.982	631.254	-272
Baten	13.557	7.419	7.419	5.282	2.137
Saldo	650.269	618.586	623.563	625.972	-2.409

Toelichting diverse afwijkingen

Op het programma onderwijs is een nadelig resultaat behaald van € 2.409.

Ventilatieprobleem De Binckhorst € 30.000 N
Voor het onderhoud van de diverse scholen is een extra bedrag van € 30.000 uitgegeven. Dit is het gevolg van de ventilatieproblemen bij De Binckhorst. Dit bedrag was opgenomen in het door de raad goedgekeurde Integraal Huisvestingsplan (IHP) van 2014. Bij het overzetten van de voorziening naar de reserve is deze onttrekking aan de reserve niet overgenomen. Deze

overschrijding wordt gedekt door een onttrekking ad € 30.000 aan de reserve verzoeken diverse scholen. Immers ligt hiereen een raadsbesluit ten grondslag wat zijn oorsprong kent voor 31-12-2016.

Leerlingenvervoer € 12.200 V
Op het leerlingenvervoer is een voordelig resultaat behaald omdat het aantal ritten is afgenomen.

Overige kosten € 15.000 V
Er was een bedrag geraamd van € 25.000 voor overige kosten. Hieronder vallen bijvoorbeeld de huur van gymzalen en het organiseren van de verkeersexamens. Hierop is slechts € 10.000 uitgegeven, voordeel 15.000.

Programma 6. Cultuur en recreatie

Wat hebben we bereikt?

De bibliotheek Huizen-Laren-Blaricum zijn fysiek en digitaal het eigentijdse lokale ontmoetingscentrum voor alle inwoners. Er is voor de drie gemeenten een vestiging in Huizen en in Laren. Leesbevordering en leesplezier, kennis en informatie, mediawijsheid en cultuur staan centraal. De bibliotheek levert hierdoor, vaak in samenwerking met andere educatieve en culturele organisaties, een belangrijke bijdrage aan de sociale cohesie en participatie in de gemeente. De uitgebreide dienstverlening is gericht op individuele leners, scholen, groepen en instellingen in het werkgebied. Nadruk hierbinnen krijgen o.a. de baby's, die via hun ouders worden benaderd voor een (gratis) lidmaatschap met het Boekstartpakket.

In 2016 zijn er zeven BEL-kunstexposities georganiseerd in het BEL-kantoor. Met de firma Kunstwacht B.V. is een contract afgesloten voor onderhoud en restauratie van de kunstwerken in de openbare ruimte zodat het onderhoud structureel geborgd is. Tevens kan men via de gemeentelijke website terecht bij Kunstwacht B.V. m.b.t. informatie over de kunstwerken en wordt er een speciale app geïnstalleerd zodat geïnteresseerden via de smartphone ter plekke informatie kunnen verkrijgen over een bepaald kunstwerk. Op regionaal gebied is het programma Cultuur & erfgoed, recreatie en toerisme opgestart (Cert) . Dit programma maakt deel uit van de programmasturing Regio Gooi en Vechtstreek.

De bibliotheekvoorziening wordt in stand gehouden door een subsidie van de gemeente gericht op lezen, leren, informeren en ontspannen.

Foto: kunstexpositie BEL kantoor

Met betrekking tot Singer is in 2016 uitvoering gegeven aan het raadsbesluit van januari 2013 in de vorm van een subsidiebeschikking waarin een eenmalige bijdrage aan Singer Laren wordt toegekend (en inmiddels bevoorschot) voor de nieuwbouw van het theater. De nieuwe subsidieverhoudingen zijn bepaald en juridisch vertaald in een intentieovereenkomst die is getekend in 2015. Na realisatie van de nieuwbouw, die medio 2017 wordt verwacht, wordt overeenkomstig die intentieovereenkomst een subsidieovereenkomst van kracht.

Openbaar groen
De groene buitenruimte van Laren wordt voor het grootste gedeelte onderhouden door de TOMIN groep. In 2016 is na onderhandeling het contract met de TOMIN groep verlengd tot en met december 2018. In deze onderhandeling is de bezuinigingstarget van € 20.000,- gerealiseerd.

Boomveiligheidscontrole
In 2016 is het benodigde deel van de bomen dat in het beheer is van de gemeente Laren door extern bureau BSN Bomenservice onderworpen aan een boomveiligheidsinspectie middels de VTA-systematiek (visual tree assessment).

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	2.987.688	2.175.260	2.312.943	3.324.689	-1.011.746
Baten	519.187	365.342	365.342	512.833	-147.491
Saldo	2.468.501	1.809.918	1.947.601	2.811.856	-864.255

Toelichting diverse afwijkingen

Het totale nadeel op het programma cultuur en recreatie bedraagt € 864.255. De belangrijkste afwijkingen treft u onderstaand aan

Stichting Binnensport € 54.000 N
Per saldo zorgen de doorbelaste rentekosten en de bijdrage aan de Stichting Binnensport voor een nadeel van € 54.000.

Jan Hamdorffprijs € 10.000 V
In 2016 is de Jan Hamdorffprijs wederom niet uitgereikt. Het bedrag van € 10.000 zal worden overgeheveld. Het budget zal in 2017 worden gebruikt om de prijs nieuw leven in te blazen.

Hogere bijdrage de Singer € 780.000 N
In januari 2013 heeft de gemeenteraad van Laren besloten tot een eenmalige bijdrage in de nieuwbouw van Singer van € 3 miljoen ten laste van de Algemene reserve. Op basis van de voortgang van de nieuwbouw van het theater heeft de gemeente in 2016 een bijdrage verstrekt van afgerond € 780.000.000. Daarbij is afgesproken dat de gemeente de facturen betaald die de stichting Memoriaal Foundation Singer Laren indient aan kosten die samenhangen met de nieuwbouw. In 2016 is voor afgerond € 780.000 aan kosten vergoed aan de stichting door de gemeente. Deze lasten worden in zijn geheel gedekt door een onttrekking aan de Algemene reserve. Deze lasten waren begroot voor de jaarschijf 2017, maar zijn feitelijk in 2016 geboekt. Om deze reden ontstaat hier een afwijking van € 780.000.

Openbaar groen € 42.000 N
Voor de inspectie van het Virtual Tree Assessment (VTA) 2016 is er snoeilijst opgesteld op basis van waarnemingen en meldingen. Het grootste gedeelte van de snoeiwerkzaamheden zijn verricht voor de inspectie, zodat vermelding niet meer nodig was. Door deze snoeiwerkzaamheden is het budget overschreden. In de zomernota van 2016 was een bedrag vermeld van € 39.000.

Monumenten € 15.000 V
In 2016 is een budget beschikbaar gesteld voor het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. De uitvoering is in 2016 nog niet afgerond als gevolg van het uitvallen van een medewerker. Daarom is het budget overgeheveld naar 2017.

Programma 7. Sociaal Domein

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is een verbeterslag gemaakt met Versa Welzijn (Versa) over de dienstverlening. De afspraken hierover – gebaseerd op de door de Raad eind 2014 geformuleerde uitgangspunten in 'De Lokale Keuzenota in het Sociaal Domein 2015-2018' - zijn aangescherpt. Het betreft in feite de ontwikkeling van het 'preventieve voorveld' en de rol die Versa daarin vervult. Daarbij gaat het om het ondersteunen van specifieke doelgroepen waarbij signaleren en verbinden centraal staat. Een concreet voorbeeld hiervan is met ingang van april 2016 de ingebruikname (tijdelijk tot 1 augustus 2017) van een deel van De Scheper ten gunste van het jongerenwerk. Versa heeft de opdracht gekregen om vanuit de benadering vraaggericht werken, jongeren een plek te bieden gericht op individuele ontwikkeling, arbeidsparticipatie en (eventuele) hulpverlening. In 2016 is Versa verhuist van Het Raadhuis naar Schering en Inslag om een bezuiniging op de subsidie van Versa tot stand te brengen.

Begin 2016 is het Sociaal wijkteam Laren van start gegaan. Het team bestaat uit twee wijkverpleegkundigen en twee sociaal werkers van Versa Welzijn. Op basis van de ervaringen van het Sociaal wijkteam Blaricum is in de eerste maanden veel tijd gestopt in het kennismaken met de netwerkpartners, zoal wijkagenten, corporaties en huisartsen. Ook heeft het team zich gepresenteerd op diverse locaties, zodat ook de inwoners de weg naar het team weten te vinden.
In 2016 hebben zich diverse casussen voorgedaan, die door het sociaal wijkteam zijn opgepakt. In het voorjaar van 2017 wordt een eerste evaluatie van de werkwijze van het Sociaal wijkteam Laren verwacht.

Algemeen Maatschappelijk Werk, Mantelzorg, Vrijwillige Thuishulp en Welzijn Wonen Zorg.
De BEL-gemeenten subsidiëren instellingen die deze diensten aanbieden. Het Wmo-loket coördineert en geeft opdracht aan de dienstverlenende uitvoeringsorganisatie. Versa Welzijn is één van de uitvoeringsorganisaties. In 2016 is de werkwijze met Versa Welzijn en de gemeente Huizen verder afgestemd om te komen tot één HBEL-model persoonsvolgende financiering.

De uniforme regeling mantelzorgcompliment was in 2016 gedurende het hele jaar beschikbaar. Er is daarbij ook op een aantal momenten in het jaar, met een nadruk in de periode vooraf en na de dag van de mantelzorg, extra aandacht aan besteed in de media. Ook de samenwerkingspartners hebben aandacht aan de regeling gegeven. Dit heeft geresulteerd in een stijging van het aantal aanvragen voor 2016 (69 ten opzicht van 45 in 2015)

In 2016 hebben MEE UGV en het Adviespunt Zorgbelang professionele cliëntondersteuning geleverd in de HBEL. Voor MEE UGV was dit een overgangsjaar naar volledig persoonsvolgende financiering waarbij voor 2016 een garantie namens de HBEL gemeenten is afgegeven. De visie cliëntondersteuning 2016 vormde het uitgangspunt voor de subsidiering van cliëntondersteuning. Middels monitoring op kwartaal basis is er een vinger aan de pols gehouden. Er is ambtelijke ondersteuning geboden bij het opstellen van de nieuwe handreiking van de VNG op het onderwerp cliëntondersteuning. Deze betrokkenheid en kennis zal in 2017 ingezet worden.

In 2016 is de samenwerking met de werkgroep huisartsen voortgezet en diverse keren overlegd. In gezamenlijkheid is er dit jaar onder andere een pilot C&A Team op locatie opgezet. Ook samenwerking middels welzijn op recept is verkend en zal in 2017 verder worden bekeken. Buiten de overleggen weten de individuele huisartsen of praktijken de gemeente te vinden met vragen (in 2016 was dit onder andere rondom de regeling tegemoetkoming chronische zieken en asielzoeker/statushouders). Alle huisartsen hebben in 2016 een uitnodiging voor de tweede ronde kennismaking door de consulenten van de uitvoering ontvangen. Niet elke praktijk had daar nu alweer behoefte, maar waar op het aanbod is ingegaan heeft een bezoek plaats gevonden.

Met de realisatie van de jeugdzorg is coördinatie en ook een deel van de adviesfunctie belegd

in de uitvoeringsorganisatie.
De informatie- en adviesfunctie van het CJG-loket in het preventieve voorveld is ondergebracht bij de regionale resultaatverantwoordelijke eenheid Jeugd en Gezin. Met deze stap is de uitvoering van het CJG en de Jeugdgezondheidszorg samengevoegd met als doel om het preventief voorveld te versterken en te vernieuwen.

De samenwerkende gemeenten in Gooi en Vechtstreek en GGD Gooi en Vechtstreek hebben in 2014 het eerste regionale Preventie- en Handhavingsplan ten aanzien van de Drank- en Horecawet voor de periode 2014 - 2016 opgesteld. Dit plan is eind 2016 geëvalueerd. In 2017 wordt dit plan geactualiseerd voor de periode 2017 - 2020.

In september heeft de vrijwilligersavond Laren plaatsgevonden. Op deze avond zijn de Larense vrijwilligers uitgenodigd door de gemeente Laren om een avond in het zonnetje gezet te worden. Het programma omvatte veel muziek, entertainment en een borrelmoment om bij te kletsen en te netwerken. Deze avond werd in samenwerking met Versa Welzijn georganiseerd. De opkomst was goed (circa 120 bezoekers) en men kijkt terug op een gezellige en geslaagde avond.

Het tweede uitvoeringsjaar van de nieuwe taken in het sociale domein stond in het teken van het op peil brengen van de capaciteit van de uitvoeringsdienst maatschappelijke zaken HBEL en het verder verbeteren van de interne werkprocessen.

Ook in 2016 werd intensief samengewerkt met de andere gemeenten in de regio op het gebied van de gezamenlijke inkoop van individuele voorzieningen, het contractbeheer en de uitvoering van het digitaal leefplein (DLP). Het digitaal leefplein functioneert goed als facturatiesysteem. De aansluiting van het DLP op de lokale registratiesystemen is echter nog niet optimaal. Ook de toegankelijkheid van het DLP voor inwoners moet nog worden doorontwikkeld.

Ook in 2016 zijn de raden in kwartaalrapportages geïnformeerd over de omvang van de ingezette dienstverlening en de uitputting van budgetten. Het genereren van de juiste cijfers was in 2016 nog steeds een arbeidsintensief proces o.a. doordat lokale systemen en DLP nog niet op elkaar aansluiten en facturatie van zorg vaak pas na afronding van een traject plaatsvindt.

De uitvoering van de oude Wmo taken laat in 2016 ten opzichte van 2015 een constant beeld zien. Over de inzet van huishoudelijke hulp kunnen we zeggen dat ten opzichte van 2015 de omvang van de toegekende huishoudelijke hulp voorzieningen stabiel is. Na een uitspraak van de Centrale raad van Beroep is bij de nieuwe uitgaven uitgegaan van het goedgekeurde normenstelsel (MO-zaak). Dit heeft vooralsnog niet geleid tot structureel hogere uitgaven. Overigens is in de begroting 2016 al rekening gehouden met het feit dat de bezuinigingstaakstelling van het rijk van 40% niet haalbaar zou zijn.

Verder zien we dat de verhouding tussen voorzieningen in natura en PGB's veranderd is ten opzichte van 2014. De relatie tussen zorg in natura en PGB's stond historisch op 15% (PGB) - 85% (natura). De huidige verhouding binnen HBEL is 6% (PGB) - 94% (zorg in natura). De afname in de inzet van PGB's wordt grotendeels veroorzaakt door de inwerkingtreding van het trekkingsrecht per 2015.

De uitvoering van de nieuwe Wmo taken (begeleiding en beschermd wonen) verloopt naar wens en wordt ruim binnen de beschikbare budgetten uitgevoerd. Voor dagbesteding en begeleiding zien we in de HBEL ten opzichte van 2015 een afname van het aantal voorzieningen (met name bij dagbesteding). De afname kan meerdere oorzaken hebben: de verschuiving van individuele zorg naar algemene voorzieningen, het feit dat een aantal mensen niet in het Wmo- maar in het WLZ-regime thuishoorden en dat er ook een groep mensen is die na indicatie afziet van het gebruik van de voorziening. Wij hebben geen signalen ontvangen dat de afname heeft geleid tot knelpunten bij inwoners.

Voor jeugdzorg hebben de gemeenten, de jeugdzorgaanbieders en de gecertificeerde instellingen afspraken gemaakt over innovatie in de jeugdhulp (innovatieagenda). Ook in 2016 was een verschuiving zichtbaar van intramurale zorg naar ambulante hulp. Daarnaast zien we in de HBEL een daling van het aantal lange trajecten in het gedwongen kader (waarbij jeugdhulp door een maatregel van de rechter wordt opgelegd) en een stijging van het aantal drangtrajecten

(deze worden ingezet om gedwongen hulpverlening te voorkomen) en korte dwangtrajecten. In 2016 is de jeugdzorg nog gesubsidieerd. In 2017 is er sprake van inkoop.

In de jeugd-GGZ (J-GGZ) lijkt de omvang de ingezette ondersteuning te zijn gestabiliseerd of licht te zijn gedaald. Dit is pas met zekerheid te zeggen als de definitieve cijfers bekend zijn. In regionaal verband zijn er maatregelen getroffen om het aantal verwijzingen naar de J-GGZ terug te brengen:

- Vanuit het regionale consulatie- en adviesteam is GGZ expertise ingezet om huisartsen te ondersteunen bij verwijzingen naar GGZ-hulpverlening.
- Zowel in regionaal verband als lokaal is gesproken met huisartsen over de doorverwijzingen naar de J-GGZ. Naast de inzet van het C&A-team wordt de mogelijkheid geboden om ouders naar het CJG te verwijzen voor lichte ondersteuning.

In 2016 heeft opnieuw een beoordeling plaatsgevonden door de inspectie van Veilig Thuis. Bleek in 2015 nog dat de Veilig Thuis organisatie gemiddeld scoorde. In 2016 zijn vervolgens verbeterpunten doorgevoerd. Veilig Thuis scoort nu op alle criteria goed. In 2016 zijn voorbereidingen getroffen om de crisisdienst jeugd per 1 januari 2017 bij de Veilig Thuis organisatie onder te brengen.

Participatie/werk en inkomen
In 2016 had 2,3% van de huishoudens in Laren een bijstandsuitkering. Het landelijk gemiddelde is 5,6%.

Ten opzichte van 2015 is het aantal inkomensvoorzieningen in Laren met 14% gestegen. Daarnaast is ook de uitstroom verder gestegen. De stijging van de totale uitstroom komt doordat meer inwoners autonoom (door verhuizing, overlijden, etc.) uitstromen maar ook door een stijging van de uitstroom naar werk. Dit laatste is onder andere te danken aan de start van Zicht op Werk (zie hieronder).

Re-integratie en arbeidsontwikkeling

Arbeidsontwikkeling
In 2016 is gebleken dat de arbeidsontwikkeling voor de doelgroep met een loonwaarde van 40-80% zoals deze is afgesproken met Tomingroep niet het gewenste effect heeft gehad. Het aanleveren van de juiste kandidaten en het bereiken van de status ‘jobready’ bleek door allerlei problemen bij de doelgroep (sociaal, fysiek, psychisch, medisch) moeilijker dan verwacht en is derhalve onvoldoende gerealiseerd.

Zicht op Werk
In de HBEL is in maart 2016 een start gemaakt met het project Zicht op Werk. Zicht op Werk loopt als een rode draad door het re-integratie traject van inwoners. Via Zicht op Werk worden inwoners via wekelijkse sessies (waar inwoners herhaaldelijk aan deelnemen) aan vacatures gekoppeld en ter plekke ondersteund bij het sollicitatieproces. Zicht op Werk faciliteert vooral dat mensen zelfstandig passend werk vinden. De relatie met het WSP speelt daarbij een belangrijke rol. Voor de HBEL zijn in 2016 in totaal 125 mensen uitgestroomd naar werk. Voor 96 van hen is dit dankzij de inzet van Zicht op Werk gerealiseerd.

Werkgeversdienstverlening
In 2016 is de werkgeversdienstverlening ondergebracht bij Tomingroep in de vorm van een werkgeversservicepunt (WSP). Gedurende 2016 is gebleken dat deze constructie, waarbij het WSP vanuit een centraal punt werkt onvoldoende mogelijkheden heeft geboden om goed aan te sluiten bij de ‘couleur locale’ van de verschillende regiogemeenten op het gebeid van re-integratie. Besloten is om voor het jaar 2017 het werkgeversservicepunt over te hevelen naar de Regio Gooi en Vechtstreek en de medewerkers bij de verschillende gemeenten te herpositioneren.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	7.079.156	7.761.641	8.281.869	7.453.024	828.845
Baten	1.819.728	1.670.135	1.670.135	1.932.901	-262.766
Saldo	5.259.428	6.091.506	6.611.734	5.520.123	1.091.611

Het totale nadeel op het programma cultuur en recreatie bedraagt € 1.091.611. De belangrijkste afwijkingen treft u onderstaand aan.

Bijstandsverlening € 43.500 N
De hogere uitkeringslasten worden niet volledig gecompenseerd door de rijksbijdrage. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd met een positieve ontwikkeling op het debiteurensaldo van sociale zaken (dubieuze debiteuren en BBZ-debiteuren).

Armoedebestrijding € 37.000 N
Dit nadeel wordt met name veroorzaakt door hoge kwijtscheldingen.

Re-integratie en WSW € 36.800 N
De uitgaven voor WSW zijn € 94.300 hoger dan begroot. Dit tekort wordt voor een deel gecompenseerd door een winstuitkering van de Tomingroep B.V. van € 23.000. Daarnaast is aan re-integratieactiviteiten € 34.400 minder uitgegeven.

Vluchtelingen € 7.000 N
Dit nadeel is het totaal van diverse kleine verschillen voor VVTV, het AZC Crailo, inburgering en de crisisnoodopvang

Algemene voorzieningen € 264.000 V
Dit voordeel zit grotendeels het saldo van de volgende posten:
De kosten van de Regio Gooi & Vechtstreek voor programmasturing en contractbeheer bleken te hoog begroot: € 22.500 voordeel.

- De kosten voor Mantelzorgondersteuning werden voorheen toegedeeld aan het jaar waarop betreffende aanvragen ingediend konden worden. Met ingang van dit jaar worden deze toegedeeld aan het jaar waarop de aanvragen worden toegekend. Dit betekent dat de kosten 2016 al waren opgenomen in de rekening 2015. Zo ontstaat een incidenteel resultaat voor 2016 van € 40.200 voordeel.
- Voor collectief vervoer zijn de uitgaven lager dan begroot: € 52.200 voordeel.
- In de begroting is nog een niet-gebruikte stelpost aanwezig, waardoor een resultaat ontstaat ter hoogte van € 67.300 voordeel.
- Diverse posten voor uitvoering van beleid (door BEL-combinatie en door diverse welzijnsorganisaties) valt lager uit dan begroot: in totaal € 89.800 voordeel
- Overige posten hebben in totaal een nadeel van € 7.900

Exploitatie Hart van Laren € 107.200 V
Er ontstaat een voordelig resultaat door een voordeel op kapitaallasten van € 77.000. Daarnaast zijn er € 13.000 aan niet begrote vergoedingen rondom servicekosten uit voorgaande boekjaren nagekomen. Overige posten hebben per saldo een voordeel van € 17.200 voordelig.

Voorzieningen in en om het huis € 273.900 V
De uitgaven hiervoor kunnen jaarlijks behoorlijk fluctueren. In 2016 is van alle budgetten

minder gebruik gemaakt dan begroot.

Maatwerkvoorzieningen WMO € 538.000 V
Dit voordeel zit grotendeels in de volgende posten:

- Lagere uitgaven Huishoudelijke hulp dan begroot: € 92.700 voordeel
- Lagere uitgaven begeleiding dan begroot: € 340.500 voordeel
- Minder uitgaven PGB dan begroot: € 234.700 voordeel
- In lijn met lagere uitgaven ook lagere inkomsten van eigen bijdragen: € 131.600 nadeel

Opvang en beschermd wonen WMO *€ 5.500 N*
Dit nadeel is het saldo van twee uit 2015 volgende resultaten: lager uitvallend resultaat beschermd wonen regio (€ 11.600 nadeel) en een afrekening van GGZ Centraal (6.200 voordeel).

Stelposten nieuwe beleid WMO en Jeugd € 123.200 V
Dit betreft de stelposten voor WMO (€ 70.000) en voor Jeugd (€ 53.300) waar in 2016 geen gebruik meer van is gemaakt.

Maatwerkvoorzieningen Jeugd € 89.900 N
Dit nadeel is grotendeels het saldo van de volgende posten:

- Hogere uitgaven begeleiding dan begroot: € 141.100 nadeel
- Hogere uitgaven GGZ dan begroot: € 134.700 nadeel
- Minder uitgaven PGB dan begroot: € 111.500 voordeel. Dit is mede ontstaan door een in 2016 nog positief verrekend resultaat over 2015 van € 44.000 .
- Op jeugdsubsidies is een voordeel behaald doordat in het jaar 2015 nog geen zekerheid was over de verevening van de kosten. Dit is alsnog als een voordelig resultaat van € 84.300 in 2016 meegenomen. Daarnaast zijn de kosten 2016 iets hoger als gevolg van de niet begrote 1% uitgaven door regio G&V voor innovatieve projecten. Per saldo resteert € 74.400 voordeel.

Veiligheid, reclassering en opvang € 6.000 N
Dit nadeel is grotendeels het saldo van de volgende posten:

- Minder uitgaven voor individueel maatwerk: € 29.600 voordeel
- De kosten voor Veilig Thuis zijn na een begrotingswijziging van de Regio Gooi en Vechtstreek hoger; deze wijziging is in 2016 nog niet in de gemeentelijke begroting verwerkt. Daardoor ontstaat een nadeel van € 33.600.

Openbare (Jeugd-)gezondheidszorg € 7.700 V
Dit is het saldo van diverse kleine verschillen.

Programma 8. Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid

Wat hebben we bereikt?

In het in 2013 vastgestelde Milieubeleidsplan 2013-2016 is duurzaamheid een belangrijke pijler. Het milieubeleidsplan vormt het kader voor de jaarlijks op te stellen milieuprogramma's. Naast de reguliere wettelijke taken zoals vergunningverlening/handhaving en de inbreng van de verschillende milieuaspecten in ruimtelijke plannen, zijn in het kader van duurzaamheid in 2016 o.a. acties opgezet en uitgevoerd om bewoners te stimuleren energie te besparen (w.o. een wijkavond). Daarnaast is, na een in de zomer aangenomen motie (Duurzaam Laren), een start gemaakt met een werkgroep van raadsleden om de ambitie van Laren op dit gebied te bespreken. Een volgende bijeenkomst hierover vindt in januari 2017 plaats, waarbij diverse doelgroepen (w.o. schoolbesturen, sportverenigingen en Het Spookbos) worden uitgenodigd: een volgende stap in het proces om tot een programma Duurzaam Laren te komen.

In 2016 is vervolg gegeven aan de grondwatersanering bij de Torenlaan. Afgelopen jaar zijn de peilbuizen bij de sanering volgens plan twee keer bemonsterd. Hieruit is gebleken dat het de goede kant op lijkt te gaan met de sanering. De in de bodem geïnjecteerde stoffen lijken hun werk goed te doen. De verontreiniging lijkt zich te stabiliseren (voor de sanering spreidde de verontreiniging zich nl. steeds verder uit) en in de kern van de verontreiniging nemen de concentraties van de verontreinigde stoffen af. Tevens is een tussentijdse evaluatie-rapportage gestuurd naar de provincie (OFGV behandelt dit voor de provincie). Dat rapport is goedgekeurd door de OFGV en de sanering kan worden gecontinueerd tot het volgende evaluatiemoment.

In 2010 is de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) geïmplementeerd, waarbij sprake is van één integrale omgevingsvergunning die wordt verleend door één bevoegd gezag. De gemeente is door de invoering van de WABO het digitale en fysieke loket voor het aanvragen van een omgevingsvergunning. Slecht in bijzondere gevallen is de Provincie bevoegd gezag. Omdat de regels voor ruimtelijke plannen ingewikkeld en onduidelijk zijn, is de overheid bezig met nieuwe wetgeving, te weten de 'Omgevingswet'. Deze wet integreert zo'n 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving. Hieronder vallen onderwerpen als: bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur. Door invoering van de 'Omgevingswet' wil de overheid deze regels vereenvoudigen en samenvoegen. Op deze wijze is het straks makkelijker om bouwprojecten te starten. Naar verwachting treedt de wet in 2019 in werking.

In onze regio gestart met de ontwikkeling van een nieuwe regionale woonvisie waarvan de vaststelling begin 2017 is beoogt. De lokale woonvisie vloeit voort uit deze regionale woonvisie. Deze visie heeft vertraging opgelopen waardoor er later kan worden gestart met de lokale woonvisie. De motie wonen en zorg wordt hierin opgenomen.

De bestemmingsplannen Zevenend-Postiljon, Zijtak en omgeving en Crematorium Molshoop zijn in 2016 vastgesteld. Het ontwerpbestemmingsplan Oefencentrum Veiligheidsregio heeft ter inzage gelegen, maar is vanwege het feit dat de Veiligheidsregio de grond in Crailo niet heeft aangekocht, niet vastgesteld.

Grondwatermeetnet
Om de grondwatersituatie te kunnen monitoren en analyseren is het bestaande grondwatermeetnet uitgebreid, geoptimaliseerd en voorzien van dataloggers. Het nieuwe meetnet is vanaf december 2016 operationeel en is een onderdeel van de wettelijke zorgplicht grondwater.

Slibtransport RWZI (ondergronds)
De aanleg van de ondergrondse slibtransportleiding van de RWZI Blaricum naar het parkeerterrein ‘t Veentje A27 is gerealiseerd. Het project is door het waterschap Amstel, Gooi en Vecht in nauw samenwerking met Rijkswaterstaat uitgevoerd. Hierdoor vindt er geen slibtransport meer plaats door de dorpen.

Foto: opvang slib

Wateroverlast
In 2016 is het project wegen rondom Singer Laren gestart. Binnen dit project vinden vele afkoppelmaatregelen plaats. Er is inmiddels een grote wateropvang onder het parkeerterrein aan de Hein Keverweg aangebracht. Ook is gestart met het afkoppelen van de Kerklaan/De Pijl. Met deze maatregel wordt dit meest gevoelige gebied bij extreme regen een stuk minder kwetsbaar.

Foto: één van de drie waterbergingen onder het parkeerterrein in opbouw

Verder zijn er al enkele wijken aangewezen om de dakvlakken verplicht af te koppelen en hebben er inloopavonden plaatsgevonden.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	3.292.385	3.409.678	3.494.068	3.344.491	149.577
Baten	2.922.481	2.703.161	2.703.161	2.602.093	101.068
Saldo	369.904	706.517	790.907	742.398	48.509

Toelichting diverse afwijkingen

Het saldo van het programma Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid bedraagt € 48.500 voordelig. Dit saldo bestaat voornamelijk uit de volgende posten:

Milieu € 79.000 V
In 2016 is ca. € 93.000 beschikbaar gesteld voor maatregelen wateroverlast. Het project loopt door tot 2020. Het restantbudget zal dan ook worden overgeheveld naar 2017.

Leges bouwvergunningen € 190.000 N
Doordat er minder wordt gebouwd is de opbrengst van de leges ook lager dan geraamd.

Overdracht woning € 119.000 V
Een overdracht van een woning aan de Mendes da Costalaan 22 veroorzaakt een resultaat van 119.000 voordelig.

Bestemmingsplannen € 47.000 V
In 2016 zou gestart worden met het bestemmingsplan Centrum. Omdat de totstandkoming van de Centrumvisie iets langer geduurd heeft dan gepland wordt nu in 2017 met het bestemmingsplan begonnen.

Programma. 9. Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economische zaken

Wat hebben we bereikt?

Exploitatie Smeekweg

In 2016 is de laatste bouwkavel, liggende aan de Smeekweg en bestemd voor de bouw van zes eengezinswoningen, verkocht. Met deze verkoop zijn alle gemeentelijke gronden verkocht. In 2017 zullen de gronden woonrijp gemaakt worden en kan het project worden afgesloten.

Ontwikkeling Ligweide

De gemeenteraad heeft een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het maken van een stedenbouwkundige visie en beeldkwaliteitsplan voor een deel van de voormalig ligweide van het zwembad aan de Blaricummertollaan.

Crematorium

Het bestemmingsplan om een crematorium mogelijk te maken is vastgesteld en inmiddels onherroepelijk. Het plan maakt de komst van een crematorium met alle bijbehorende voorzieningen mogelijk.

Naarderstraat 35-39

Inmiddels is de bouw gestart om tot een horecavoorziening met bovenwoning te komen aan de Naarderstraat 35-39. Dit nadat het perceel verschillende jaren braak heeft gelegen.

Houtzagerij

Voor het gebied van de Houtzagerij en de voormalige bibliotheek is het bestemmingsplan vastgesteld. Het bestemmingsplan is in werking getreden en onherroepelijk geworden. In 2016 is overeenstemming bereikt over de verkoop van de gemeentegrond met de koper van de grond van de Houtzagerij. In het gebied worden vrijstaande, half vrijstaande en rug-aan-rug woningen gebouwd.

Foto: houtzagerij

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	3.890.443	372.328	362.362	1.982.847	-1.620.485
Baten	4.172.611	197.618	197.618	1.930.270	-1.732.652
Saldo	-282.168	174.710	164.744	52.577	112.167

Toelichting diverse afwijkingen

Het resultaat op het programma Grondexploitaties, dorpsvernieuwing en economische zaken bedraagt € 112.167 voordelig. Dit saldo is als volgt opgebouwd:

Co Bremanlaan/ De Torenvalk € 81.000 V

In 2016 zijn de laatste werkzaamheden van de grondexploitatie Co Bremanlaan uitgevoerd. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden zijn de volgende kosten gemaakt:

Gemaakte kosten 2016 Co Bremanlaan

Planontwikkelingskosten	€ 11.470
Woonrijpmaken	€ 161.398
Ureninzet BEL Combinatie	€ 6.171
Totale kosten 2016	***€ 179.039***

Bovengenoemde kosten zijn gedekt uit de voorziening Co Bremanlaan ad € 260.000. Na aftrek van de kosten bedraagt de voorziening € 80.961. Omdat er geen overige werkzaamheden zijn gepland in 2017 valt de restant van de voorziening vrij in 2016. Deze vrijval leidt tot een voordeel van € 81.000.

Grondexploitatie algemeen € 37.000 V
Door de verkoop van een woning is een positief resultaat behaald binnen de programma.

Programma 10. Algemene inkomsten en uitgaven

In dit programma zijn de baten en lasten opgenomen die niet direct aan een ander programma zijn toe te rekenen. Dit betreft onder andere het resultaat van het liquiditeitsbeheer en de verantwoorde van de toegerekende en ontvangen rente op langlopende leningen. Tevens worden op dit programma de kosten verantwoord waarvan de opbrengsten zijn opgenomen onder de algemene dekkingsmiddelen zoals de uitvoering van de WOZ en de kosten voor heffing en invordering gemeentelijke belastingen.

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	389.093	364.778	377.815	437.712	-59.897
Baten	449.897	456.064	456.064	422.973	33.091
Saldo	-60.804	-91.286	-78.249	14.739	-92.988

Toelichting diverse afwijkingen

De totale afwijking op dit programma is € 92.988 nadelig. Dit betreft onder andere de volgende afwijkingen:

Toegerekende rente € 72.000 N
De toegerekende rente aan reserves en voorzieningen is € 72.000 lager dan begroot. Dit betekent echter een voordeel voor hetzelfde bedrag op de kostenplaats kapitaallasten binnen het programma algemene dekkingsmiddelen. Per saldo is dit budgettair neutraal.

Kosten taxateur € 25.100 V
Er zijn minder taxaties geweest dan oorspronkelijk geraamd. Dit levert een voordeel op van ruim € 25.000.

Invordering € 50.000 N
De opbrengsten invordering waren in 2016 € 24.000 hoger dan geraamd. Hier staat tegenover dat de kosten € 75.000 hoger waren in 2016. Per saldo een nadeel van circa € 50.000.

Algemene dekkingsmiddelen

In het programma Algemene dekkingsmiddelen worden de verschillende dekkingsbronnen verantwoord. Het overgrote deel van de gemeentelijke inkomsten komen uit de algemene uitkering van het Rijk. De algemene uitkering wordt in de begroting behoudend geraamd op basis van de meicirculaire 2016. Hierdoor loopt de gemeente geen onnodige risico's.

Naast de algemene uitkering krijgt de gemeente inkomsten vanuit lokale heffingen en leges. In de paragraaf Lokale Heffingen is een uitgebreide toelichting opgenomen.

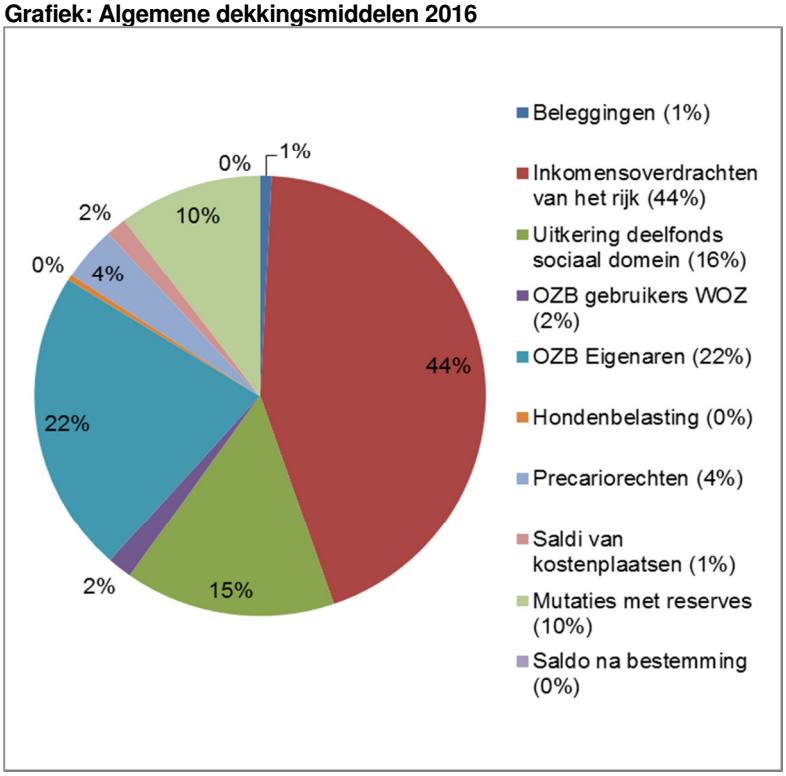
Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn per saldo de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Tabel: Algemene dekkingsmiddelen 2016

Kostenplaats	Omschrijving	Rekening 2015	2016 na wijziging	Rekening 2016	Saldo 2016
691301	Beleggingen (1%)	-100.759	-100.000	-143.469	-43.469
692101	Inkomensoverdrachten van het rijk (44%)	-7.099.083	-7.376.653	-7.721.973	-345.320
692301	Uitkering deelfonds sociaal domein (16%)	-2.649.741	-2.625.196	-2.659.413	-34.217
693101	OZB gebruikers WOZ (2%)	-312.538	-371.525	-311.045	60.480
693201	OZB Eigenaren (22%)	-3.822.549	-3.823.107	-3.912.654	-89.547
693701	Hondenbelasting (0%)	-65.120	-74.000	-75.355	-1.355
693901	Precariorechten (4%)	-554.655	-865.233	-703.131	162.102
696001	Saldi van kostenplaatsen (1%)	-218.960	-215.456	-260.785	-45.329
698001	Mutaties met reserves (10%)	-1.447.570	-1.333.615	-1.809.186	-475.571
699001	Saldo na bestemming (0%)	0	128.873	0	-128.873
	Algemene dekkingsmiddelen	**-16.270.975**	**-16.655.912**	**-17.597.012**	**-941.100**

Grafiek: Algemene dekkingsmiddelen 2016

Specificatie mutatie reserves

Mutaties met reserves	Primitief/ wijziging	Begroot 2016		Rekening 2016		Structureel / Incidenteel
		Onttrekking	Storting	Onttrekking	Storting	
Algemene reserve						
Parkeerplaats	2	10.000	0	10.000	0	I
Onderhoud OVL	2	8.218	0	8.218	0	I
Restant bijdrage HOV	2	187.500	0	0	0	I
Uitvoeringprogramma OVL	2	17.500	0	0	0	I
Bestemmingsplannen	2	30.000	0	0	0	I
Jan Hamdorffprijs	2	5.000	0	0	0	I
Gem. monumenten	2	13.667	0	0	0	I
Grondwatersanering Torenlaan	2	86.611	0	7.990	0	I
Resultaat jaarrekening 2015	4	0	191.987	0	191.987	S
Bijdrage Singer Laren	-	0	0	779.885	0	I
		358.496	**191.987**	**806.093**	**191.987**	
ALGEMENE RESERVES		**358.496**	**191.987**	**806.093**	**191.987**	
Reserve riolering						
Algemeen	P	53.000	0	150.509	0	S
Bijdrage slibtranstort	2	48.750	0	48.750	0	I
		101.750	**0**	**199.259**	**0**	
Reserve afvalstoffenheffing	**P**	**33.733**	**0**	**0**	**4.862**	**S**
Reserve decentralisatie	**P**	**38.000**	**0**	**0**	**0**	**I**
Reserve exploitatie WSI	**P**	**311.567**	**0**	**158.657**	**0**	**I**
Reserve informatieplan	**P**	**11.405**	**0**	**0**	**0**	**I**
Reserve gemeentelijke gebouwen	**P**	**130.763**	**0**	**130.763**	**0**	**I**
Reserve verzoeken div scholen Laren	**-**	**0**	**0**	**30.000**	**0**	**I**
Reserve precario ondergronds	**P**	**0**	**150.175**	**0**	**0**	**I**
Reserve reintegratie en participatie	**P**	**18.800**	**0**	**0**	**0**	**I**
Reserve Sociaal Domein	**4**	**0**	**500.000**	**0**	**500.000**	**I**
BESTEMMINGSRESERVES		**646.018**	**650.175**	**518.679**	**504.862**	
TOTAAL RESERVES		**1.004.514**	**842.162**	**1.324.772**	**696.849**	

Toelichting diverse afwijkingen

Algemene uitkering en uitkering Sociaal Domein € 379.537 V

Naast de algemene uitkering uit het gemeentefonds, vindt er sinds 2015 ook een uitkering plaats in het kader van het Sociaal Domein.

De raming is gebaseerd op de meicirculaire 2015, conform specificatie in de zomernota 2016 en de realisatie is gebaseerd op de decembercirculaire 2016.

De begroting en realisatie hiervan ziet er als volgt uit:

Kostenplaats	Omschrijving	Rekening 2015	2016 na wijziging	Rekening 2016	Saldo 2016
692101	Algemene uitkering	-7.099.083	-7.376.653	-7.721.973	-345.320
692301	Integratie-uitkering Sociaal Domein	-2.649.741	-2.625.196	-2.659.413	-34.217
	Algemene dekkingsmiddelen	**-9.748.824**	**-10.001.849**	**-10.381.386**	**-379.537**

De algemene uitkering over het uitkeringsjaar 2016 is € 313.000 hoger dan de raming.

De belangrijkste verschillen zijn hieronder vermeld:

Algemene uitkering	
Nagekomen verrekeningen 2015 en 2016	32.000
Accresontwikkeling 2015 en 2016	75.000
BTW-compensatiefonds	48.000
Verhoogde asielstroom inclusief uitname	-14.000
Ontwikkeling uitkeringsbasis/hoeveelheidsverschillen	176.000
Referendum Oekraine	19.000
Wmo (huishoudelijke hulp)	9.000
Voorschoolse voorziening peuters	5.000
WOZ-waarde mutaties	10.000
Overige mutaties	-14.680
Totaal	**345.320**

De uitkering voor het Sociaal Domein is € 34.000 hoger dan de raming, gespecificeerd als volgt:

Integratie-uitkering Sociaal Domein	
AWBZ naar Wmo	1.000
Jeugd	17.000
Participatiewet	16.217
Totaal	**34.217**

In de zomernota (gebaseerd op de meicirculaire 2016) is reeds melding gemaakt van een hogere uitkering van € 211.000.

De hogere uitkering van € 136.000 ten opzichte van de zomernota (zie hieronder) is het gevolg van de accresontwikkeling en het BTW compensatiefonds (septembercirculaire) en de decentralisatie-uitkering verhoogde asielstroom (decembercirculaire).

De toename door de hoeveelheidsverschillen zijn voornamelijk veroorzaakt door de maatstaf personen in zorginstellingen. Deze maatstaf werkt door in lage inkomens, woonruimten en omgevingsadressendichtheid (€ 66.000). De overige hoeveelheidsverschillen zijn veroorzaakt door toename van o.a. huishoudens, minderheden, leerlingen Vo en bedrijfsvestigingen.

Verklaring saldo algemene uitkering	
Effecten meicirculaire 2016 uit Zomernota 2016	211.000
Accresontwikkeling septembercirculaire 2016	48.000
BTW-compensatiefonds	-27.000
Hoeveelheidsverschillen	101.000
Verhoogde asielstroom	13.000
Overige mutaties	33.537
Totaal	**379.537**

Mutaties met reserves € 475.571 N

Het saldo van de stortingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen is € 475.571 hoger dan begroot. Dit saldo bestaat uit diverse afwijkingen ten opzichte van de begroting, weergegeven in de specificatie mutatie reserves en voorzieningen..

Onvoorzien en incidenteel

Beleidskaders

Onvoorzien en incidenteel bestaat uit de post en voorzien en incidentele baten en lasten. Het budget onvoorzien is bedoeld om uitgaven te dekken die noodzakelijk zijn en niet te vermijden, maar waarvoor geen budget voorzien was. Baten en lasten met een incidenteel karakter en/of baten en lasten die niet direct zijn toe te rekenen aan een product of programma worden her verantwoord.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

	Realisatie 2015	Raming 2016 vóór wijziging	Raming 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Afwijking realisatie t.o.v. raming 2016
Lasten	345.191	-49.962	-14.190	276.565	-290.755
Baten	23.381	0	527.869	581.536	-53.667
Saldo	321.810	-49.962	-542.059	-304.971	-237.088

Toelichting diverse afwijkingen

Het nadeel van € 237.088 op dit programma bestaat voornamelijk uit de volgende posten:

Voorziening dubieuze debiteuren € 163.000 N
Na herwaardering van de openstaande vorderingen heeft een dotatie plaatsgevonden in de voorziening dubieuze debiteuren om het niveau van deze voorziening op peil te brengen.

Overige diensten € 93.300 N
Op deze post zijn diverse kosten verantwoord met betrekking tot belastingadvies (EFK) en de dialoog Laren.

DVO-uren BEL Combinatie € 27.000 N
Dit nadeel betreft is voor een deel het gevolg van minder gerealiseerd uren op projecten en voor een ander deel betreft het de niet compensabele BTW op de DVO-uren.

Suppletie BTW voorgaande jaren € 57.000 V

Er is een controle uitgevoerd over de BTW over de jaren 2011 - 2015. Per saldo heeft dit geresulteerd in een aanvullende suppletie van € 57.000.

Paragrafen

Inleiding

De voorgeschreven paragrafen beogen een ‘dwarsdoorsnede’ te geven van de programmabegroting, bezien van uit een bepaald perspectief. Het hoofddoel van de paragrafen is om de raad in staat te stellen een aantal wezenlijke beleidslijnen vast te stellen en de hoofdlijnen van de uitvoering te controleren. De paragrafen richten zich voornamelijk op de beleidscontouren van het beheersproces die niet direct extern (of naar de burger toe) gericht is. De informatie die per paragraaf verstrekt wordt was voorheen op meerdere plaatsen in de jaarrekening (versnipperd) terug te vinden. Door de paragrafen wordt de jaarrekening dus inzichtelijker voor deze onderwerpen. Met de paragrafen heeft de raad een extra instrument (naast de programma´s) om de uitvoering te kunnen controleren.

De volgende paragrafen zijn verplicht voorgeschreven:

A. Weerstandsvermogen en risicomanagement
B. Onderhoud kapitaalgoederen
C. Financiering
D. Bedrijfsvoering
E. Verbonden partijen en participaties
F. Grondbeleid
G. Lokale heffingen

Waar mogelijk zijn de paragrafen gebaseerd op het reeds vastgestelde beleid voor het betrokken terrein. In dat geval wordt dan ook verwezen naar de relevante beleidsnota´s.

A. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

In 2012 is het voorstel vastgesteld door de Raad van Laren om te komen tot een verdere verdieping aan het risicomanagement van de gemeente Laren. De gemeente wil op een gestructureerde wijze risico's beheersen en eventuele risico's bewust nemen. Om die reden is het van belang om inzicht te hebben in eventuele grote financiële tegenvallers die bij de risico's horen en het beschikbare weerstandvermogen om deze risico's op te vangen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording komt in deze paragraaf de volgende informatie aan de orde:

1.2 Het beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's
1.3 Inventarisatie van de risico's
1.4 Inventarisatie van de weerstandcapaciteit
1.5 Confrontatie risico's met beschikbaar weerstandsvermogen.

Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is vastgelegd in de "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Blaricum, Eemnes, Laren en BEL Combinatie". Deze nota is door het college vastgesteld. Vanuit deze nota wordt er jaarlijks bij het opstellen van de zogenoemde P&C-producten aandacht besteed aan, en bijstellingen gedaan aan de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement.

Begrippen
In de nota zijn de volgende begrippen gedefinieerd:

Begrip	Toelichting
Weerstandscapaciteit	Dit zijn de middelen en de mogelijkheden waarover een gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
Risico's	Een risico is een kans op het optreden van een positieve dan wel negatieve gebeurtenis van materieel belang die niet voorzien is in de begroting van enig jaar.
Weerstandsvermogen	Dit is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die zich binnen de gemeente kunnen manifesteren
Risicomanagement	Het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden van de risico's en/of de gevolgen van de risico's beheersbaar houdt.
Beheersmaatregelen	Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen danwel om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

Cyclische aanpak
Gekozen is voor een cyclische aanpak bij het risicomanagement. In de nota risicomanagement zijn de volgende fasen beschreven:

Fase	Activiteiten
1. Kaderstelling en strategie	Het vastleggen van de kaders in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen
2. Risico-analyse	Inventariseren van de potentiële risico's en deze vastleggen in een risicokaart. Een samenvatting van het resultaat wordt in deze paragraaf weergegeven. Per risico wordt inzicht gegeven in de kans dat een risico zich voordoet (verdeeld in 5 klassen) en het inschatten van het financiële gevolg (verdeeld in 5 klassen). De kans vermenigvuldigt met het financieel gevolg bepaalt de risico-score.
3. Beheersmaatregelen	Om de risico's af te dekken worden beheersmaatregelen gedefinieerd en wordt een risico-eigenaar benoemd. Voor het omgaan met risico's zijn een aantal basisstrategieën: Accepteren, reduceren, elimineren of overdragen/verzekeren
4. Monitoren en toetsen	In deze fase wordt informatie verstrekt, worden ontwikkelingen in beeld gebracht en resultaten beoordeeld.
5. Toezicht en toetsen	Risico's worden (mede in het kader van interne controle) in verband gebracht met de beheersmaatregelen en het beschikbare weerstandvermogen.
6. Continue verbetering	Op basis van (tussentijdse) resultaten kan beleid en methodiek worden bijgesteld.

Rolverdeling
De volgende actoren hebben een rol bij risicomanagement:

- De raad stelt het beleid vast en stelt de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening vast.
- Het college ziet toe op een juiste uitvoering van risicomanagement en de verantwoording daarover.
- Het management en het ambtelijk apparaat van de gemeente zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het risicomanagement waarbij het identificeren van de risico's en het uitvoeren van beheersmaatregelen de kern vormt.

Ratio weerstandsvermogen
Om het weerstandsvermogen in relatie tot de risico's te kunnen beoordelen is een ratio weerstandsvermogen gedefinieerd:

Beschikbare weerstandscapaciteit
Benodigde weerstandscapaciteit = Ratio weerstandsvermogen

De gemeente streeft er naar om deze ratio boven de 2 te houden. Dat betekent dat de gekwantificeerde risico's minimaal dubbel gedekt worden door het aanwezige weerstandsvermogen.

Inventarisatie van de risico's

Bij de inventarisatie van de risico's zijn 13 risico's geïdentificeerd.
Hieronder worden alle risico's met een geschat financieel effect van € 20.000 of meer genoemd en toegelicht die tot het moment van aanbieden van de begroting bekend zijn.
Het financieel effect is berekend door de kans te vermenigvuldigen met het ingeschatte financiële gevolg.

'KANS'		Financieel gevolg	
Klasse	Kwantiteit	Klasse	Geldgevolg
1	10%	1	€ 2.000
2	30%	2	€ 20.000
3	50%	3	€ 100.000
4	70%	4	€ 180.000
5	90%	5	€ 1.000.000

Hierbij is onderscheid gemaakt in structurele - en incidentele financiële gevolgen.
Indien noodzakelijk kan van dit model worden afgeweken voor zover en indien een bepaald risico de maximaal in dit model bereikbare waarde van € 900.000 overstijgt. Dit wordt separaat bij het benoemde risico aangegeven. Echter gezien de risico's benoemd, alsmede de te verwachten omvang van deze risico's, ook afgezet tegen de omvang van de Larense reguliere begroting, is het niet waarschijnlijk dat een dergelijk risico zich kan voordoen.

Overigens is het vermeldenswaardig dat de verbonden partijen van de gemeente Laren in de regionale samenwerking ook gezamenlijk een notitie hebben opgesteld en vastgesteld waarin aangegeven is hoe de respectievelijke GR aan weerstandsberekening en risicomanagement doet. De GR-en hebben aangegeven een ratio na te streven tussen de 1 en 1,4, daartoe zullen zij door het aanhouden van genoeg reserve in staat zijn de eerste zich voordoende risico's op te vangen zonder direct daarvoor bij de participanten te hoeven aankloppen. Indien ratio wegzakt zullen de participanten zich wel moeten realiseren dat bijstorting benodigd zal zijn.

Risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel	Risico score	Financieel effect	
				Structureel	Incidenteel
Programma 1: Bestuurszaken					
Wachtgeld wethouders	Wethouders tot 65 jaar hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. Risico doet zich voor op moment van eventuele ziekte, college-crisis en bij het einde van de raadsperiode 2014-2018	Voorziening wachtgelden. Jaarlijkse actualisatie, is uitgevoerd in 2016.	2 * 4		€ 54.000
Te weinig invloed als kleine gemeente op begroting en plannen van gemeen-schappelijke regelingen	Doordat Laren slechts een beperkt stemrecht heeft, kan zij majeure ontwikkelingen niet tegenhouden. Hierbij is het van belang dat Laren zich sterk blijft profileren in de verschillende Algemene en Dagelijkse Besturen (AB en DB). Aandachtspunt in 2016/2017 is de wijzigingen in de GR-regelingen n.a.v. wijzigende regels alsmede mutaties in aantal deelnemers.	Tijdig reageren op begrotingen van gemeenschappelijke regelingen door gezamenlijk optreden van de Gooise gemeenten. Daar waar mogelijk gezamenlijk optreden met andere kleine partijen. Extra aandacht voor relatief nieuwe GR-ren en wijzigingen, m.n. qua gem. bijdrage.	2 * 3	€ 30.000	
Programma 3: Openbare orde en veiligheid					
Rampen	Risico dat op grondgebied van Laren zich een ramp voordoet	Verzekeringen en adequate crisisbeheersings-organisatie, waardoor we gevolgen kunnen beperken.	1 * 5		€ 100.000
Programma 8: Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid					
Planschade	Het risico van planschade is momenteel beperkt. Vooraf wordt op basis van een inschatting bepaald wat de eventueel mogelijke planschade zou kunnen zijn. Deze schade dient verdisconteerd te worden in bijv. de aankoop van de grond. Planschade blijft daardoor een financiële risicofactor. In Laren valt hierbij momenteel te denken aan ontwikkelingen rond een tankstation.	Voor elke wijziging van een bestemmingsplan moet een inschatting van mogelijke planschade opgenomen worden. Deze inschatting van schade zal in de aankoopprijs van de grond opgenomen moeten worden.	1 * 5		€ 100.000

Bodem-verontreiniging	Bij herontwikkeling van "binnenstedelijke locaties" is er kans op het aantreffen van bodemverontreiniging. Daarnaast geeft het Vijzelgemaal samen met het stroomgebied van de Gooiergracht extra risico's. In het buitengebied /bos wordt de gemeente soms geconfronteerd met illegale stort van gevaarlijke stoffen. De kosten komen dan voor rekening van de gemeente.	Bodembeleid en bodemkwaliteitskaart moeten up-to-date zijn Afstemming met betrokkenen over de afhandeling van de verontreiniging van de gronden RWZI voor verkoop.	1 * 4	€ 18.000	€ 18.000
Programma 7: Sociaal Domein					
Decentralisatie Jeugdzorg, AWBZ, Regeling onderkant arbeidsmarkt	Door de onbekendheid op dit terrein bestaat het risico onvoldoende budget te hebben voor de nieuwe taken van de gemeente.	Van het totaal nieuwe budget, zoals opgenomen in de begroting 2017, wordt een risico gezien van 20%, zijnde een bedrag van € 533.164,=.			€ 533.164
Open-einde regelingen	Mede door de economische crisis neemt het aantal aanvragen op diverse verstrekkingen toe.	Adequate monitoring ontwikkeling aanvragen. Bezien of SZW de regeling voor het eigen risico niet verder gaat wijzigen.	2 * 5	€ 300.000	
Kwijtschelding m.b.t. gemeentelijke belastingen	Door de economische crisis kan het beroep op kwijtschelding toenemen. Dit risico is gelet op de huidige crisis en de toename van de werkloosheid niet ondenkbeeldig. Zal naar verwachting vanaf 2017 gaan afnemen/	Goede inschatting aantal kwijtscheldingen.	2 * 3	€ 30.000	
Wmo verstrekkingen	De Wmo verstrekkingen betreffen een open einde regeling. De verstrekking van huishoudelijke hulp, vervoermiddelen, rolstoelen, woonvoorziening worden jaarlijks geraamd op basis van de uitgaven van achterliggende jaren. In enig jaar kunnen de lasten echter de begrote bedragen overschrijden, zonder dat de gemeente dit kan beïnvloeden.	Inzetten op verdere vraaggestuurde gesprekken met de klant waarbij de kracht van de omgeving optimaal benut wordt. Adequate monitoring ontwikkeling van de aanvragen en afgegeven beschikkingen.	2 * 4	€ 54.000	
Programma 10: Algemene inkomsten en uitgaven					
Aansprakelijk-heid	Het bestuur wordt aansprakelijk gesteld voor schade die ontstaat ten gevolge van nalatigheid in de uitvoering van haar publieke taak. Dit kan zich op verschillende terreinen voordoen.	Goede bedrijfsvoering en goede inspectie. Mediation. Goede communicatie aan de voorkant. Aansprakelijkheids-verzekering	1 * 5		€ 100.000

Belastingen	Bij de toepassing van de belastingwetgeving (BTW, BCF Loonheffing (WKR) etc.) kunnen verschillen van inzicht en/of interpretatie ontstaan of kunnen de regels onjuist worden toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de zijde van de fiscus. Gelet op de steeds wijzigende regels kan de gemeente een naheffing opgelegd krijgen (incl. boete)	Door P&C (btw) en P&O (Loonheffing) goed volgen van wijzigingen in de belastingregels. Afstemmen met belastingdienst over het t.z.t. eventueel regelen van "horizontaal toezicht" o.b.v. met hen te maken afspraken.	2 * 4		€ 54.000
Algemene dekkingsmiddelen					
Garanties Sociale woningbouw	Na de overdracht van het gemeentelijk woningbedrijf aan de aan de plaatselijke woningbouwverenigingen zijn ook leningen onder dit woningbezit overgenomen door de WbV's. Deze leningen heeft de gemeente Laren 100% als 2e achtervang gewaarborgd. Het betreft, inclusief nieuw aangegane waarborgen een bedrag van circa € 19 miljoen.	Monitoring van financiële ontwikkelingen aan de hand van jaarrekening en begroting. Risico is als klein aan te merken, 1e achtervang is bij Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met een vermogen van 80 miljard.	3 * 3		€ 50.000
Algemene uitkering uit gemeentefonds	De exacte hoogte van de algemene uitkering (AU) wordt pas na afsluiten van het rekeningjaar bekend. Dit houdt in dat wij altijd met ramingen moeten werken, hetgeen inherent een risico inhoudt. Zelfs tussen opeenvolgende officiële bekendmakingen doen zich grote fluctuaties voor.	Bewaking en actualisatie van de parameters die de hoogte van de algemene uitkering bepalen.	2 * 5	€ 300.000	
Totaal risico's				**€ 732.000**	**€ 1.009.164**

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit structurele weerstandscapaciteit en incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit (in de exploitatie) bestaat uit de volgende onderdelen:

Nr.	Post	Bedrag
1	Onroerende Zaakbelasting (onbenutte belastingcapaciteit)	€ 2.192.000
2	Rioolrechten	€ 0
3	Afvalstoffenheffing	€ 0
4	Leges en andere heffingen	€ 0
5	Onvoorzien	€ 45.000
	Totaal structureel weerstandsvermogen	**€ 2.237.000**

Toelichting

1. Onroerende Zaakbelasting
De onbenutte belastingcapaciteit zijn de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de OZB te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale belastingtarieven te vergelijken met de belastingtarieven in de gemeente. Voor de maximale belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de normen voor het zogenaamde artikel 12-beleid. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een “redelijk peil eigen heffingen”, willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De actuele normen voor dit artikel 12-beleid staan steeds in de circulaire Gemeentefonds
Voor het jaar 2016 is dit percentage vastgesteld op 0,1889% (2014 was 0,1651%).

Categorie	Rekentarieven OZB	Tarieven OZB gemeente Laren
Eigenaren woning	0,1889	0,1192

Het verschil van 0,0696% afgezet tegen de totale waarde van de woningen (€ 3.147.915.000) geeft een onbenutte capaciteit in 2016 van € 2.192.000. Theoretisch biedt dit ruimte voor een extra tariefsverhoging. Ultimo 2015 is van dezelfde uitgangspunten uitgegaan.

2. Rioolrechten
De heffing rioolrechten is op basis van 100% kostendekkend. Eventuele overschotten alsmede tekorten worden verrekend met de hiervoor ingestelde reserve.

3. Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is nagenoeg 100% kostendekkend. Eventuele overschotten alsmede tekorten worden verrekend met de hiervoor ingestelde reserve.

4. Leges en andere heffingen
De tarieven voor de bouwleges en overige legesheffingen geschieden op basis 100% kostendekkendheid.

5. Onvoorzien
In de begroting is een post onvoorzien voor incidentele uitgaven ad € 45.000 opgenomen.
Er mag alleen van de post onvoorzien gebruik gemaakt worden als er sprake is van de drie O’s; Onvoorzienbaar, Onvermijdelijk en Onuitstelbaar.

Incidentele weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag wat in de reservepositie vrij aanwendbaar is. In het onderstaande overzicht wordt de stand gegeven conform de jaarrekening 2016, met daaronder de toelichting daarop.

Nr.	Reserve	Stand 31/12/2016
1	Algemene reserve	€6.722.454
2	Bestemmingsreserves (niet geoormerkt)	€ 35.100
	Totaal reserves	€ 6.757.554
3	Stille reserves	€ 5.196.006
	Totaal incidenteel weerstandsvermogen	**€ 11.953.560**

Toelichting

1. Algemene reserve

Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van onvoorziene uitgaven voortvloeiende uit:
- opkomende verplichtingen
- calamiteiten
- het opvangen van rekeningtekorten

Stand algemene reserve per 31 december 2016 bedroeg € 7.663.600,=; is daarna verhoogd met € 166.000,= als gevolg van vaststelling resultaatbestemming 2015 en verlaagd n.a.v. enkele onttrekkingen als gevolg genomen besluiten. Tenslotte Per 31 december 2016 is de AR € 7.502.600.

2. Vrij besteedbare deel van de bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves nemen een bijzondere plaats in. De raad heeft de bestemming van deze reserves vastgelegd. In die zin kunnen de saldi niet zondermeer bij het beschikbare weerstandsvermogen worden opgeteld. Anderzijds is de raad bevoegd om de bestemming van reserves te wijzigen. Bij grote calamiteiten, waarbij het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve niet toereikend is, kan de raad besluiten ook bestemmingsreserves anders in te zetten.

Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt voorgesteld alleen reserves mee te nemen die niet beklemd (vanwege rentetoerekening) of geoormerkt zijn. Dit betreft de volgende reserves:

- Reserve Re-integratie en participatie € 35.100

3. Stille reserves

De stille reserves betreffen een aantal onroerende zaken die (voor een groot deel) zijn afgeschreven.
Per object wordt de WOZ-waarde (peildatum 1 januari 2016), gecorrigeerd met aanwezige boekwaarden vermeld: Daarnaast zijn er enkele specifieke aanpassingen uitgevoerd:

- Sporthal nu exclusief in renovatie zijnde zwembad
- Gemeentehuis waardering opgehoogd naar huidige (boek)waarde investering
- Politiepost waardering opgehoogd naar huidige (boek)waarde investering
- Afgevoerd de waardering inzake Boshoeve / percelen Smeekweg vanuit verkoop, dit geldt ook voor zaken welke verbonden zijn aan realisatie Co Bremanpark.
- Overige grondposities vanuit de administratie zijn onderzocht, bleken zoals reeds bekend uit percelen grond aan Gooiergracht te bestaan, echter er waren ook percelen grasland aan de Zuid Ervenweg alsmede Geerenweg. Deze zijn nu verantwoord onder overige grondposities (nr. 19 in staat stille reserves).

	Bezittingen gemeente Laren tbv Stille reserve	Boekwaarde	WOZ-waarde	Verschil =
	Object	31-12-2015	31-12-2015	reserve
		€	€	€
1	Gemeenteboerderij nr 29 (oudheidskamer)	0	339.000	339.000
2	Sporthal "Klaas Bout hal"(excl. zwembad)	0	1.963.085	1.963.085
3	Ambtswoning	0	1.555.000	1.555.000
4	Gemeentehuis incl. deel renovatie	1.628.411	2.100.736	472.325
5	Stalling/kantoor Rollybus (Gr.Gerritsweg 2a)	0	44.000	44.000
6	Kinderdagopvangverblijf Humanitas	75.410	288.000	212.590
7	Hertenkamp (inclusief schuur)	0	82.000	82.000
8	Aula begraafplaats	2.934	150.000	147.066
9	Gemeentetoren Naarderstraat	0	25.000	25.000
10	Museum Hofland	0	317.198	317.198
	Totaal stille reserves verkooptermijn > 1jaar	1.706.756	6.864.019	5.157.263
11	Gemeenteboerderij nr 27 (boerderij)	0	976.000	976.000
12	Brandweerkazerne (G.Gerritsweg 2)	0	1.430.000	1.430.000
13	Huurwoningen brandweer (4, 4a 4b 4c)	323.904	945.000	621.096
14	Kerklaan 1 (monumentale woning)	313.280	796.000	482.720
15	Grond Gooiergracht (Eemnes)	33.630	593.000	559.370
16	Diverse (Engh)gronden	0	14.000	14.000
17	Volkstuinencomplex 2e Ruiterweg	0	130.000	130.000
18	Grond Tafelbergweg 49	0	42.000	42.000
19	Overige grondposities grondadministratie (deels)	278.550	574.000	295.450
20	Politiepost nw in BRW-kazerne	180.268	277.000	96.732
	Totaal verkooptermijn < 1jaar	**1.129.632**	**5.777.000**	**4.647.368**
	Getaxeerde kunstbezittingen gemeente Laren			**548.639**
	Totaal stille reserves verkooptermijn < 1jaar	**1.129.632**	**5.777.000**	**5.196.006**
	Totaal Stille Reserves gemeente Laren	**2.836.388**	**12.641.019**	**10.353.270**

1	Overige grondposities grondadministratie (deels)		
	- Betreft diverse percelen alsmede kadestrale nuummers in Eemnes (niet Gooiergracht):		
	gelegen aan de Zuid ervenweg (benoemd als grasland)	112.385 M2	(p/mtr € 4,03)
	gelegen aan de geerenweg (benoemd als grasland)	20.034 M2	(p/mtr € 4,03)

Confrontatie risico's met beschikbaar weerstandsvermogen

In het volgende overzicht worden de hierboven genoemde risico's in verband gebracht met het beschikbare weerstandsvermogen.

	Structureel	Incidenteel
Geïnventariseerde risico's	€ 0,7 mln	€ 1,0 mln
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 2,2 mln	€ 11,9 mln
Saldo	+/+ € 1,5 mln	+/+ € 10,9 mln

De ratio kan met betrekking tot de incidentele posten als volgt berekend worden:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen} \quad \frac{€\ 11{,}9\ \text{mln}}{€\ 1{,}0\ \text{mln}} = 11{,}9.$$

De norm is vastgesteld boven de 2 . De feitelijke uitkomst is daarmee boven de norm.

Financiële kengetallen

Naar aanleiding van de vernieuwing van de verslaggevingsregels zijn gemeenten vanaf 2015 verplicht om een basisset van vijf financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf weerstandsvermogen. In onderstaand overzicht zijn de vijf kengetallen opgenomen voor de jaarrekening 2016.

Jaarrekening 2016	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
netto schuldquote	57%	59%	38%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	33%	112%	26%
solvabiliteitsratio	29%	26%	22%
structurele exploitatieruimte	3,38%	0,10%	-1,52%
grondexploitatie	3%	1%	-1%
belastingcapaciteit	104%	104%	104%

Netto schuldquote
De netto schuldquote is de verhouding van de netto schuld (totale schulden minus geldelijke bezittingen) ten opzichte van de totale baten. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Een netto schuldquote tussen de 100% en 130% is hoog en wanneer de netto schuldquote boven de 130% uitkomt bevindt een gemeente zich in de gevarenzone. De Netto schuldquote van de gemeente Laren bedraagt 38% en ligt dus ruim onder de 90% waarmee geen sprake is van een risico.

De normpercentages 100% en 130% zijn grove vuistregels. Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. De gemeente Laren heeft geen grote voorraad bouwgronden, maar heeft wel leningen aangetrokken voor derden. Bij de netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen, worden deze leningen geëlimineerd. De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen bedraagt 26%.

Solvabiliteit
De solvabiliteit is het percentage van het vermogen dat uit eigen vermogen bestaat. Deze ratio geeft een goed beeld van de mate waarin bezittingen zijn gefinancierd met eigen vermogen of vreemd vermogen. De norm voor de solvabiliteit ligt tussen de 25% en 40%. De solvabiliteit van de gemeente Laren valt met 22% onder deze norm.

B. Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Het beheer van kapitaalgoederen is belangrijk, omdat het de publieke ruimte betreft en het direct invloed heeft op het leef-, woon- en werkklimaat van iedereen. Ten behoeve van de openbare ruimte heeft de gemeente Laren een groot aantal kapitaalgoederen in beheer. De kwaliteit en het onderhoudsniveau zijn bepalend voor het voorzieningenniveau binnen de gemeente. Het beheer van deze kapitaalgoederen brengt financiële consequenties met zich mee. Hierbij gaat het dan om de kosten van beheer en instandhouding van wegen, riolering, water, groen, speelvoorzieningen en gebouwen. In 2015 en 2016 zijn de beheerdata voor wegen, groen, bomen, speelplaatsen, openbare verlichting en riolering geactualiseerd en opgenomen in integraal beheerdatasysteem Greenpoint. De beheerdata voor riolering zijn geactualiseerd opgenomen in het databeheersysteem Riodesk.

Het beleid van de gemeente Laren voor het onderhoud van kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in de volgende nota's:

- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP);
- Beleids- en actieplan Wateroverlast;
- Beleids- en beheerplan Openbare Verlichting;
- Groenbeleidsplan;
- Speelplaatsenplan, speelvoorzieningen Laren en
- Maatschappelijk vastgoed, een toetsingskader.

Financieel overzicht kapitaalgoederen

Beheerplan	Jaarrekening	Begroot	Werkelijk	Restant
Openbare verlichting	Onderhoudsbudget	58	58	0
	Kapitaallasten	69	69	0
Groen	Onderhoudsbudget	278	321	-43
Riolering	Onderhoudsbudget	175	202	-27
	Kapitaallasten	284	252	32
Wegen	Onderhoudsbudget	75	101	-26
	Kapitaallasten	786	751	35
Speelplaatsen	Onderhoudsbudget	8	7	1
Gebouwen	Onderhoudsbudget			0
	Kapitaallasten			0

Bedragen zijn * € 1.000. Belangrijke verschillen worden nader toegelicht in de verschillenanalyses.

Instandhoudingverplichting Singer Laren
De gemeente is verplicht het gebouw van Singer Laren in stand te houden. Vanaf 2007 wordt de jaarlijkse onderhoudsbijdrage geïndexeerd. De structurele onderhoudsbijdrage voor 2013 e.v. bedraagt € 200.000. Dit is een component in de totale subsidiestroom naar Singer Laren.

In 2013 heeft de verdere uitwerking plaatsgevonden van de eerder genomen besluiten over de structurele en incidentele bijdragen aan Singer Laren. Vanaf 2014 is uitvoering gegeven aan de nieuwe overeenkomst met Singer Laren.

De voorgenomen incidentele bijdrage aan het nieuwe Singer Laren theater bedraagt in totaliteit 3 miljoen. Een deel daarvan is bedoeld voor het realiseren van een semi-openbare bovengrondse parkeervoorziening.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen
Het beheer van de gemeentelijke gebouwen is uitbesteed aan een extern bureau. Dit bureau heeft voor een groot aantal gemeentelijke gebouwen meerjaren-onderhoudsplannen opgesteld. Deze worden nu nog jaarlijks geactualiseerd en na een aantal jaren worden de plannen geëvalueerd en bezien of de uitgangspunten nog reëel zijn.
De laatste actualisaties zijn van april 2015. Ultimo 2015 loopt er een aanbestedingsprocedure om de actualisatie opnieuw uit te besteden aan een extern bureau.

Vanaf de begroting 2011 worden de gemiddelde bedragen aan onderhoud voor de desbetreffende jaren conform de onderhoudsplanningen met bijbehorende ramingen in de begroting verwerkt. Dit betreft de stortingen in de voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen. De werkelijke boekingen aan onderhoudslasten vinden plaats via deze voorziening. Door het werken met deze gemiddelde stortingen ontstaan er binnen een meerjarenbegroting geen verschillen tussen de jaarschijven. Uitgangspunt hierbij is wel dat de voorziening nooit negatief kan komen.

Voor 2015 zijn de volgende bedragen gestort:

Eemnesserweg 19, raadhuis	€ 50.000
Hilversumseweg 51A, aula begraafplaats	€ 7.735
Stationsweg 9002, hertenkamp	€ 3.015
Naarderstraat 5, kerktoren	€ 8.223
Stationsweg 3, ambtswoning	€ 6.625
Kerklaan 1, woning Toon de Jong	€ 10.529
Burgemeester Van Nispenstraat 27/29, boerderij	€ 8.996
Mendes da Costalaan 28, kinderdagverblijf	€ 17.551
Groene Gerritsweg 2-4D, brandweerkazerne +4 won.	€ 7.000
Totaal	€ 119.674

GROEN

Naam beheersplan	**Groenbeleidsplan**	**Jaar vaststelling**	**1998**
Naam Voorziening		**Actualisatie**	
Te onderhouden kapitaalgoederen:	De gehele groene inrichting van het gemeentelijk openbaar gebied, te weten: hagen, heesters, gazons, ruwgras, plantsoenen, bosplantsoenen, perken, bermen etc.		
Doel	Het groenbeleidsplan bevat een voorgestelde groenstructuur en beheersvisie en dient als leidraad voor een verdere meer gedetailleerde uitwerking van het groenbeleid.		
Beleidskader	Het onderhoud van het openbaar groen vindt plaats op basis van het groenbeleidsplan. Daarvoor is een groenbeheersplan opgesteld. In 2010 zijn nieuwe bestekken opgesteld en in 2011 gezamenlijk met Eemnes en Blaricum Europese aanbesteed voor 2 x 2 jaar. In 2016 is besloten om dit contract met 2 jaar te verlengen. Hiermee loopt het contract in december 2018 af. Als kwaliteitsnorm wordt het kwaliteitsniveau ”B” volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud gehanteerd.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Het onderhoud van het openbaar groen wordt zowel door derden als in eigen beheer uitgevoerd. De door derden uit te voeren werken zijn opgenomen in drie onderhoudsbestekken. Voor zowel de groenvoorzieningen als de begraafplaats zijn		

	werkpakketten opgesteld. In deze werkpakketten wordt aangegeven welke beheerseenheden met welke percentage en frequentie behandeld c.q. onderhouden worden. Ook is een differentiatie aangebracht in de schillen rond het centrum. Het contract met Tomin- groenvoorziening loopt tot eind 2018. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau "B".

RIOLERING

Naam beheersplan	**GRP 2012 – 2017**	**Jaar vaststelling**	**2013**
Naam Voorziening		**Actualisatie**	**2017**
Te onderhouden kapitaalgoederen	Het gehele gemeentelijk rioolstelsel, inclusief bergbezink- en overstortvoorzieningen en de drukriolering, inclusief alle pompgemalen en bijbehorende zaken. De gemeente Laren heeft 69 kilometer vrijverval riolering in beheer. Daarnaast zijn er 11 rioolgemalen met ongeveer één kilometer persleiding en circa 4.250 straatkolken in beheer. In 2012 is een bergbezinkbassin in de Gooiergracht aangelegd met een inhoud van 650 m3.		
Doel	Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geeft inzicht in de noodzakelijke onderhoud- en nieuwbouwwerkzaamheden en de daartoe benodigde budgetten over de planperiode. De planmatige opzet van het GRP vormt tevens de basis voor de raming van de jaarlijkse lasten en daarmee voor de bepaling van de hoogte van het rioolrecht. In het GRP is een lijst van investeringen opgenomen die noodzakelijk zijn om de riolering in de gemeente op het vereiste niveau te houden. Deze lijst bevat investeringen voor vervanging, verbetering en aanleg/uitbreiding.		
Beleidskader	In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2012 t/m 2017) zijn beleidskaders en speerpunten voor de planperiode vastgesteld. In 2015 is het Beleids- en actieplan Wateroverlast vastgesteld. Daarmee ligt de focus op de realisatie van maatregelen in het kader van de wateroverlast. In 2017 wordt een nieuwe GRP voor de planperiode 2018 t/m 2022 opgesteld. Hierbij wordt toekomstige visie, ambitie en beleidsspeerpunten van het bestuur vastgesteld Op basis van het meerjarige GRP wordt elk jaar een Uitvoeringsprogramma GRP opgesteld. Hierbij wordt nader beschreven welke activiteiten in het betreffende jaar uitgevoerd dienen te worden. Het kwaliteitsniveau is volgens de richtlijnen van RIONED en diverse relevante NEN- normen, zoals ook door de Raad vastgesteld.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Het algemeen onderhoud en rioolvernieuwingen worden gedaan met behulp van de jaarlijkse inspecties, het geautomatiseerde rioleringsbeheersysteem en het Uitvoeringsprogramma GRP. Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met het kwaliteitsniveau conform de richtlijnen van RIONED. De budgeten zijn afgestemd op het vereiste kwaliteitsniveau.		

WEGEN

Wegenbeheerplan 2017-2021	**Regulier- en groot onderhoud**	**Jaar vaststelling**	**2016**
Naam Voorziening		**Actualisatie**	**2021**
Te onderhouden kapitaalgoederen	De grijze inrichting van het gemeentelijk openbaar gebied, te weten: wegen (zand, asfalt en klinkers), trottoirs, fiets- en voetpaden, pleinen, parkeerplaatsen, tunnels etc. De gemeente Laren heeft circa 98 km verharde wegen, fiets- en voetpaden in haar beheer. Bij het onderhoud van de wegen in Laren wordt onderscheid gemaakt tussen het algemeen (reguliere) onderhoud en groot onderhoud (reconstructies). Het reguliere, vaak kleine, onderhoud wordt gefinancierd met middelen vanuit de lopende exploitatie. Onder dit reguliere onderhoud vallen beperkte en vaak plaatselijke reparaties van wegen met de asfalt- en/of elementenverhardingen. Herstel en onderhoud van de fiets- en voetpaden valt hieronder. Het groot onderhoud omvat meer ingrijpende werkzaamheden waarbij vaak de riolering ook wordt hersteld. Bekostiging vindt plaats aan de hand van de door de raad vastgestelde meerjarenbegroting. In 2016 is het plan Wegenbeheerplan 2017-2021 vastgesteld. Vooruitlopend op dit plan is de databeheerset wegen gevuld met beheer- en inspectiegegevens. Dit is belangrijke input voor het nieuwe		

	Wegenbeheerplan 2017-2021.
Doel	Goed beheer en onderhoud van het wegennet in Laren.
Beleidskader	Het beleidskader wordt bepaald door enkele wetten, als de Wegen en Verkeerswet, Wet Herverdeling Wegenbeheer, het BW en de Wet Milieubeheer. Er is ook een relatie met andere beleidsterreinen, zoals riolering (gezamenlijke aanleg), verkeersveiligheid, milieu en sociale veiligheid, ruimtelijke ordening, nieuwbouwprojecten etc. De planning is om voor eind 2016 een nieuw Wegenbeheerplan voor de planperiode 2017 t/m 2021 door de Raad te laten vaststellen. Als kwaliteitsnorm wordt hoofdzakelijk het kwaliteitsniveau ”B” volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud aangehouden, zoals ook door de Raad vastgesteld.
Financiële situatie begrotingsjaar	De onderhoudswerkzaamheden worden gefinancierd uit de jaarlijkse exploitatie begroting. De reconstructies en herinrichtingen vallen onder de investeringen en afschrijving van 25 jaar. Daarnaast wordt de aanleg/vernieuwing van wegen geactiveerd (incl. ambtelijke uren) en de kapitaallasten daarvan worden eveneens in de exploitatiebegroting opgenomen. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau ”B”. Tevens is er extra incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het inhalen van ontstaan achterstallig onderhoud.

OPENBARE VERLICHTING

Naam beheersplan	**Openbare verlichting**	**Jaar vaststelling**	**2014**
Naam Voorziening		**Actualisatie**	**2024**
Te onderhouden kapitaalgoederen	Lichtmasten		
Doel	Gemeente Laren heeft in totaal circa 2.800 lantarenpalen in haar beheer. De meeste lichtmasten dateren uit jaren tachtig. De afgelopen decennia is een klein aantal lichtmasten vervangen met een nieuwe mast.		
Beleidskader	De Raad heeft in 2014, het nieuwe Beleids- en beheerplan openbare verlichting vastgesteld voor de planperiode 2015-2024. In 2015 is een projectplan voor de aanbesteding van het beheer en onderhoud en geleidelijke verLEDding van de openbare verlichting. Voor het beheer en onderhoud en de vervanging is een onderhoudscontract van 4 jaar met een uitvoerende partij getekend (2017 t/m 2020). Als kwaliteitsnorm geldt hoofdzakelijk het kwaliteitsniveau ”B” volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud, zoals ook door de Raad vastgesteld. Tijdens de wegreconstructies worden de lichtmasten naar behoefte vervangen. Ook bij de grote schade worden de masten vervangen.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Met het onderhoudsplan is het actuele meerjarenperspectief op het onderhoud van de OVL in Laren vastgesteld en zijn de nodige investeringen inzichtelijk gemaakt. In december 2016 is een investeringsbudget vrijgegeven voor het vervangen van de lichtmasten en LED-armaturen. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau ”B”.		

SPEELPLAATSEN

Naam beheersplan	**speelplan**	**Jaar vaststelling**	**2008**
Naam Voorziening		**Actualisatie**	**2024**
Te onderhouden kapitaalgoederen	Alle gemeentelijke speelplaatsen		
Doel	De algehele onderhoudsstaat van de speelplaatsen en de benodigde budgetten voor het uitvoeren van het onderhoud .		
Beleidskader	N.v.t. De speelplaatsen zijn in 2008 en 2009 vrijwel allemaal gerenoveerd. Als kwaliteitsnorm is het kwaliteitsniveau ”B” volgens CROW standaard kwaliteitsniveaus voor het onderhoud gehanteerd.		
Financiële situatie begrotingsjaar	Aan speeltoestellen wordt jaarlijks € 8.300 uitgegeven, ten behoeve van inspecties en onderhoud. De speelplaatsen zijn in 2008 en 2009 vrijwel allemaal gerenoveerd.		

	De jaarlijkse lasten voor renovatie en onderhoud worden ten laste gebracht van de exploitatie. De budgetten zijn afgestemd op het kwaliteitsniveau ”B”.

C. Paragraaf Financiering

Algemeen

In deze paragraaf gaan wij in op de uitvoering van de gemeentelijke treasuryfunctie. Deze dient plaats te vinden binnen de kaders die gesteld zijn in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). In de Wet Fido staan risicobeheersing en transparantie centraal. Risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's en valutarisico's. De Ruddo beperkt zich tot regelgeving omtrent het uitzetten van gelden

Treasurybeleid

In 2009 is het treasurybeleid en –statuut van de gemeente Laren geactualiseerd. In een tweede actualisatie in 2011 zijn de wettelijke aanpassingen als gevolg van de kredietcrisis meegenomen. In 2015 is het treasurystatuut aangepast in verband met de invoering van het zogenaamde schatkistbankieren. Dit houdt in dat overtollige middelen, met uitzondering van middelen nodig voor uitoefening van de publieke taak, voortaan uitsluitend bij het rijk of bij andere lagere overheden mogen worden uitgezet. Dit beperkt eventuele kredietrisico's.

Leningen

Omschrijving	Looptijd	Laatste aflossing	Rente	Stand per 1-1-2015	Opname	Aflossing	Stand per 31-12-16
Stichtingkapitaal Singer (622001)			var	136.134	0	0	136.134
Lening BNG tbv cmdz (ann)	25	2-1-2036	4,43%	1.896.684	0	56.580	1.840.104
Lening WSI	20	5-9-2031	3,82%	3.360.000	0	210.000	3.150.000
Lening WSI 2	10	22-5-2023	1,64%	1.600.000	0	200.000	1.400.000
Lening NWB	5	23-12-2018	1,15%	2.400.000	0	800.000	1.600.000
Triodos bank	10	15-12-2024	0,78%	4.500.000	0	500.000	4.000.000
Lening zwembad ING / Nat.Nl	30	24-2-2044	3,07%	4.350.000	0	150.000	4.200.000
Lening BNG (alg)	20	22-12-2036	1,66%		3.000.000	0	3.000.000
Lening BNG (alg)	20	22-12-2036	1,24%		3.000.000	0	3.000.000
Subtotaal langl. leningen excl. Singer				*18.106.684*	*6.000.000*	*1.916.580*	*22.190.104*
Totaal Langlopende leningen ex singer				**18.242.818**	**6.000.000**	**1.916.580**	**22.326.238**

Kasgeldlimiet

Ter beheersing van het renterisico op kortlopende schulden is in de Wet Fido de kasgeldlimiet ingesteld. Deze moet voorkomen dat gemeenten te veel kort geld lenen waardoor bij een sterke stijging van de rente de rentelasten ineens explosief zouden toenemen. Deze kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor Laren is dat rond de € 1,7 miljoen euro. Als de vlottende schuld structureel de 8,5% overschrijdt moet de kortlopende schuld worden omgezet naar een langlopende schuld. In 2016 is er structureel te veel kort geleend. Daarmee is deze norm in 2016 overschreden.

Renterisiconorm

Ter beheersing van het renterisico op langlopende schulden is in de wet Fido de renterisiconorm opgenomen. De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar voor herfinanciering in aanmerking komt. Voor de gemeente Laren is dit een bedrag van € 4.200.000. In de bijlage is de berekening van de renterisiconorm opgenomen. Daaruit blijkt dat deze norm in het afgelopen jaar niet is overschreden.

Financieringsbehoefte

In 2016 is in totaal ruim € 1,9 miljoen afgelost. Omdat er al te lang kort geld was geleend zijn in december twee nieuwe langlopende leningen afgesloten voor een totaalbedrag van € 6.000.000. De totale leningenportefeuille bedraagt eind 2016 circa. € 23.000.000.

Renteresultaat

Over de aangetrokken leningen is in 2016 een rente verschuldigd van € 401.500. Aan renteopbrengsten is een bedrag van € 324.000 ontvangen. Dit betreft renteopbrengsten van geldleningen aan diverse verenigingen en stichtingen, ontvangen rente van kasgeldleningen (als gevolg van de lage rentestand wordt op kasgeldleningen rente ontvangen in plaats van rente betaald) en de renteopbrengst van de uitgezette lening bij de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten).

Schatkistbankieren

Eind 2013 is het schatkistbankieren ingevoerd. Dit houdt in dat overtollige middelen, met uitzondering van middelen nodig voor uitoefening van de publieke taak, voortaan uitsluitend bij het rijk of andere lagere overheden mogen worden uitgezet. Dit beperkt eventuele kredietrisico's.

D. Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

De bedrijfsvoering heeft als reikwijdte de gemeentelijke organisatie. Deze bestaat uit een ambtelijke staf (gemeentesecretaris, bestuurssecretariaat, beleidsregie en control).

De gemeentelijke taken worden uitgevoerd door de BEL Combinatie. Hiervoor heeft de gemeente Laren een dienstverleningsovereenkomst met de BEL Combinatie. Voor informatie over de bedrijfsvoering van de BEL Combinatie wordt verwezen naar de jaarrekening van de BEL Combinatie. In deze paragraaf wordt op een aantal specifieke onderdelen op het gebied van dienstverlening en bedrijfsvoering ingegaan, die relevant zijn voor de dienstverlening van de gemeente Laren.

Dienstverleningsovereenkomst BEL Combinatie

De gemeentelijke taken worden uitgevoerd door de BEL Combinatie. De begrote (toegestane) formatie van de BEL Combinatie bedroeg op 1 januari 2016 173,92 Fte en op 31 december 2016 170,53 Fte.
Deze capaciteit wordt naar rato van de dienstverlening ingezet voor de gemeenten Blaricum, Eemnes en Laren. In een dienstverleningsovereenkomst heeft de gemeente Laren de afspraken vastgelegd voor de te realiseren diensten en de kosten die hiermee zijn gemoeid. De overeenkomst voor 2016 is door het college vastgesteld, de uitkomsten zijn verwerkt in deze jaarrekening. Voor de financiële consequenties wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen. De verdeling van de uren over de verschillende programma's is als volgt:

De verdeling van de uren over de verschillende programma's is als volgt:

Programma	Begroting	Realisatie	Verschil
PRG 1 Bestuurszaken	867.534	867.534	0
PRG 2 Burgerzaken	696.542	696.542	0
PRG 3 Openbare orde en veiligheid	415.488	415.488	0
PRG 4 Wegen, water en groen	790.031	795.841	-5.810
PRG 5 Onderwijs	75.273	75.273	0
PRG 6 Cultuur en recreatie	830.170	830.170	0
PRG 7 Sociaal Domein	324.020	324.020	0
PRG 8 Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid	1.164.980	1.164.980	0
PRG 9 Grondexploitatie, dorpsvernieuwing en economische zaken	234.519	239.837	-5.318
PRG 10 Algemene uitgaven en inkomsten	309.315	309.315	0
O02 Stelposten	0	26.911	-26.911
Riolering	265.286	257.926	7.360
Afval	16.652	15.926	725
Totaal Exploitatie	5.989.811	6.019.765	-29.954
Projecten:			
Co bremanlaan	6.952	6.171	781
Houtzagerij	19.077	7.972	11.105
Ligweide	13.360	7.064	6.296
Smeekweg	15.150	6.255	8.895
Investeringsprojecten	65.633	62.755	2.878
Totaal projecten	120.172	90.218	29.954
Totaal DVO	6.109.983	6.109.983	0

Beleids- en beheersmatige aspecten

Uitgangspunten bedrijfsvoering

De inwoner verwacht van de gemeente dat de gelden rechtmatig, doelmatig en doeltreffend besteed worden en dat zij een betrouwbare partner voor de burgers is en transparant handelt. Deze verwachtingen zijn leidraad voor de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoering ondersteunt de uitvoering van de programma's. Het welslagen van de programma's is zodoende in belangrijke mate afhankelijk van de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Er is ook een samenhang tussen het programma Bestuur en de paragraaf Bedrijfsvoering. Het programma Bestuur richt zich met name op de relatie tussen burger en gemeente. De paragraaf richt zich op de reguliere, operationele kaders voor de bedrijfsvoering.

HRM

Instroom, uitstroom en mobiliteit

Personeelsmutaties hebben in 2016 geleid tot een netto afname van de bezetting met 11,7 fte. Eind 2016 bedraagt de personeelsbezetting 149,9 fte. De bezetting van medewerkers in

loondienst laat een teruglopende tendens zien in 2016, die ook landelijk herkenbaar is. De doorontwikkeling van en investering in de organisatie en teams in 2016 hebben zichtbaar geleid tot meer beweging en mobiliteit, zowel intern als extern. In totaal was er in 2016 een uitstroom van 5,4 fte en een instroom van 4,9 fte. Een aantal medewerkers heeft een andere baan of opdracht binnen de BEL Combinatie gekregen, al dan niet tijdelijk.

Flexibele capaciteit
De toegestane formatie van de BEL Combinatie is ultimo 2016 170,53 fte. Ten opzichte van de werkelijke bezetting (149,9 fte) is er sprake van een vacatureruimte van ruim 20 fte ultimo 2016. In 2016 werkt de directieraad verder aan een flexibele organisatie die toekomstbestendig, wendbaar en professioneel is. Invulling van elke vacature wordt zorgvuldig afgewogen op toekomstige ontwikkelingen en korte termijn behoeften. Waar nodig wordt vacatureruimte toegevoegd aan het inhuurbudget.

Verzuim
Het verzuimpercentage bedraagt over 2016 is 7,3%. Het verzuimpercentage is fors gestegen ten opzichte van 2015 (5,3%). De verklaring hiervoor zit vooral in langdurig verzuim met medische oorzaak, waarbij de organisatie weinig tot geen invloed heeft op verloop en duur. In 2016 is veel aandacht besteed aan verzuimbegeleiding en het terugdringen van kortdurend verzuim onder andere door het trainen van leidinggevenden, en het invoeren van een structureel overleg tussen leidinggevenden, directie en arbodienst.

Opleiding en ontwikkeling & het opleidingsbudget
In 2016 is samen met medewerkers, OR, coördinatoren nieuw opleidingsbeleid ontwikkeld. Alle opleidingsverzoeken zijn geïnventariseerd en gehonoreerd. Dit bleek zowel om vakinhoudelijke als om persoonlijke en teamontwikkeling te gaan. Het opleidingsbudget is niet uitgeput. Dit komt omdat opleidingen/trainingen pas in 2017 startten, omdat trainingen doorlopen in 2017 of omdat voorrang is gegeven aan inhoudelijk werk boven opleiding. De directie spant zich in om samen met de leidinggevenden in 2017 meer tijd en ruimte te creëren voor opleidingen.

Onderhoud functieboek
Eind 2015 is het onderhoud functieboek gestart. Dit onderhoud is opgestart omdat binnen de BEL Combinatie en de BEL-gemeenten nog circa 25 functies niet definitief waren vastgesteld en gewaardeerd. Begin 2017 zal het onderhoudsproces – na instemming van het AB met de functiebeschrijvingen- worden vervolgd met de functiewaardering.

Informatisering en ICT

In het vierde kwartaal 2015 is er een onderzoek gestart door bureau Quarant om de huidige ICT financieel in beeld te brengen. In het vierde kwartaal 2015 is ook de Chief Information Officer (CIO) gestart met het analyseren van de huidige situatie om te komen tot een professionalisering van de Informatievoorziening en ICT. De analyse van beide (Quarant en CIO) richtte zich op de huidige en toekomstig gewenste situatie van de informatievoorziening.

Het werkveld van Informatie Management (IM) omvat zowel het beleid en kaders als de uitvoering van alle informatievoorzienings- en ICT-activiteiten. De dienstverlening aan interne en externe ‘klanten’ omvat de exploitatie, het beheer en de ontwikkeling (development) van de ICT Infrastructuur, werkplekken en applicaties. Daarnaast wordt ook gekeken naar het servicepunt en het projectmanagement voor ICT-projecten. Ook de dossiervorming en de toegankelijkheid van de documentaire informatie maakt onderdeel uit van IM. IM brengt hiermee de werelden van archivarissen, informatiespecialisten en ICT’ers bij elkaar en is daarmee in staat om goede en betrouwbare informatiehuishouding c.q. i-functie voor de BEL combinatie in de komende jaren vorm te geven. Als uitgangspunt voor de dienstverlening wordt als strategische waarde ‘operational excellence’ gekozen, dat resulteert in een grotere efficiency, effectiviteit en klant-/gebruikerstevredenheid. Operational Excellence is het minimaliseren van de operationele kosten: geld besparen. Het betekent efficiëntie, kwaliteit tegen de laagste kosten, en de hoogst mogelijke productiviteit.

De volgende samenvatting geeft een beeld van geconstateerde items met betrekking tot

Informatievoorziening en ICT. Daarbij is opgenomen welke activiteiten daarop zijn uitgezet.

Omschrijving situatie /item	Actie en stand van zaken
Quarant voert financiële analyse uit en stelt rapport op van haar bevindingen	• Constateringen zijn uitgewerkt in een bevindingenrapportage; • Structureel tekort geconstateerd. • CIO heeft route uitgezet om dit tekort om te buigen naar eenmalige extra investering. • Raadvoorstel voor eenmalige investering en structurele uitbreiding van het ICT budget is vastgesteld. • CIO heeft in 2016 gestuurd op het te behalen resultaat. Er zijn geen afwijkingen ten opzichte van de geplande activiteiten.
Beleidsplan Informatie en ICT	Het eerste concept is in het vierde kwartaal 2015 door de nieuwe CIO opgesteld. In het eerste kwartaal 2016 is deze naar een selecte groep voor eerste review uitgezet. Het nieuwe Beleidsplan Informatie en ICT is vastgesteld in Q2 2016. Er is gestart met de implementatie van het beleid.
Contractbeheer	Het contractbeheer krijgt verder vorm in protocollen en begeleiding van medewerkers op welke manier contractering kan/moet plaatsvinden. In 2016 zal er nog een verdere integratie c.q. migratie gaan plaatsvinden. Mede in het kader van minder applicaties voor hetzelfde doel. In 2017 zal verder gefinetuned worden hoe we nog beter contractering kunnen realiseren. Er zijn al verschillende besparingen gerealiseerd door de contracten waarbij de mogelijkheid zich voordeed voordeliger af te sluiten, c.q. te beëindigen.
Uitwijk	Conform de informatieplanning 2015 is de migratie van het uitwijkcentrum eind 2015 gerealiseerd. Voor de komende jaren wordt dit uitwijkcentrum gefinetuned, zodat het aansluit bij de uiteindelijke gewenste situatie. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de Baseline Informatiebeveiliging. Een van de items voor 2016 is dat we de PINK applicatieve omgeving overbrengen naar het rekencentrum bij Pink Roccade in verband met de te garanderen kwaliteitsvereisten en de lagere kosten en vereenvoudigd beheer. Na de migraties zal in Q1 2017 de SAP omgeving die nu nog gehost wordt door DDG worden gemigreerd naar Pink Cloud. Ook de andere infrastructuur die nu via DDG worden gehost zullen verplaatst worden naar Pink Cloud in 2017.
Complexiteit van Applicatieland-schap vereenvoudigen	BEL heeft meerdere identieke omgevingen in beheer. Op de diverse werkdomeinen zullen het aantal applicaties voor hetzelfde doel worden beperkt en gemigreerd. Hiermee worden structurele kosten bespaard en ICT projectinvesteringen eenmalig in plaats van 3 of 4. in het vierde kwartaal 2015 is gestart met de migratie van de basisregistratie BAG van 3 naar 1 omgeving. Deze migratie verliep voorspoedig en is naar planning eind eerste kwartaal 2016 opgeleverd. Ook de implementatie van de samenwerkingsmakelaar (waarmee de BELgemeenten enkelvoudig kunnen aansluiten op de landelijke voorzieningen) is voorspoedig en zonder problemen gerealiseerd. In de zomermaanden is de migratie Belastingen gerealiseerd. Ook deze verliep zonder problemen. Daarna is gestart met de voorbereidingen van de migratie voor Innen/Middelen en het aansluiten op de landelijke voorziening WOZ (de productie aansluiting wordt Q1 2017). Nadat Belastingen was gemigreerd moest er een maatwerkdeel worden geïmplementeerd ivm tijdelijke brug tussen de gemigreerde belastingomgeving en de nog niet gemigreerde middelen-innen omgeving. Hier zijn enkele problemen ontstaan die gaandeweg q4 2016 zijn opgelost. De migratie van Innen Middelen is goed verlopen en de migratie is conform planning gestart. Er is een businesscase opgesteld en aan de RvIG aangereikt met het verzoek voor burgerzaken ook de migratie van 3 naar 1 te mogen realiseren. De RvIG heeft positief besloten. Hierdoor kunnen nieuwe inrichtingen plaatsvinden die het applicatielandschap verder vereenvoudigen. Dit zal zijn beslag krijgen in 2017.
Functioneel Beheer en Key users	Het Functioneel Beheer is in 2016 beter ingericht en taken en rollen zijn verduidelijkt. Er zijn nu ook key users benoemd. Functioneel Beheer en key users worden zich meer en meer bewust van hun rol. Diverse basis zaken zijn ook in kader van informatieveiligheid ingericht. Bijvoorbeeld er is een autorisatieschema per applicatie ingericht waardoor er sneller controles per kwartaal kunnen plaatsvinden op

	wijzigingen van personeel en hun bevoegdheden in die applicatie. Er is een digitale kluis geïmplementeerd waarin passwords van systemen worden beheerd (niet meer ergens op een niet veilig plekje). Een training informatieveiligheid is gepland in q1 2017.
Documentaire informatievoorziening op orde en realisatie substitutie / vervanging	In 2016 is gestart met de benodigde activiteiten om de archivering van de gemeenten en de BEL zodanig te herordenen dat er volledig elektronisch kan worden gecommuniceerd. Hiervoor zijn verschillende beleidsdocumenten vastgesteld (Archiefverordening, Besluit Informatiebeheer, Kwaliteitsmanagement handboek; Handboek vervanging, elektronische handtekening, wachtwoordbeleid, calamiteitenplan archiefbeheer en richtlijnen zaakgericht werken). De archiefinspectie heeft positief geadviseerd en de gemeenten en de BEL hebben alle benodigde stukken hiervoor vastgesteld. Per januari 2017 kan en mag er volledige substitutie / vervanging worden toegepast. Daarnaast zijn de functioneel beheerders opgeleid en getraind, is het zaaksysteem gereorganiseerd en zijn key users opgeleid om mee te helpen bij de ondersteuning van het gebruik van het zaaksysteem. In 2017 zullen verschillende processen worden herijkt en het volledig digitaal werken meer en meer zijn invulling krijgen Per 1 januari 2017 wordt er gestart met volledig digitaal werken en kan er via de berichtenbox van mijn overheid ook al elektronisch worden gecommuniceerd. De uitrol naar de ideale situatie zal nog langere tijd in beslag nemen en is onderdeel van de roadmap 2017 en 2018.
Digitalisering bouwdossiers	De bouwdossiers zijn in 2016 zodanig voorbewerkt dat er na scanning (2017) ook voor de bouwdossiers archiefwettelijke vervanging kan worden toegepast. Voor Laren zijn er 127.6 strekkende m bouwdossiers materieel bewerkt (verwijderen van materiële onrechtmatigheden = nietjes, paperclips, zippels enz) en het ordenen van de bouwdossers volgens vooraf opgegeven tabstroken). Het digitaliseren en metadateen zal in 2017 worden uitgevoerd.

Informatieveiligheid

Het in 2014 door het DB en de colleges vastgestelde Informatiebeveiligheidsbeleid richt zich op 3 pijlers:

- beschikbaarheid / continuïteit: het zorg dragen voor het beschikbaar zijn van informatie en informatie verwerkende bedrijfsmiddelen op de juiste tijd en plaats voor de gebruikers;
- exclusiviteit / vertrouwelijkheid/privacy: het beschermen van informatie tegen kennisname en mutatie door onbevoegden. Informatie is alleen toegankelijk voor degenen die hiertoe op basis van de interne en externe regelgeving geautoriseerd zijn;
- integriteit / betrouwbaarheid: het waarborgen van de correctheid, volledigheid, tijdigheid en controleerbaarheid van informatie en informatieverwerking.

Met betrekking tot het “InformatieBeveiligingsplan” en het “Beleidsplan Informatie en ICT 2016 en verder” van de BEL zijn er verschillende projecten en activiteiten in gang zijn gezet met betrekking tot het actualiseren en het implementeren van diverse protocollen, beleidsafspraken en overige activiteiten. De wetgeving is sinds 1 januari 2016 veranderd en De BEL Combinatie is evenals andere gemeenten sinds 2015 (wetende van de komst van deze wetswijziging) druk bezig met het enerzijds in beeld brengen van de risico’s en anderzijds bedenken en implementeren van structurele maatregelen.

De Chief Information Security Officer (CISO) heeft in 2016 samen met de CIO diverse activiteiten op gebied van informatiebeveiliging uitgezet en geïmplementeerd. Daaronder zijn een aantal gericht op bewustwording en bewust omgaan met informatie op een veilige manier. Hierna volgen enkele aandachtsgebieden en de behaalde resultaten/stand van zaken.

Omschrijving situatie /item	Actie en stand van zaken
Informatiebeveiligingsbeleid onderhouden	Het informatiebeveiligingsbeleid is vastgesteld en wordt jaarlijks bijgesteld en onderhouden. Er is sinds eind 2015 een 2 wekelijks overleg CISO en CIO om informatiebeveiligingszaken te borgen. Via de IBD zijn we goed aangesloten

	op de laatste ontwikkelingen.
GAP Analyse	De voorbereidingen voor de GAP Analyse zijn door CISO uitgevoerd. De analyse zelf zal door een projectgroep plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2017.
Bewerkersover-eenkomsten	Sinds april 2016 is er een format “bewerkersovereenkomst” ontwikkeld, waarin ‘op maat’ afspraken worden gemaakt met leveranciers/dienstverleners die privacygevoelige data op enige manier verwerken. Er zijn afgelopen jaar ook diverse bewerkersovereenkomsten vastgesteld met verschillende leveranciers. In Q1 van 2017 worden alle contracten doorgelicht en worden bewerkersovereenkomsten opgesteld waar dat nodig is en nog niet gerealiseerd was. Bestaande zullen worden herijkt naar nieuwste wetgeving. De bewerkersovereenkomst zal ook onderdeel gaan uitmaken van het inkoopvoorwaarden.
Geautomatiseer-de gegevens uitwisselen	Met Pink Roccade en onze ICT-ondersteuner Fencer BV zijn flinke stappen gemaakt voor onder andere het digitaliseren van het waarderings-, heffings- en inningstraject, inclusief veilige automatische dataverwerking en dit zal begin 2017 worden afgerond. Ook voor andere uitwisselingen lopen activiteiten
Incidentproces (bijna) beveiligingsin-cidenten	In 2016 is het registratie- en afhandelingsproces voor (bijna) beveiligingsincidenten ingericht en in gebruik genomen, zodat er incidenten systematisch worden vastgelegd en de maatregelen die daarop worden genomen ook. Het onderliggende doel daarvan is om toekomstige incidenten zo mogelijk te kunnen voorkomen en over deze incidentafhandeling te kunnen rapporteren aan directie en de bestuurlijk verantwoordelijken.
Agressiebeleid	In 2016 is samen met het team HRM het agressiebeleid geactualiseerd en werkprocessen uitgewerkt en is de implementatie voorbereid, waarmee de medewerkers beter kunnen omgaan met agressief gedrag van anderen en we als organisatie leren van dit type incidenten om ze waar mogelijk te kunnen voorkomen of de negatieve gevolgen ervan zo klein mogelijk te houden. Eind 2016 is begonnen met de implementatie en deze zal in het eerste kwartaal van 2017 zijn afgerond.
Gegevensbehee r en privacy	Er wordt in het eerste/tweede kwartaal van 2017 een team gegevensbeheer geformeerd, waarin alle gegevensbeheerders met elkaar samen gaan werken. Hierdoor verwachten we gegevensuitwisseling veilig(er) in te richten. Er zal ook een privacyfunctionaris worden benoemd.
Functioneel Beheerders en key users	Zo’n 40 medewerkers uit de organisatie hebben een rol/taak als Functioneel Beheerder en of key user. Met funcioneel beheer is gedurende 2016 een tweewekelijks overleg met CISO en CIO waarin met elkaar informatie wordt uitgewisseld met betrekking tot informatie en informatiebeveiliging. Een verplichte 2 daagse informatiebeveiligingstraining is in Q1 2017 gepland. Ook zijn er afspraken gemaakt over het beheer van autorisaties voor applicaties, controles op gebruikers die bepaalde autorisaties hebben en of die nog actueel zijn en of alle functioneel beheerders nu opgeleid zijn voor gebruik van incidentenbeheer en wijzigingenbeheer. Dit wordt ook vastgelegd in een speciaal registratiesysteem.
Mogelijk datalek	In Q4 werden we geconfronteerd met een mogelijk datalek. Iedereen is geschrokken van het feit dat er een mogelijk datalek heeft kunnen ontstaan. Het incident is op de juiste wijze (conform regelgeving en adviezen van de IBD en de Autoriteit Persoonsgegevens) opgepakt en maatregelen die al werden geïmplementeerd, zijn en worden versneld uitgerold.
Zelfevaluatie BRP en Reis-documenten	Door auditors van bureau Panteia zijn in opdracht van de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens de zelfevaluaties beoordeeld en is geconstateerd dat de kwaliteitsbewuste werkwijze van het vakteam Burgerzaken als ‘best practice’ binnen de BEL kan worden beschouwd. Er is geconstateerd dat er een uitstekende inrichting en opvolging van de werkprocessen en procedures en instructies is.

Gebouwen

Het gemeentebestuur is gehuisvest op de locatie ‘Eemnesserweg 19’.
De BEL Combinatie beschikt over de volgende gebouwen:

- BEL kantoor Eemnes
- De Gemeentewerf
- Wijkpost Bijvanck

Voor het onderhoud van deze gebouwen is een meerjaren onderhoudsplan opgesteld.

Gemeentelijke dienstverlening

Onze dienstverlening wordt door onze inwoners in de enquête ‘waarstaatjegemeente’ op een 6,9 gewaardeerd. Het landelijk gemiddelde is 6,7. De betreffende enquête vindt tweejaarlijks plaats (cijfer was in 2014 6,8).
De eerstvolgende enquête vindt in 2018 plaats.

Het grootste deel van de servicenormen wordt gerealiseerd.

- De Wabo- en APV-vergunningen worden in 98% van de gevallen binnen de daarvoor gestelde wettelijke termijnen afgehandeld.
- De wachttijden aan de publieksbalies bij een afspraak zijn minimaal (minder dan 5 minuten).
- Inwoners krijgen ruim op tijd bericht van het te verlopen reisdocument.
- Digitaal bestelde en betaalde producten worden binnen 5 werkdagen geleverd.
- meldingen openbare ruimte (MOR) -via het KCC binnen gekomen- worden door de afdeling Aanleg & Beheer in ruim 94,66% van de gevallen binnen de vastgestelde termijn afgehandeld.
- de telefoon in het KCC (klantcontactcentrum) is in 84,2% van de gevallen binnen 30 seconden beantwoord.

E. Paragraaf Verbonden Partijen

Algemeen

Kader verbonden partijen

1.1 Beleid verbonden partijen
Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een financieel en/of bestuurlijk belang heeft. Met een verbonden partij zet de gemeente Laren één of meerdere taken op afstand.
Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht.
Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn een subsidie of een garantstelling.
De gemeente Laren is bezig een strategische visie rondom verbonden partijen op te stellen. Deze visie kan op basis van een spelregels een inzicht gegeven in de status van de verbonden partij. De spelregels horen bij drie verschillende fasen die een verbonden partij kent:

- Oprichten: In deze fase komen vragen aan de orde als 'Wanneer wordt een verbonden partij opgericht' en: 'Welke rechtsvorm heeft de verbonden partij'.
- Beheersen: In deze fase wordt beschreven welk beheer instrumentarium wordt gehanteerd voor het risicomanagement en toezicht op verbonden partijen.
- Evalueren en beëindigen: In deze fase wordt ingegaan op de evaluatie van verbonden partijen en de vraag of voortzetting van de samenwerking in de huidige vorm nog het meest passend is.

1.2 Beheer verbonden partijen

Met het op afstand zetten van één of meerdere taken van de gemeente in verbonden partijen moet de gemeente Laren het toezicht op verbonden partijen inrichten. De ene verbonden partij heeft meer risico's dan de andere, waardoor het benodigde toezicht per verbonden partij verschilt.

Na oprichting van een verbonden partij wordt het risicoprofiel van de verbonden partij bepaald en daarmee bepalen we of de verbonden partij een hoog, gemiddeld of laag risicoprofiel heeft. Bij een hoog risicoprofiel wordt het toezicht op de verbonden partij intensiever dan bij een laag risicoprofiel. Bij een hoog risicoprofiel wordt minimaal twee keer per jaar een risicoanalyse uitgevoerd, terwijl bij een laag risicoprofiel een analyse van de begroting en de jaarrekening volstaat.

1.3 Risicoanalyse verbonden partijen

Het risicoprofiel van een verbonden partij wordt bij oprichting bepaald en periodiek geëvalueerd. Aan de hand van een vragenlijst worden de risico's van de verbonden partijen op een gestandaardiseerde wijze in kaart gebracht. De vragen variëren van 'harde' bestuurlijke en financiële gegevens tot meer zachte informatie zoals ziekteverzuim en de organisatie van het toezicht. De vragen zijn samengevat in dertien indicatoren die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel van een verbonden partij. Onderstaand is een overzicht van de indicatoren opgenomen en waarom deze vragen iets zeggen over het risico van een partij:

Bestuurlijke indicatoren

- Op dit onderdeel wordt gekeken naar de stemverhouding en aanvullende bevoegdheden die zijn vastgelegd in statuten of een gemeenschappelijke regeling. Daarnaast wordt gekeken in hoeverre verbonden partijen aan eventuele nog op te stellen kaderstellende spelregels voldoen.

Financiële indicatoren

- Baten: Er wordt gekeken naar de afhankelijkheid van subsidies, het aandeel van de gemeente in subsidies en de hoogte van de inkomsten uit kernactiviteiten.
- Lasten: Er wordt gekeken naar het percentage vaste lasten dat wordt gedekt door de vaste inkomsten en het exploitatieresultaat.
- Vermogenspositie: Er wordt gekeken naar de liquiditeit en solvabiliteit van de organisatie.
- Planning en control: Er wordt gekeken naar de aanwezigheid van tussentijdse rapportages voor de sturing van de organisatie.

Politieke indicatoren:

- Bij het politieke belang staat de publieke en maatschappelijke betrokkenheid van een verbonden partij centraal. Het gaat hier bijvoorbeeld om de substantiële werkgelegenheid die de verbonden partij biedt in de gemeente Laren of om de vraag of de verbonden partij zich bijvoorbeeld richt op kwetsbare groepen in de samenleving of op de veiligheid van de burger. Bij dit deelgebied wordt ook een inschatting gemaakt over de kans op imagoschade voor de gemeente Laren.

Omgevingsindicatoren:

- Omgevingsfactoren die een rol spelen zijn:
  - is de verbonden partij gevoelig voor economische bedreigingen (bijvoorbeeld recessie, ontwikkelingen arbeidsmarkt)
  - afhankelijkheid van veranderende wet- en regelgeving
  - risicomanagement: zijn er veel niet beheersbare risico's? Wat is de kans dat deze zich voordoen?

Overige indicatoren:

- Toezicht: Er wordt gekeken naar de periodieke bijeenkomsten van het toezicht en de specialismen (o.a. financieel, vakinhoudelijk, juridisch) in het toezicht.
- Directie en management: Er wordt gekeken naar de voortijdige wisselingen op sleutelposities, de termijn dat sleutelposities worden bekleed (zeer kort/zeer lang) en het aantal personen dat deelneemt binnen de directie/dagelijkse leiding.
- Personeel: Er wordt gekeken naar het ziekteverzuimpercentage, het verloop onder het personeel en de omvang van het personeel dat in vaste dienst is.
- Bedrijfsvoering: Er wordt gekeken naar de aanwezigheid van tussentijdse rapportages en de aanwezigheid van een meerjarenbegroting.
- Concurrentiepositie: Er wordt gekeken naar de concurrentiepositie en de toenemende concurrentie.
- Fusie/verhuizing/reorganisatie: Er wordt gekeken naar de ontwikkelingen rondom fusies, verhuizingen en/of reorganisaties.

Deze risicoprofilering wordt stelselmatig geactualiseerd en beheerd gaan worden zodat een inzicht ontstaat in het risicoprofiel alsmede de ontwikkeling daarin.

Het aangaan van banden met derde partijen komt voort uit het publieke belang. Verbindingen met derde partijen is een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Dit betekent dat deze partijen veelal beleid uitvoeren dat ook door de gemeente zelf gedaan zou kunnen worden, maar om allerlei redenen aan deze partijen wordt ´overgelaten´.

De kaderstellende en controlerende taak blijft wel bij de gemeente liggen. Deze laatste taak is vanuit het financieel controlerende oogpunt belangrijker aan het worden, mede door de vanuit de Single information / Single audit (SiSa) aangescherpte Wet- en regelgeving.

1.4 Ontwikkelingen in Wet- en regelgeving m.b.t. Gemeenschappelijke Regelingen

De nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is op 8 juli 2014 door de Eerste Kamer aangenomen.

Met de nieuwe wet wordt de positie van gemeenteraden rond het bestuur en het beleid van de gemeenschappelijke regeling versterkt. Het traject inzake vaststelling van de begroting en begrotingswijzigingen wordt aangepast om de deelnemers meer sturing en invloed te geven op het openbaar lichaam:

- het dagelijks bestuur stuurt uiterlijk voor 1 augustus de vastgestelde begroting aan Gedeputeerde Staten (art. 34 Wgr). Dit vloeit voort uit de verlengde zienswijzetermijn voor de deelnemers van zes naar acht weken (art. 35 Wgr).
- Uiterlijk op 15 april van het lopende jaar biedt het dagelijks bestuur de conceptbegroting en de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten aan, zodat de raden deze informatie beschikbaar hebben ten behoeve van de zogeheten zomernota
-

Verder krijgen gemeenten binnen de Wgr een mogelijkheid erbij om een lichte vorm van samenwerking met elkaar aan te gaan door invoering van een bedrijfsvoeringorganisatie met rechtspersoonlijkheid. Er bestaat al geruime tijd behoefte aan een samenwerkingsvorm die wel rechtspersoonlijkheid heeft, maar

geen geleed bestuur met een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter, met alle bestuurlijke drukte die daarmee samenhangt.

Binnenkort kunnen gemeenten die met elkaar een samenwerkingsverband willen aangaan en daarvoor de Wgr gebruiken kiezen uit een openbaar lichaam, een gemeenschappelijk orgaan of een bedrijfsvoeringorganisatie.

De wijzigingen in de wet geven aanleiding tot wijziging van de bestaande gemeenschappelijke regelingen. De gemeente Laren ziet erop toe dat deze wijzigingen tijdig worden doorgevoerd.

Overige wijzigende Wet- en regelgeving welk ook invloed hebben op Gemeenschappelijke Regelingen:

- Vennootschapsbelasting

Op 16 september 2014 is het Voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en enige andere wetten in verband met de modernisering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsonderneming "Wet Vpb-plicht" voor overheidsondernemingen aangeboden aan de Tweede Kamer.

Met dit wetsvoorstel wil de regering concurrentieverstoring door verschillen in belastingplicht tussen private ondernemingen en publieke ondernemingen voorkomen. Het is de bedoeling dat het wetsvoorstel voor het einde van 2014 wordt aanvaard en per 1 januari 2016 effectief in werking treedt.

In de nieuwe regeling is elke overheidsonderneming in beginsel belastingplichtig. Er zijn diverse vrijstellingen opgenomen voor o.a. interne activiteiten, wettelijke taken en samenwerkingsverbanden. Er geldt een algehele vrijstelling indien de organisatie ten minste 90% vrijgestelde activiteiten verricht én de behaalde winst niet meer dan € 15.000 bedraagt. De vrijstelling voor samenwerkingsverbanden kent strikte voorwaarden.

De nieuwe regeling heeft niet alleen impact op de gemeente Laren, maar ook op de gemeenschappelijke regelingen en andere verbonden partijen. Het komende jaar zal de

gemeente Laren de consequenties in kaart brengen en de nodige stappen zetten om de regeling te implementeren.

1.5 Bepaling / berekening van aan GR verbonden risicoprofiel

Een hoog risicoprofiel bij een gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam wordt vaak veroorzaakt door een grote financiële bijdrage in de gemeenschappelijke regeling door de gemeente Laren. In een aantal gevallen wordt dit beeld nog verzwaard door een beperkte invloed in het Algemeen Bestuur (stemverhouding). Daarnaast spelen factoren een rol als recessie, bezuinigingen en politieke gevoeligheid, maar ook veranderende wet- en regelgeving en decentralisatie van taken vanuit het Rijk.

Een hoog risicoprofiel bij privaatrechtelijk verbonden partijen wordt vaak veroorzaakt door het financieel belang van de gemeente Laren in de verbonden partij heeft. Aandelenkapitaal, maar ook leningen en garantstellingen, spelen een rol. Ook hier is de recessie van belang: als het economisch minder gaat,

kopen bedrijven en burgers minder gronden en huizen. De verbonden partij kijkt dan vaak naar andere mogelijkheden om de omzet te verhogen, maar hier is toezicht vanuit de aandeelhouders van belang. Als het gaat om risicovolle projecten of projecten buiten de eerder vastgestelde doelstellingen, wordt door de gemeente Laren extra risico gelopen.

Hieronder wordt weergegeven de onderwerpen waarop de betreffende verbonden Partij in basis beoordeeld is en van een risicoprofiel / -waardering is voorzien:

Overigens is het goed hierbij te vermelden dat de specifieke GR-en binnen de Regio Gooi & vechtstreek zelfstandig ook bezig zijn geweest met bepaling in afstemming van de v oor hen geldenede risico's, risicobeheersing en risico-managemeent waarmee de risico's voor de verbonden gemeenten inzichtelijker zijn geworden en daarmee wellicht verkleind zijn.

Samenvatting spelregels weerstandsvermogen verbonden partijen.

Onderstaand een opsomming van de eerder in deze nota geformuleerde spelregels;

Spelregel 1: *Het weerstandsvermogen bestaat in ieder geval uit het totaal van de algemene reserves en de bestemmingsreserves.*

Spelregel 2: *Risico's dienen altijd inhoudelijk te worden toegelicht met daarbij een analyse van beheersmaatregelen en ter beoordeling door de gezamenlijke portefeuillehouders financiën van de betrokken gemeenten..*

Spelregel 3: *Voor de omvang van de weerstandscapaciteit dient het weerstandstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement gehanteerd te worden.*

Spelregel 4: *het ratio weerstandsvermogen dient minimaal 1 te zijn.*

Spelregel 5: *Voordelige rekeningsaldi dienen te worden verrekend met de deelnemende gemeenten.*

Spelregel 6: *Onderbestedingen in de jaarrekening zijn in principe aanleiding tot neerwaartse bijstellingen in de lopende en meerjarenbegroting, tenzij aangetoond wordt dat de onderbesteding incidenteel van aard was en bijstelling niet redelijk zou zijn.*

Spelregel 7 Om te stimuleren dat "de dreiging" van een neerwaartse bijstelling niet leidt tot "potverteren" wordt er een percentage van de bijstelling gereserveerd voor het desbetreffende beleidsveld en de organisatie.

Spelregel 8 *Onderbestedingen en bereikte besparingen kunnen voor een gedeelte gestort worden in een flexibel budget om externe initiatieven mogelijk te maken.*

Spelregel 9: *Bestemmingsreserves zonder uitgewerkt plan dienen vrij te vallen ten gunste van de algemene reserve van de desbetreffende verbonden partij en/of afhankelijk van de hoogte van de algemene reserve van de desbetreffende verbonden partij vrij te vallen ten gunste van de deelnemende gemeenten.*

Spelregel 10: Structurele lagere lasten en hogere baten leiden ertoe dat de eerstkomende begroting van de verbonden partij en daarmee de bijdrage van de deelnemende gemeenten neerwaarts moet worden bijgesteld.

Spelregel 11: Elke verbonden partij beschikt over een post onvoorzien van 0,4% van de bruto exploitatielasten.

Omrekeningstabel benoemde risico's GR-en / m.n. financieel en politiek /hestuurlijk benoemd:

		Algemene items				financiëel items	
Klasse	Bijdrage	Punten		politiek	range ratio	sovabiliteit	liquiditeit
1	< 100.000	2		2	tot 20%	10	10
2	< 250.000	5		4	tot 24%	8	8
3	< 500.000	10		6	tot 28%	6	6
4	<1.000.000	15		8	tot 32%	4	4
5	>1.000.000	20		10	33% en groter	2	2

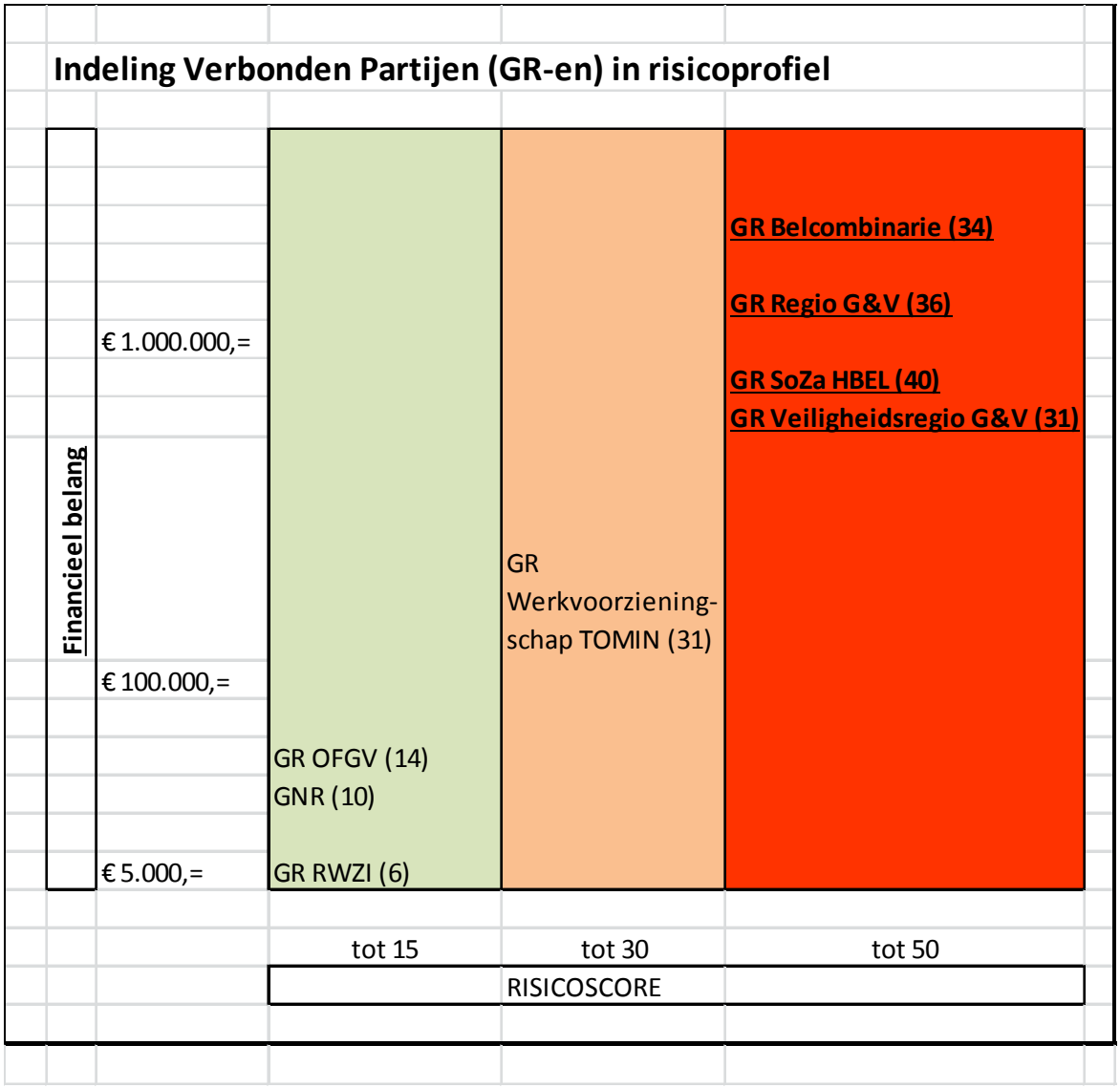
Lijst van gemeenschappelijke regelingen waarin de gemeente Laren deelneemt:

Gemeenschappelijke regeling [vestigingsplaats]	Doel deelname	Deelnemers
Gemeenschappelijke regeling BEL [Eemnes]	Kennisconcentratie, efficiencyvoordeel en behoud zelfstandigheid	Blaricum, Eemnes, Laren
Regio Gooi en Vechtstreek – voormalige Gewest Gooi en Vechtstreek [Bussum]	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting. Onvoldoende capaciteit in eigen huis. Kennis.	Blaricum, Hilversum, Laren, Huizen, Gooise Meren, Weesp en Wijdemeren
GR Veiligheidsregio (GR VGV) [Hilversum]	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting. Kennis	Blaricum, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp, Gooise Meren en Wijdemeren
Gemeentelijke bevolkingszorg ((GHOR) via GR VGV [Hilversum]	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting. Kennis	Blaricum, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp, Gooise Meren en Wijdemeren
Gemeenschappelijke regeling uitvoering sociale zaken (SoZa H-BEL) [Huizen]	Efficiencyvoordeel en voldoen aan Wet- en regelgeving	Blaricum, Eemnes (deels), Huizen en Laren
Tomingroep [Hilversum]	Efficiencyvoordeel en voldoen aan Wet- en regelgeving	Blaricum, Hilversum, Laren, Huizen, Weesp, Gooise Meren, Wijdemeren en Almere
Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Flevoland en Gooi & Vechtstreek [Lelystad]	Efficiencyvoordeel. Kennis. Beter kunnen voldoen aan wet en regelgeving	Blaricum, Laren Hilversum, Huizen, Gooise Meren, Weesp, Wijdemeren, 6 gemeenten Flevoland en provincie Flevoland, N-H.
Rioolwaterzuiverings-installatie Gooiergracht en vijzelgemaal Eemmeer [Hilversum]	Efficiencyvoordeel. Kennis.	Blaricum, Laren

Lijst met stichtingen, waarin de gemeente participeert:

Gemeenschappelijke regeling [vestigingsplaats]	Doel deelname	Deelnemers
Stichting Gooisch Natuurreservaat [Hilversum]	Efficiencyvoordeel en kennisconcentratie	De Provincie Noord-Holland (25%), A'dam (10%) en de 6 Gooise gemeenten Blaricum, Hilversum, Gooise Meren en Laren (65%) nemen deel in de uitbesteding van het natuurbeheer

Laren - waardering Gemeenschappelijke Regelingen o.b.v. toegekende puntne risicoprofiel:						**Jaarrekening 2016**
	PUNTEN vanuit ..		afh. Ext. Invloeden / omgeving		TOTAAL
gemeenschappelijke regelingen	Omv bijdrage	bijdrage	Politiek	stemverhouding	ov externe invl	PUNTEN
GR BEL Combinatie	6.245.591	20	10	2	2	34
GR Regio G&V	1.464.856	20	10	4	2	36
GR veiligheidsregio G&V (GR VGV)	776.121	15	8	4	4	31
GR Bevolkingszorg (Onderdeel GR VGV)	40.724					
GR SoZa HBEL	1.083.636	20	8	6	6	40
GR TOMIN werkvoorzieningsschap	642.415	15	8	4	6	33
GR Omgevingsdienst Flevoland Gooi Vechtstree	82.155	2		10	2	14
GNR	68.037	2		2	6	10

Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie gemeenten Blaricum, Eemnes en Laren

De Gemeenschappelijk Regeling BEL Combinatie is 1 januari 2008 operationeel geworden waarbij per dezelfde datum al het operationele en beleid makende personeel van de deelnemende gemeenten in dienst van de gemeenschappelijke regeling is getreden. Bij de gemeenten zelf is een kleine staf met de gemeentesecretaris, beleidsregisseurs, een controller, griffier en griffiemedewerkster achtergebleven, welke per 1 februari 2017 ook in dienst van de BEL zullen treden. Door de BEL Combinatie worden de gezamenlijke werkzaamheden voor de drie deelnemende (samen circa 29.000 inwoners) met een personeelbestand van 171 fte uitgevoerd (vanuit vergelijkende benchmark met qua omvang vergelijkende gemeente qua inwonertal zou dat circa 220 fte mogen zijn).

Ontwikkelingen

De huidige structuur en aansturing van de BEL Combinatie alsmede de relatie met de gemeenten vanuit de opdrachtgever / opdrachtnemer rollen geeft aanleiding tot het herzien van de structuur en inrichting van de BEL Combinatie alsmede de rol en positie van de beleidsregie van de respectievelijke gemeenten. Hiertoe is een doorontwikkelings- en procesmodel opgesteld door de drie gemeentesecretarissen, welke in aanloop naar de gewenste doorontwikkeling tezamen het nieuwe directieteam van de BEL Combinatie gaan vormen. Deze doorontwikkeling is met name uitgevoerd in 2016, de toetreding van de stafmedewerkers van de BEL-gemeenten is voorzien per 1 februari 2017

Bestuurlijk belang
Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling bestaat uit bestuurders van de drie gemeenten en heeft volledige zeggenschap. Het dagelijks bestuur wordt gevormd door 1 vertegenwoordiger vanuit de drie gemeenten samen met de directeur van de BEL..

Basisgegevens BEL Combinatie

Gemeenschappelijke Regeling BEL Combinatie			GR BEL
Algemene gegevens:		**Ratio:**	
Balanstotaal	23.861.000	Solvabiliteit	4,46%
Eigen vermogen	1.064.000		
Kort vreemd vermogen	5.104.000	Liquiditeiten	721.000
Omvang totale begroting GR	25.268.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	6.261.747		
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	6.245.591		
Exploitatieresultaat begroot 2016	-		
Stemaandeel /-verhouding	33,33%	Risicopunten	34

Financieel belang

De drie gemeenten staan financieel garant voor de werkorganisatie. Door de gemeente Laren is bij de werkorganisatie via een dienstverleningsovereenkomst een werkpakket ter waarde van € 6.245.591,= afgenomen (begroot 2016 € 6.261.747,=) inclusief enkele nog lopende taakstellingen en bijkomende kosten zoals kantoorautomatisering e.d. Er is verzocht aan de BEL Combinatie vroegtijdig met de gemeente in overleg te treden om de verdere invulling van deze taakstelling aan te geven. In deze bijdrage is overigens mede versleuteld de toename van de kosten door de indexaties.

Regio Gooi en Vechtstreek

De Regio is een samenwerkingsverband in de regio Gooi en Vechtstreek. De Regio voert regionale taken uit, ontwikkelt beleid en behartigt de belangen van de zeven regiogemeenten (Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren) die ze gezamenlijk willen oppakken of afstemmen. De Regio heeft als centrale opdracht van de gemeenten om ervoor te zorgen dat in Gooi en Vechtstreek een evenwichtige en harmonische ontwikkeling plaatsvindt.

De dienstverlening van GR Regio is grofweg te verdelen over 2 deelgebieden, te weten:
- Activiteiten ten behoeve van het Sociale Domein
- Activiteiten ten behoeve van het Fysieke Domein

Ontwikkelingen

De Regio heeft in het kader van de eventuele vorming van Gooise Meren (fusie van Bussum, Naarden en Muiden), of wellicht andere combinaties, een onderzoek opgestart vanwege veranderende belangen van de deelnemende gemeenten. Hieruit is voortgekomen het door de Regio uitgebrachte rapport herijking regionale samenwerking “Meer samen; samen meer”. Na instemming door de gemeenten in 2015 met dit rapport is in 2017 gestart met de verdere uitwerking hiervan. Een bijzonder duidelijk voorbeeld van deze nieuwe uitgangspunten is te vinden in de opstelling van als ook de eerste uitwerking van de regionale Samenwerking Agenda

(RSA), de opstart van de samenwerking in de Metropool Regio Amsterdam (RMA) en de samenwerking op gebied van de MIRT.

Bestuurlijk belang
Het algemeen bestuur heeft m.i.v. juni 2013 als gevolg van gemaakte besluitvorming 7 leden te weten de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.

Basisgegevens GR Regio G&V

Gemeenschappelijke Regeling Regio Gooi en Vechtstreek			GR Regio
Algemene gegevens:		**Ratio:**	
Balanstotaal	22.849.000	Solvabiliteit	24,32%
Eigen vermogen	5.558.000		
Kort vreemd vermogen	9.020.000	Liquiditeiten	7.515.000
Omvang totale begroting GR	58.188.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	1.473.714		
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	1.464.856		
Exploitatieresultaat begroot 2016			
Stemaandeel /-verhouding 7 deelnemers	14,29%		
op inwonertal	4,51%	Risicopunten	

Financieel belang
De bijdrage van de gemeente Laren aan de Regio Gooi- en Vechtstreek is in 2016 uitgekomen op een bedrag van € 1.464.856,=, versus de bijgestelde begroting 2016 van € 1.473.174,= en bestaat uit:

- Bijdrage inzake werkzaamheden t.b.v. het Sociale Domein € 446.711,=
- Bijdrage regionale ambulancevoorziening € 12.214,=
- Bijdrage inzake werkzaamheden t.b.v. het Fysieke Domein € 950.900,=
- Bijdrage inzake werkzaamheden overige taken € 56.031,=

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Gooi- en Vechtstreek

De GR VGV is een gemeenschappelijke regeling waarin deelnemen de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren hun taken inzake veiligheid (m.n. brandweertaken) hebben ondergebracht. Hiernaast is de zogenoemde Gemeentelijke Bevolkingszorg als aandachtspunt onder deze GR gepositioneerd als bijkomende losse activiteit.

De samenwerking heeft tot doel een meer doelmatige, georganiseerde en gecoördineerde preventie en hulpverlening bij ongevallen en rampen in het verzorgingsgebied te bewerkstelligen. Zij heeft onder andere de navolgende taken: het instellen en in stand houden van een regionale brandweeralarmcentrale, het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel, het voorbereiden van coördinatie bij de rampenbestrijding, het verzamelen en evalueren van gegevens t.b.v. de waarschuwing en alarmering van de bevolking door middel van het sirenenet in geval van een ramp of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, het verkennen van gevaarlijke stoffen en het verrichten van ontsmetting, het adviseren van besturen van de deelnemende gemeenten op het gebied van:

- brandpreventie en bluswatervoorziening;
- voorbereidende maatregelen t.b.v. de brandbestrijding en –beperking in bepaalde objecten;
- het aanschaffen van materieel.

Ontwikkelingen

Door de GR VGV is een Business Case opgestart en gepresenteerd aan de betrokken gemeenten inzake het oprichten van een Veiligheid Oefencentrum op het voormalige terrein Crailo. Deze Business Case heeft tot doel de kosten van realistisch oefenen van de regionale brandweerorganisatie te verlagen en een goed geoutilleerd oefencentrum neer te zetten voor gebruik door alle veiligheidsregio's in Nederland aangezien er hier bijzondere soorten realistisch oefenen aangeboden kunnen worden die niet ergens anders in Nederland (enkel in Noorwegen) aangeboden worden. Dit Business Plan zou in samenwerking met de Veiligheid Regio Utrecht (VRU) uitgevoerd meten gaan worden waarbij de VRU een langjarige afnamegarantie zou geven dan wel zou gaan participeren. De VRU heeft zich na lang beraad hiertoe niet bereid bevonden, daardoor is het Business Plan van tafel, met in de toekomst te verwachten grote toename lasten. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot een negatief resultaat in 2016 ten bedrage van € 900.000,=. Vanuit dit tekort, welke vanuit de Algemene Reserves en vrijval van enkele andere reserves aangevuld moet worden, en de inschatting van risico's bij de jaarrekening 2016 GR VGV wordt een aan vullende bijdrage gevraagd door de GR van in totaliteit € 468.000,= Dat betekent voor de gemeente circa
€ 20.000,= waarbij overigens ook nog grote vraagtekens bij enkele grote benoemde risico's zijn te zetten.

Bestuurlijk belang
Het algemeen bestuur heeft 7 leden en 7 plaatsvervangers. De gemeente Laren is met 1 lid vertegenwoordigd in het bestuur.

Basisgegevens GR Veiligheidsregio G&V

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek			GR VGV
Algemene gegevens:		**Ratio:**	
Balanstotaal	17.936.432	Solvabiliteit	6,86%
Eigen vermogen	1.229.682		
Kort vreemd vermogen	5.175.447	Liquiditeiten	10.908
Omvang totale begroting GR 2016	24.740.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	809.937		
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	816.845		
Exploitatieresultaat begroot 2016 (-/-143K) werkelijk	-900.000	Netto schuldquote	43,29%
Stemaandeel /-verhouding 7 deelnemers	14,29%		
op inwonertal	4,51%	Risicopunten	31

Financieel belang
Jaarlijks geeft de gemeente Laren een bijdrage aan de regionale brandweer en de bevolkingszorg. In 201 is een bijdrage betaald van € 776.121,= , in 2016 was de bijdrage op de regionale brandweer begroot op € 776.042,=. Voor de bevolkingszorg, die ook bij de Veiligheidsregio mee begroot wordt, is een bedrag van € 40.724,= betaald, begroot was een bedrag van € 33.895,=.

Gemeenschappelijke regeling uitvoering sociale zaken (SOZA H-BEL)

De gemeenten Huizen, Blaricum, Eemnes en Laren werken via deze GR samen in de uitvoering van de regelingen in de sociale wetgeving. Daarbij is Huizen de centrumgemeente. Voor deze (maatwerk-) samenwerkingsvorm is tussen de gemeenten afgesproken dat de BEL gemeenten bijdragen in de apparaatskosten van Huizen. In feite betreft het hier een zogenaamde "Lege GR"; de werkorganisatie is de afdeling Sociale Zaken van de gemeente Huizen die tevens de werkzaamheden verbonden aan de Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo) ondersteunen.

Ontwikkelingen

In de begroting voor 2015 en meerjarig werd door de GR rekening gehouden met een toename in het personeelbestand van 9 fte vanwege de toenemende werkzaamheden vanuit de drie decentralisaties. Door de BEL gemeenten is aangegeven dat zij op voorhand niet konden instemmen met deze volgens de GR benodigde maar niet duidelijk toegelichte uitbreiding van de formatie. Dit is in 2015 / 2016 verder besproken en heeft al geleid tot bijstelling van de begrote apparaatskosten, echter door de wijzigende verdeling op basis van afgegeven beschikkingen en uitkeringen zijn de lasten conform de in 2016 bijgestelde begroting uitgekomen.

Bestuurlijk belang
De portefeuillehouder met Sociale Zaken heeft zitting in het bestuurlijk overleg.

Basisgegevens GR SoZa HBEL

Gemeenschappelijke Regeling Sociale Zaken Huizen en BEL gemeenten (app.kosten)		GR SoZa
Algemene gegevens:	**Ratio:**	
Omvang totale begroting GR 2016	6.996.000	
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	1.083.636	
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	1.083.636	
Exploitatieresultaat begroot 2016		
Aandeel procentueel in GR aandeel bechikkingen	15,49%	Risicopunten 35

Financieel belang
Jaarlijks worden de apparaatskosten die de gemeente Huizen maakt voor de uitvoering van sociale zaken voor Laren vergoed. De bijgestelde begroting voor 2016 bedroeg een bedrag van € 1.083.636,=, gerealiseerd is een bijdrage in de apparaatskosten van € 1.083.636,=..

Werkvoorzieningschap Tomingroep

De gemeenschappelijke regeling ´Werkvoorziening Tomingroep` voorziet in de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening. De Tomingroep voert wettelijke taken uit namens de gemeenten in de regio.
De hoofddoelstelling is het aanbieden van werkgelegenheid onder aangepaste omstandigheden aan personen die kunnen en willen werken, maar die door een persoonlijke oorzaak (tijdelijk) geen kans hebben op een baan in het reguliere bedrijfsleven. Daarnaast heeft deze GR ook een belangrijke taak in het doorgeleiden van moeilijk bemiddelbare cliënten naar regulier werk

Ontwikkelingen

Het Werkvoorzieningsschap Tomingroep, ook wel bekend als ‘het Schap”, is een deelneming onder de Tomingroep B.V. Complicerende factor is de transformatie in het kader van de decentralisaties in het sociale domein, en met name op het vlak van de Participatiewet. In 2015 is er meer duidelijk geworden over de status en ontwikkeling van “het Schap” en de relatie met de Tomingroep. Ondanks de afnemende rijksbijdrage per Subsidiabele Equivalent (SE) is het Schap tot op heden in staat de gevraagde werkzaamheden uitte voeren met naar verwachting een klein positief exploitatieresultaat. Het Schap heeft een aantal risico’s aangegeven. De belangrijkst is het verwachten van verdere doorvoering van bezuinigingen op de rijkssubsidies vanuit sociaaleconomische ontwikkelingen. Dit geeft daling van de subsidieratio waardoor er gezocht moet gaan worden naar alternatieve financiering.

Bestuurlijk belang
In het bestuur hebben alle 11 deelnemende gemeenten zitting. Bovendien zijn er twee externe adviseurs aan het bestuur toegevoegd. Vanuit Laren neemt 1 vertegenwoordiger deel in het bestuur van de Tomingroep.

Basisgegevens GR Werkvoorzieningsschap Tomin

Financieel belang
De gemeentelijke bijdragen aan de Tomingroep is met de invoering van de nieuwe participatiewet per 1 januari 2015 vervallen, De financiering geschiedt vanuit rijksbijdragen alsmede loonkostenvergoeding vanuit de Tomingroep BV alwaar een (groot|) deel van het personeel werkzaam is. De omvang van de door betaalde ontvangen bijdrage is € 642.415,-.

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

De Gemeenschappelijk Regeling Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) is met ingang van 1 januari 2013 operationeel geworden.

De OFGV is op 11 juni 2012 opgericht door de gemeenten Almere, Blaricum, Bussum, Dronten, Hilversum, Huizen, Laren, Lelystad, Muiden, Naarden, Noordoostpolder, Urk, Weesp, Wijdemeren en Zeewolde, de Provincie Flevoland en de Provincie Noord-Holland. Deze 17 partijen zijn overeengekomen de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uit het omgevingsrecht te bundelen in één regionale uitvoeringsdienst. Met een totaal aantal medewerkers van 137,4 fte ontstaat een robuuste organisatie die in staat is de taken op een hoog kwaliteitsniveau en uniform in het hele gebied uit te voeren. De medewerkers die in dienst waren bij de 17 deelnemers zijn samengebracht in één nieuwe organisatie. Van de totale begrote omvang van 137,4 fte is circa 119 fte ingestroomd, momenteel wordt onderzocht of de openstaande vacatures daadwerkelijk nog ingevuld moeten worden.

Door de gemeenten Blaricum en Laren zijn de milieutaken voor Vergunningverlening en Handhaving taken overgedragen aan de OFGV.

Ontwikkelingen
Nu de opstart en aanloopfase afgerond zijn is er een stabiele organisatie tot stand gekomen. Vanuit deze stabiele situatie is het nu mogelijk om te komen tot afspraken in het kader van zogenoemde dienstverleningsovereenkomsten alsmede bepaling van kostprijstarieven voor de geleverde diensten aan de deelnemende gemeenten. Dit proces zal opgestart worden in 2016 om de nieuwe basis voor de genoemde DVO's in 2017 te kunnen leveren.

Bestuurlijk belang
Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling bestaat uit 17 bestuurders van alle deelnemers en heeft volledige zeggenschap hierin.

Basisgegevens GR OFGV

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdient Flevoland Gooi en Vechtstreek			GR OFGV
Algemene gegevens:		**Ratio:**	
Balanstotaal	6.291.000	Solvabiliteit	37,77%
Eigen vermogen	2.376.000		
Kort vreemd vermogen	3.800.000	Liquiditeiten	5.384.000
Omvang totale begroting GR 2016	11.055.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	93.744		
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	82.155		
Exploitatieresultaat begroot 2016	-		
Stemaandeel /-verhouding aandeel totaalbudget	0,83%	Risicopunten	

Financieel belang
Door de gemeente Laren is bij de OFGV in 2016 een werkpakket van € 82.155,= afgenomen, begroot in 2016 was dit € 93.744,=. Dit werkpakket is nu nog gebaseerd op de lasten van de inbreng van de deelnemende gemeenten.

Stichting Goois natuurreservaat

In 1932 is door de Gooise gemeenten (Blaricum, Bussum, Huizen, Laren, Naarden en Hilversum) samen met de provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam de stichting Goois Natuurreservaat opgericht. Het statutaire doel van de Stichting Goois Natuurreservaat is:

- De instandhouding van het natuurschoon in ´t Gooi door de verkrijging van de daar gelegen terreinen, om deze ten eeuwigen dagen ongeschonden als natuurreservaat te behouden;
- Het publiek door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

Ontwikkelingen

Door de gemeente Amsterdam is aangegeven dat zij gaat uittom die n uit deze GR. Daarnaast heeft de provincie Noord-Holland aangegeven de bijdrage op het niveau van het jaar 2016 te zullen bevriezen. Dit geeft druk op de te verwachten benodigde hogere bijdragen van de Gooise participanten als ook op enkele bijkomende zaken.

Vanuit de financiële en operationele continuïteit, alsmede ook om het eventuele verlies van de bijdrage van de gemeente Amsterdam op te kunnen vangen, heeft het GNR een strategische toekomstvisie opgesteld. Vanuit deze visie bleek dat een uitbouw van de samenwerking met een strategische partner, genoemd is het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN), het verder onderzoeken waard was. Deze vraag is voor “instemming” aan de deelnemende participanten en andere stakeholders voorgelegd. Uit deze consultatie bleek dat de genoemde eventuele partner niet als de mest wenselijke partijen werd gezien, dat de huidige structuur van het GNR wellicht niet meer de meest wenselijk is waarbij ook een nader aansturing bestuurlijk benodigd zou zijn. Hiertoe is verder onderzoek gepleegd in 2015 onder leiding van een externe projectleider, dit moet leiden tot aanpassing van de besturing van het GNR, een bijstelling van de financiering van het GNR alsmede het verder door ontwikkelen van het GNR om in de toekomst haar rol te kunnen blijven vervullen. In 2016 is de rapportage inzake het toekomstperspectief gepresenteerd. Momenteel worden de plannen opgepakt die vanuit dit perspectief zijn afgeleid. Een eerste resultaat bestaat uit de deponering van de nieuw opgestelde statuten als ook de eerste onderhandelingen inzake de samenwerkingsovereenkomst tussen de participanten.

Bestuurlijk belang
Het bestuur bestaat uit leden van de verschillende gemeenteraden, colleges van B&W, en van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Noord-Holland. Het algemeen bestuur heeft 17

leden en evenzoveel plaatsvervangers. De gemeente Laren is met 1 lid en zijn/haar plaatsvervanger vertegenwoordigd. Deze vertegenwoordiger zit tevens in het dagelijks bestuur van de Stichting Goois Natuurreservaat. Deze situatie is aan verandering onderhevig gezien de wens van uittreden van de gemeente Amsterdam en de ingezette door ontwikkeling van het GNR.

De in 2017 gedeponeerde nieuwe statuten gaan uit van een ander aansturingsmodel waarbij minder bestuursleden vanuit de participanten aangevuld met 2 onbezoldigde bestuurder het Algemeen bestuur va het GNR gaan vormen.

Basisgegevens Goois Natuur Reservaat (GNR)

Goois NatuurReservaat (participatie in stichting)			GNR
Algemene gegevens:		**Ratio:**	
Balanstotaal	1.743.000	Solvabiliteit	70,22%
Eigen vermogen	1.224.000		
Kort vreemd vermogen	478.000	Liquiditeiten	488.000
Omvang totale begroting GR 2016	3.259.000		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	76.500		
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	68.037		
Exploitatieresultaat begroot 2016	-		
Stemaandeel /-verhouding statutair aandeel	5,88%	Risicopunten	10

Financieel belang
De Stichting Goois Natuurreservaat wordt via een vastgestelde verdeelsleutel door de deelnemende gemeenten gesubsidieerd. In 2016 heeft de totale bijdrage voor de gemeente Laren € 68.037,= bedragen (incl. de eenmalig toegezegde bijdrage van € 1,= per inwoner (€ 10.850,=)). Voor 2015 was de bijdrage begroot op € 76.500,=.

Gooiergracht en Vijzelgemaal Eemmeer

Deze gemeenschappelijke regeling (Blaricum en Laren) draagt zorg voor het exploiteren en het onderhouden van de riolering Gooiergracht en het Vijzelgemaal aan het einde van voornoemde gracht. In 2004 zijn besprekingen met het hoogheemraadschap gestart met als doel de opheffing van de gemeenschappelijke regeling en overdracht van eigendommen en taken. Het is de intentie van alle partijen om de voorbereiding voor de opheffing van de gemeenschappelijke regeling daadwerkelijk af te ronden met als voormalige opheffingsdatum 1 januari 2012. Hiertoe zijn er accountantsverklaringen op de jaarrekening 2005-2009 opgesteld waarna de GR zonder aanvullende kosten geliquideerd kan worden in de laatste vergadering van het Algemeen Bestuur. Dit is echter vanwege onduidelijkheid inzake bezit gronden welke overgedragen moeten worden nog niet gerealiseerd. Tevens is er in het kader van de overdracht aandacht voor eventuele bodemverontreiniging welke voor de overdracht aangepakt en gesaneerd dient te worden.

Bestuurlijk belang
Van het algemeen bestuur is een lid van het College van B&W Blaricum voorzitter en de gemeentesecretaris van Blaricum secretaris. Verder maakt 1 raadslid deel uit van het algemeen bestuur. Laren is met eenzelfde aantal leden vertegenwoordigd.

Basisgegevens Gooiergracht en Vijzelgemaal Eemmeer (GRG)

Gemeenschappelijke Regeling Gooijergracht / Vijzelgemaal / Rioolwaterzuivering		GRG
Algemene gegevens:	**Ratio:**	
Balanstotaal	178.103	Solvabiliteit	94,95%
Eigen vermogen	169.103		
Kort vreemd vermogen	-	Liquiditeiten	147.980
Omvang totale begroting GR	5.116		
Aandeel gemeente Laren in begrotingsvolume	6.000		
Werkelijke lasten 2016 gemeente Laren	4.923		
Exploitatieresultaat begroot 2016	-3.935		
Stemaandeel /-verhouding	50,00%	Risicopunten	0

Financieel belang
De voorlaatste bijdrage aan de GR die betaald is, in 2010, bedroeg € 16.000. In 2016 is een bedrag betaald van € 4.923,= waarmee de weg naar opheffing van deze GR mede mogelijk wordt gemaakt.

F. Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

Onder grondbeleid verstaan we het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om de ruimtelijke, en deels ook economische doelstellingen te realiseren. De resultaten op grondexploitaties en de financiële risico's zijn van groot belang voor de algemene financiële positie van de gemeente.

Grondbeleid van de gemeente

In Laren is de nog te vergeven ruimte zeer schaars, met weinig ruimte voor ontwikkelingen. Het grondbeleid voor de gemeente, vastgelegd in de nota Grondbeleid, is vooral gericht op de regisserende functie van de gemeente. De gemeente heeft een belangrijke taak op het gebied van het behoud van de leefbaarheid en het karakter van de gemeente en de versterking van de aanwezige kwaliteit. Hiermee wordt een vervolgstap gezet in de intensivering van het gemeentelijk grondbeleid.

Voor het grondbeleid zijn de doelstellingen als volgt geformuleerd:

1. het tijdig mogelijk maken van het maatschappelijk, en door de gemeente gewenst, ruimtegebruik. Hoofdzakelijk door het actueel maken en houden van de bestemmingsplannen;
2. het realiseren van nieuwe ontwikkelingen met een evenwichtige verdeling van kosten en opbrengsten;
3. het bevorderen van de kwaliteit van de openbare werken en de openbare ruimte;
4. het beleid moet, gezien de taakstelling van het bestuur en de beperkte ruimte voor ontwikkelingen, uitdrukkelijk gericht zijn op een regisserende rol van de gemeente.

In het kader van grondbeleid zijn drie typen projecten te onderscheiden:

1. projecten met een gemeentelijke grondexploitatie

- Het project Smeekweg is in 2006 gestart en heeft betrekking op de verplaatsing van de speeltuinvereniging, de renovatie van de cultuurhistorische boerderij De Jong, de bouw van woningen en de herinrichting van het openbare gebied. Het project is in uitvoering. Alle gronden zijn verkocht. Afhankelijk wanneer met de bouw van deze woningen wordt begonnen kunnen de gronden ook woonrijp worden gemaakt.
- Voor het project houtzagerij/bibliotheek is een stedenbouwkundige visie, een beeldkwaliteitsplan en een civieltechnisch plan vastgesteld. Het bestemmingsplan is in 2016 vastgesteld en onherroepelijk geworden. Ook is met de koper van de gronden van de houtzagerij overeenstemming bereikt over de verkoop van gemeentegrond. De verkoop zal geeffectueerd worden op het moment dat 70% van de woningen zijn verkocht. Ook voor dit plan is dus conform de Co Bremanlaan gekozen voor volledige uitwerking van de plannen om daarna de gronden te verkopen.

1a. Projecten met een gemeentelijke grondexploitatie in voorbereiding.

De gemeente is eigenaar van gronden naast het zwembad. Het betreft een deel van de voormalige ligweide. De gemeenteraad heeft een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het maken van een stedenbouwkundige visie en beeldkwaliteitsplan. Het is de bedoeling dat op deze gronden woningbouw gaat plaatsvinden.

2. Projecten met een kostenverhaal (faciliterende rol)
De Grondexploitatiewet biedt gemeenten de gelegenheid om gemeentelijke kosten te verhalen op een initiatiefnemer en/of grondeigenaar, wanneer de gemeente bij een ontwikkeling geen eigen grondbezit heeft. Het gaat hier niet alleen om kosten die te maken hebben met bijvoorbeeld bestemmingsplanwijziging, maar ook op het gebied van investeringen die de gemeente moet doen aan wegen, groen en water (riolering). De gemeente gaat er allereerst vanuit het kostenverhaal privaat te regelen, met een zogenaamde anterieure overeenkomst. Ook zal de gemeente gebruik maken van de mogelijkheid om samen met het bestemmingsplan een exploitatieplan in procedure te brengen, waarbij het kostenverhaal publiekrechtelijk kan worden afgedwongen.

Voorbeeld van dit soort project is de herontwikkeling van de Tarcisiusschool, waarvan de bouw (alle woningen in de sociale huur) medio 2016 is begonnen.,

3. Voorbereidingskrediet
Wanneer in de aanloop naar het openen van een grondexploitatie gemeentelijke kosten worden gemaakt om de haalbaarheid van een ontwikkeling te onderzoeken, een ontwikkelstrategie te bepalen of contractering voor te bereiden, wordt een budget aangevraagd.

Het budget wat hiervoor nodig is, wordt door de gemeenteraad gevoteerd in de vorm van een voorbereidingskrediet. Deze kosten worden in een later stadium opgenomen in de gemeentelijke grondexploitatie of worden teruggehaald middels kostenverhaal. Op dit moment lopen er geen voorbereidingskredieten voor grondexploitaties.

G. Paragraaf Lokale Heffingen

Algemeen

Het overzicht lokale heffingen heeft betrekking op de belastingen en op de heffingen.
De lokale lasten zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. Een overzicht van de lokale heffingen en daarmee meer inzicht is daarom van belang voor de raad.

Beleid

Voor de hoogte van tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:
1. Waar mogelijk kostendekkendheid van tarieven en leges;
2. De tarieven en leges waarbij niet wordt vastgehouden aan het principe van kostendekkendheid mogen niet meer stijgen dan de aanpassing voor de inflatiecorrectie en/of aanpassing van wettelijke tarieven. Voor 2015 is besloten de opbrengsten, behoudens de onroerende zaakbelasting en de bouwleges, niet te verhogen.

Overzicht van diverse heffingen op hoofdlijnen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)
In 2016 zijn de WOZ-waarden vastgesteld naar waardepeildatum 1 januari 2015.

De gerealiseerde inkomsten bedragen voor 2016 € 4.223.699; geraamde opbrengst € 4.194.632. De OZB is een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente waar algemene uitgaven mee gefinancierd kunnen worden.

Tarieven OZB	Boekjaar 2015	Boekjaar 2016	Tarief-stijging	Tarief-stijging (%)
OZB woningen				
Eigenarenbelasting	0,1192%	0,1192%	-	1,00%
OZB niet-woningen				
Eigenarenbelasting	0,2172%	0,2194%	-	1,00%
Gebruikersbelasting	0,1566%	0,1582%	-	1,00%

Definitieve vaststelling van de tarieven 2016 heeft plaatsgevonden in november 2015 met het vaststellen van de verordening OZB, waarbij rekening is gehouden met de geschatte waardeontwikkeling per woning. In de begroting 2016 is rekening gehouden met een inflatie van 1%.

Precariobelasting
De gerealiseerde inkomsten (boven- en ondergronds) bedragen voor 2016 € 966.901; geraamde opbrengst € 859.733. In de jaren 2011 t/m 2015 is een deel van de opbrengsten toegevoegd aan de voorziening precario. Het saldo van de voorziening per 31 december 2015 bedraagt € 1.054.631. In 2016 is inmiddels een nieuwe inschatting van het risico-bedrag gemaakt. Dit bedraagt inclusief de inkomsten van 2016 in totaal € 1.278.401. Op basis van deze inschatting is in 2016 nog € 223.770 toegevoegd aan deze voorziening.

Afvalstoffenheffing
De gerealiseerde inkomsten voor 2016 bedragen € 1.157.974; geraamde opbrengst € 1.132.251. De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend. De kosten voor het ophalen van huisvuil, klein chemisch afval, toerekening kosten van beleidsregie en BTW worden doorbelast in het tarief.

Riolering	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
GAD Gooi en Vechtstreek	992.865	943.350	955.264
BTW	208.502	198.104	200.606
Subtotaal	**1.201.367**	**1.141.454**	**1.155.870**
Eigen dienst/BEL-uren	7.411	12.377	11.651
Totale lasten	**1.208.778**	**1.153.830**	**1.167.521**
Opbrengsten	1.194.029	1.132.251	1.157.974
Tekort/overschot	-14.749	-21.579	-9.547
Dekkingspercentage	98,78%	98,13%	99,18%

Verloop reserve	Beginstand 1/1 2016	Mutatie 2016	Eindstand 31/12 2016
Riolering	287.614	4.862	292.476

Op basis van de gerealiseerde baten en lasten laat de afvalstoffenheffing een voordelig resultaat zien van € 4.862. Aangezien de afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mag zijn is het voordelig resultaat gestort in de reserve afvalstoffenheffing.

Rioolheffing
De gerealiseerde inkomsten bedragen in 2016 € 965.323; geraamde opbrengst € 949.250.
De rioolheffing wordt berekend op basis van het principe van 100% kostendekkend. De kosten voor de exploitatie van de riolering, de inzet van het personeel, het onderhoud van de objecten, toerekening van kosten van beleidsregie, de kosten van straatreiniging en de BTW worden doorbelast in het tarief. De vervuiler/gebruiker betaalt.

Het uiteindelijk nadelig saldo van € 199.268 is onttrokken aan de tariefegalisatiereserve riolering. Het saldo van deze reserve bedraagt € 155.261 per 31 december 2016. Het dekkingsoverzicht laat het volgende beeld zien:

Riolering	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Lasten riolering	694.752	932.236	856.529
Storting voorziening	21.173	0	75.194
Straatreiniging	144.239	153.434	155.086
Subtotaal	**860.164**	**1.085.670**	**1.086.809**
Btw kosten derden	82.582	74.406	77.783
Totale lasten	**942.746**	**1.160.076**	**1.164.591**
Opbrengsten	906.635	949.250	965.323
Tekort/overschot	-36.111	-210.826	-199.268
Dekkingspercentage	96,17%	81,83%	82,89%

Verloop reserve	Beginstand 1/1 2016	Mutatie 2016	Eindstand 31/12 2016
Riolering	354.529	-199.268	155.261

Graf- en begraafrechten
De gerealiseerde inkomsten bedragen voor 2016 € 148.774; geraamde opbrengst € 120.000.

Kwijtschelding
De gemeente volgt voor haar kwijtscheldingsbeleid de landelijk, door de rijksoverheid, gehanteerde normen voor het netto besteedbaar inkomen (=100% bijstandsnorm). De leidraad invordering geldt hiervoor als basis.

Hiervoor maakt de gemeente gebruik van de diensten van het Inlichtingenbureau van de VNG. Deze helpt gemeenten bij het toetsen of iemand die vorig jaar geen gemeentelijke belastingen hoefde te betalen, ook dit jaar in aanmerking komt voor kwijtschelding. Het Inlichtingenbureau doet dit met behulp van de gegevens van de gemeentelijke sociale dienst, UWV, de Belastingdienst en de RDW. Op basis van de resultaten kan worden geschat of de inwoner meer betalingscapaciteit-/vermogen heeft of niet. Heeft de inwoner niet meer betalings-capaciteit of -vermogen, dan kan de gemeente de belasting automatisch kwijtschelden. Zo krijgen burgers minder te maken met administratieve rompslomp, kunnen kwijtscheldings-verzoeken sneller worden afgehandeld en wordt goed gebruik gemaakt van inkomensondersteunende maatregelen.

Cijfers over 2016
Geautomatiseerde kwijtschelding (via toets Inlichtingenbureau)
- waarvan automatisch toegewezen 43
- waarvan automatisch afgewezen 70

Handmatige aanvragen (2015 en ouder)
- waarvan volledig toegekend 34
- waarvan afgewezen 6

Handmatige aanvragen (2016)
- waarvan volledig toegekend 91
- waarvan gedeeltelijke toegekend 7
- waarvan afgewezen 20

Overzicht opbrengsten per heffing

In onderstaande tabel zijn de opbrengsten van de verschillende heffingen gepresenteerd.

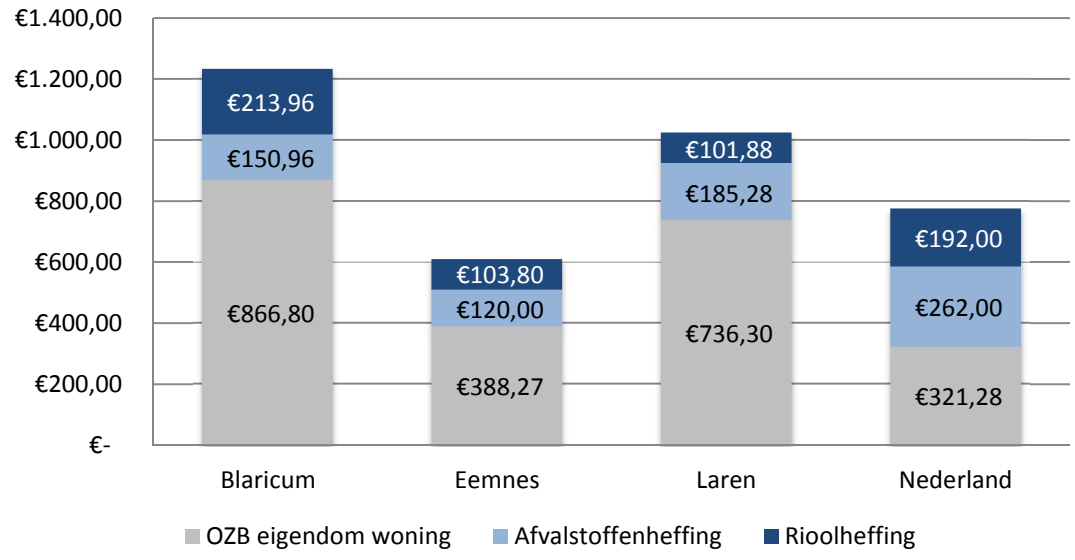
Totale inkomsten uit belastingen, tarieven en leges

	Werkelijk 2014	Werkelijk 2015	Begroting 2016	Begroting na wijziging	Werkelijk 2016	Verschil
Niet gebonden						
Onroerende zaakbelastingen	3.927.194	4.135.087	4.194.632	4.194.632	4.223.699	29.067
Gebonden						
Precario	796.145	831.736	859.733	859.733	926.901	67.168
Rioolrechten	840.212	906.635	949.250	949.250	965.323	16.073
Afvalstoffenheffing	1.200.601	1.194.029	1.132.251	1.132.251	1.157.974	25.723
Graf- en begraafrechten	120.492	139.279	120.000	120.000	147.777	27.777
Hondenbelasting	68.199	65.120	74.000	74.000	75.355	1.355
Leges bouwvergunningen/welstandstoezicht	436.635	573.485	474.000	474.000	287.405	-186.595
Leges paspoorten / rijbewijzen	180.017	175.260	186.300	186.300	191.182	4.882
Leges burgerlijke stand / alg.burgerzaken	26.635	32.034	28.000	28.000	28.247	247
Marktgelden	70.906	69.581	65.000	65.000	57.035	-7.965
Overige leges en heffingen	89.035	138.388	76.872	76.872	69.556	-7.316

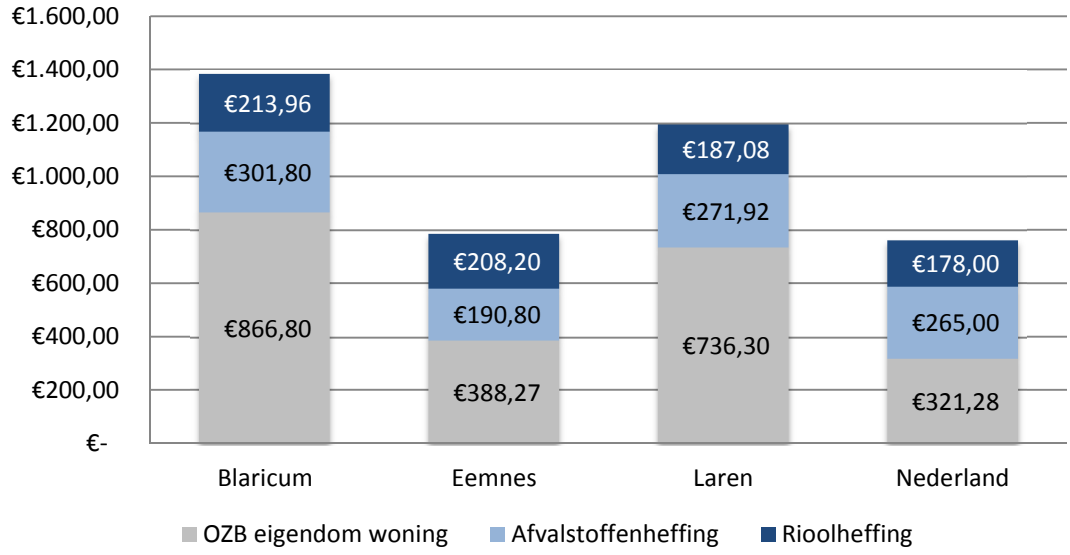
Lokale lastendruk

Om de lokale lastendruk te berekenen is uitgegaan van de verordeningen die in 2016 van toepassing zijn. De OZB is berekend op basis van de gemiddelde WOZ-waarde van koopwoningen in de betreffende gemeente. Uit onderstaande grafieken blijkt dat de lokale woonlasten in Laren in 2016 hoger liggen dan die in de omliggende gemeenten en het gemiddelde van Nederland. De oorzaak van de hogere OZB-belasting is tweeledig. Enerzijds door de ruim hogere WOZ-waarde van koopwoningen in Blaricum, anderzijds door het hogere OZB-belastingspercentage.

Lokale lastendruk eenpersoonshuishouden

Lokale lastendruk meerpersoonshuishouden

JAARREKENING

2.1 Overzicht van baten en lasten

Programmaoverzicht

Programma	Saldo rekening	Raming voor wijziging			Raming na wijziging			Realisatie			Verschil realisatie en raming na wijz.
	2015	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	2016
Resultaat voor bestemming											
01. Bestuurszaken	2.593.358	2.591.266	3.065	2.588.201	2.834.744	3.065	2.831.679	2.924.148	15.361	2.908.787	-77.108
02. Burgerzaken	618.010	807.509	216.720	590.789	798.069	216.720	581.349	810.190	226.270	583.920	-2.571
03. Openbare orde en veiligheid	1.347.412	1.435.302	25.200	1.410.102	1.475.783	25.200	1.450.583	1.501.312	23.974	1.477.338	-26.755
04. Wegen, w ater en verkeer	1.803.992	2.023.640	40.992	1.982.648	2.315.051	40.992	2.274.059	2.054.553	80.827	1.973.726	300.333
05. Onderw ijs	650.269	626.005	7.419	618.586	630.982	7.419	623.563	631.254	5.282	625.972	-2.409
06. Cultuur en recreatie	2.468.501	2.175.260	365.342	1.809.918	2.312.943	365.342	1.947.601	3.324.689	512.833	2.811.856	-864.255
07. Sociaal Domein	5.259.428	7.761.641	1.670.135	6.091.506	8.281.869	1.670.135	6.611.734	7.453.024	1.932.901	5.520.123	1.091.611
08. Bouw en, w onen, milieu en duurzaamheid	369.904	3.409.678	2.703.161	706.517	3.494.068	2.703.161	790.907	3.344.491	2.602.093	742.398	48.509
09. Grondexploitatie, dorpsvern. en econ	-282.168	372.328	197.618	174.710	362.362	197.618	164.744	1.982.847	1.930.270	52.577	112.167
10. Algemene inkomsten en uitgaven	-60.804	364.778	456.064	-91.286	377.815	456.064	-78.249	437.712	422.973	14.739	-92.988
Kapitaallasten	0	2.308.109	2.313.295	-5.186	2.772.385	2.777.571	-5.186	2.589.623	2.589.623	0	-5.186
Vastgoedbeheer	0	1.888.710	1.883.525	5.186	2.352.986	2.347.801	5.185	2.323.246	2.323.246	0	5.185
Algemene dekkingsmiddelen	-13.642.142	56.223	16.645.393	-16.589.170	128.560	15.450.857	-15.322.297	278.538	16.066.364	-15.787.826	465.529
Onvoorzien en incidenteel	321.810	-49.962	0	-49.962	-14.190	527.869	-542.059	276.565	581.536	-304.971	-237.088
Heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**1.447.570**	**25.770.487**	**26.527.929**	**-757.441**	**28.123.427**	**26.789.814**	**1.333.613**	**29.932.192**	**29.313.553**	**618.639**	**714.976**

Programma	Saldo rekening	Raming voor wijziging			Raming na wijziging			Realisatie			Verschil realisatie en raming na wijz.
	2015	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	2016
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves											
Algemene dekkingsmiddelen	-1.447.570	160.175	-597.268	-437.093	852.162	2.185.777	-1.333.615	696.849	2.506.035	-1.809.186	475.571
Totaal	**-1.447.570**	**160.175**	**-597.268**	**-437.093**	**852.162**	**2.185.777**	**-1.333.615**	**696.849**	**2.506.035**	**-1.809.186**	**475.571**

Programma	Saldo rekening	Raming voor wijziging			Raming na wijziging			Realisatie			Verschil realisatie en raming na wijz.
	2015	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	2016
Resultaat na bestemming											
01. Bestuurszaken	2.593.358	2.591.266	3.065	2.588.201	2.834.744	3.065	2.831.679	2.924.148	15.361	2.908.787	-77.108
02. Burgerzaken	618.010	807.509	216.720	590.789	798.069	216.720	581.349	810.190	226.270	583.920	-2.571
03. Openbare orde en veiligheid	1.347.412	1.435.302	25.200	1.410.102	1.475.783	25.200	1.450.583	1.501.312	23.974	1.477.338	-26.755
04. Wegen, water en verkeer	1.803.992	2.023.640	40.992	1.982.648	2.315.051	40.992	2.274.059	2.054.553	80.827	1.973.726	300.333
05. Onderwijs	650.269	626.005	7.419	618.586	630.982	7.419	623.563	631.254	5.282	625.972	-2.409
06. Cultuur en recreatie	2.468.501	2.175.260	365.342	1.809.918	2.312.943	365.342	1.947.601	3.324.689	512.833	2.811.856	-864.255
07. Sociaal Domein	5.259.428	7.761.641	1.670.135	6.091.506	8.281.869	1.670.135	6.611.734	7.453.024	1.932.901	5.520.123	1.091.611
08. Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid	369.904	3.409.678	2.703.161	706.517	3.494.068	2.703.161	790.907	3.344.491	2.602.093	742.398	48.509
09. Grondexploitatie, dorpsvern. en econ	-282.168	372.328	197.618	174.710	362.362	197.618	164.744	1.982.847	1.930.270	52.577	112.167
10. Algemene inkomsten en uitgaven	-60.804	364.778	456.064	-91.286	377.815	456.064	-78.249	437.712	422.973	14.739	-92.988
Kapitaallasten	0	2.308.109	2.313.295	-5.186	2.772.385	2.777.571	-5.186	2.589.623	2.589.623	0	-5.186
Vastgoedbeheer	0	1.888.710	1.883.525	5.186	2.352.986	2.347.801	5.185	2.323.246	2.323.246	0	5.185
Algemene dekkingsmiddelen	-15.089.712	216.398	16.048.125	-15.831.727	980.722	17.636.634	-16.655.912	975.387	18.572.399	-17.597.012	941.100
Onvoorzien en incidenteel	321.810	-49.962	0	-49.962	-14.190	527.869	-542.059	276.565	581.536	-304.971	-237.088
Heffing voor de vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**25.930.662**	**25.930.661**	**2**	**28.975.589**	**28.975.591**	**-2**	**30.629.041**	**31.819.588**	**-1.190.547**	**1.190.547**

2.1.1 Analyse saldo 2016

In onderstaand overzicht zijn de belangrijke verschillen per programma opgenomen.

Programma	Nadeel	Voordeel	Saldo
01. Bestuurszaken			
Hogere kosten accountantscontrole	22.000		
Extra storting inj voorziening wethouderpensioenen	48.000		
Diversen	7.108		
			77.108
02. Burgerzaken			
Diversen	2.571		
			2.571
03. Openbare orde en veiligheid			
Extra onderhoud brandweerkazerne	29.000		
Diversen		-2.245	
			26.755
04. Wegen, water en verkeer			
Doorschuiven van HOV-project		-187.500	
Voordeel kapitaallasten vanwege doorschuiven reconstructies		-89.000	
Diversen		-23.833	
			-300.333
05. Onderwijs			
Diversen	2.409		
			2.409
06. Cultuur en recreatie			
Hogere bijdrage Singer dan geraamd	779.900		
Hogere onderhoudskosten bomen	42.430		
Diversen	41.925		
			864.255
07. Sociaal Domein			
Maatwerkvoorzieningen Wmo		-538.000	
Maatwerkvoorzieningen Jeugd	89.900		
Voorzieningen in- en om het huis		-273.900	
Voorlopig exploitatieresultaat Hart van Laren		-107.200	
Algemene voorzieningen		-264.000	
Diversen	1.589		
			-1.091.611
08. Bouwen, wonen, milieu en duurzaamheid			
Project maatregelen wateroverlast		-79.000	
Lagere legesopbrengsten bouwvergunningen	190.000		
Doorschuiven bestemmingsplan Centrum		-47.000	
Overdracht woning Mendes da Costalaan 22		-119.000	
Diversen	6.491		
			-48.509
09. Grondexploitatie dorpsvernieuwing			
Resultaat grondexploitatie Co Bremanlaan/De Torenvalk		-81.000	
Verkoop woning		-37.000	
Diversen	5.833		
			-112.167
10. Algemene inkomsten en uitgaven			
Lager aantal taxaties		-25.100	
Hogere kosten invorderingen a.g.v. meer incidenten	50.000		
Toegerekende rente	72.000		
Diversen		-3.912	
			92.988
Algemene dekkingsmiddelen			
Beleggingen		-43.500	
Algemene uitkeringen (inclusief Sociaal Domein)		-379.500	
Saldo mutatie reserves		-475.500	
OZB gebruikers WOZ	60.500		
OZB Eigenaren		-89.600	
Diversen		-13.500	
			-941.100
Onvoorzien en incidenteel			
Herwaardering voorziening dubieuze debiteuren	163.000		
Belastingadvies en kosten dialoog van Laren	93.300		
BTW- en realisatie nadeel op DVO BEL-Combinatie	27.000		
BTW-voordeel 2011-2015		-57.000	
Diversen	10.788		
			237.088
Saldo			**-1.190.547**

2.1.2 WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT) vervangen door de Wet Normering Topinkomens (WNT). De WNT betekent een forse wijziging ten opzichte van de WOPT. Vanaf het verslagjaar 2013 moet de bezoldiging van vrijwel iedere topfunctionaris in de (semi) publieke sector openbaar worden gemaakt in het financieel verslaggeving document.

bedragen x € 1	Kolhorn, G	Holtslag, CJE
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling (uiterlijk maand 12)[1]	01/01/2016 – 31/12/2016	01/07/2016 – 31/12/2016
Aantal kalendermaanden waarin functievervulling vóór 2016	-	-
Aantal kalendermaanden waarin functievervulling in 2016[2]	12	6
Aantal uren functievervulling in 2016	-	891,75
Individueel WNT-maximum[3]	252.000	144.000
Maximum uurtarief	175	175
Uitgekeerde bezoldiging in 2016 (t/m maand 12)	128.945	78.474
Bezoldiging per uur[4]	85,00	88,00
-/- Onverschuldigd betaald bedrag[5]	-	-

[1] Indien de functievervulling na de twaalfde kalendermaand doorloopt de functionaris tevens in tabel 1a vermelden. De einddatum in tabel 1b is dan de laatste dag van de twaalfde kalendermaand; de aanvangsdatum in tabel 1a is de eerste dag van de dertiende kalendermaand.
[2] In totaal (vóór 2016 en in 2016) mogen maximaal 12 maanden verantwoord worden in deze tabel.
[3] y = (€24.000*b1) + (€18.000*b2) waarbij: b = functieduur in kalendermaanden in de eerste zes maanden (b1) en de tweede zes maanden (b2) van de functievervulling. Gewerkte maanden voorafgaand aan 2016 worden van b1 en vervolgens van b2 afgetrokken, omdat deze wijze van normering pas 1-1-2016 in werking is getreden.
[4] Bezoldiging per uur = Uitgekeerde bezoldiging / aantal uren functievervulling in 2016
[5] Er kan zowel een onverschuldigde betaling bestaan ten opzichte van het individueel WNT-maximum als ten aanzien van het maximum uurtarief. M.b.t. het maximum uurtarief bedraagt de onverschuldigde betaling het teveel betaalde bedrag per uur maal het aantal uren dat de functie is vervuld. Als voor beide normeringen een onverschuldigde betaling bestaat, noteert u alleen het hoogste bedrag.

Totaal bezoldiging	128.945	78.474
Verplichte motivering indien overschrijding	PM	PM

bedragen x € 1	Coppens-van Nunen, BLT	Zwemmer, T
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang[6] en einde functievervulling in 2016	Einde dienstverband 31-12-2015	1/1 – 14-8
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?		Ja
Individueel WNT-maximum[7]		110.832
Beloning	9.095	53.591
Belastbare onkostenvergoedingen		-
Beloningen betaalbaar op termijn		5.968
Subtotaal	9.095	59.559
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		-
Totaal bezoldiging	9.095	59.559
Verplichte motivering indien overschrijding	PM	PM

[6] Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vult u als aanvangsdatum de eerste dag van de dertiende maand in, indien deze datum in 2016 lag.

[7] $y = \frac{x \cdot a \cdot b}{365}$ waarbij: y = individueel WNT-maximum, x = voor instelling geldend WNT-bezoldigingsmaximum, a = deeltijdfactor (maximaal 1,0 fte) en b = functieduur in kalenderdagen.

Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1-31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0
Beloning	87.716	72.464
Belastbare onkostenvergoedingen	214	24
Beloningen betaalbaar op termijn	12.022	9.897
Totaal bezoldiging 2015	**99.952**	**82.385**

2.1.3 Incidentele lasten en baten

progr.	Incidentele baten en lasten	primitieve begroting 2016	begroting 2016 na wijziging	realisatie 2016	saldo
	lasten				
1	bestuurszaken - wachtgeldverplichtingen	66.000	66.000	61.000	5.000
2	bijdrage bommendetectie	127.000	127.000	127.000	0
4	Uitvoeringsprogramma vervanging en beheer verl.		17.500		17.500
4	Openbare verlichting		8.218	8.218	0
4	Aanleg parkeerplaats op het Zevenend		10.000	10.000	0
4	Bijdrage HOV		187.500	0	187.500
4	wegen, water en vervoer - aanleg viaduct	80.000			0
4	wegen, water en vervoer - planvorming GVVP	25.000	25.000	0	25.000
5	adv. Huisvestingsplan basisonderwijs	11.000	11.000	5.000	6.000
5	adv. Huisvestingsplan voortgezet onderwijs	4.200	4.200	0	4.200
6	Aanwijzen monumenten		13.667	0	13.667
6	Subsidie Jan Hamdorffprijs		5.000	0	5.000
7	Inburgering oud/nieuwkomers	8.000	8.000	8.000	0
7	exploitatiesaldo Hart van Laren	312.000	200.000	92.800	107.200
8	Investering uitbreiding van het grondwatermeetnet		3.500		3.500
8	Bijdrage slibtransport		48.750	48.750	0
8	werkzaamheden centrumvisie		30.000		30.000
8	Grondwatersanering Torenlaan		86.611	7.990	78.621
9	Afwikkeling Co Bremanpark		260.000	26.000	234.000
		633.200	**1.111.946**	**394.758**	**717.188**
	baten				0
4	Uitvoeringsprogramma vervanging en beheer verl.		17.500	20.500	-3.000
4	Openbare verlichting		8.218	8.218	0
4	Aanleg parkeerplaats op het Zevenend		10.000	10.000	0
4	Bijdrage HOV		187.500	0	187.500
6	Aanwijzen monumenten		13.667	0	13.667
6	Subsidie Jan Hamdorffprijs		5.000	0	5.000
7	Inburgering oud/nieuwkomers (inkomsten Rijk)	8.000	8.000	8.000	0
8	Bijdrage slibtransport		48.750	48.750	0
8	Grondwatersanering Torenlaan		86.611	7.990	78.621
O&I	Onttrekking voorziening pens. Wethouders		74.520	74.520	0
AD	Rijksbijdrage rijksbommenregeling	127.000	127.000	127.000	0
		135.000	**586.766**	**304.978**	**281.788**

2.1.4 Structurele mutaties reserves

In de toelichting bij het BBV staat dat in principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves incidenteel van aard zijn.
Er zijn echter uitzonderingen, zoals de reserve dekking kapitaallasten.
Bij de bepaling van het structurele evenwicht is het van belang om rekening te houden met de structurele mutaties van de reserves.

Het BBV geeft aan dat er een overzicht gegeven moet worden van de structurele toevoegingen en onttrekking aan de reserves.
Hieronder volgt dit overzicht:

Structurele mutaties reserves	Primitief/ wijziging	Begroot 2016		Rekening 2016		Structureel (S)
		Onttrekking	Storting	Onttrekking	Storting	
Algemene reserve						
Resultaat jaarrekening 2015	4	0	191.987	0	191.987	S
Reserve riolering						
Algemeen	P	53.000	0	150.509	0	S
Reserve afvalstoffenheffing	**P**	**33.733**	**0**	**0**	**4.862**	**S**
STRUCTURELE MUTATIES		**86.733**	**191.987**	**150.509**	**196.849**	

2.1.5 Analyse begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

"Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, evenals het begrotingsjaar van belang zijn."

Er is een aantal verschillende begrotingsoverschrijdingen te onderscheiden. Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen, volgens de commissie BBV, ten minste de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:

Nr		Beschrijving	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
1		Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten	●	
2		Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen	●	
3		Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn		●
4		Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd		●
5		Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingswijziging is ingediend		●
6		Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt		
	a	Geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar		●
	b	Geconstateerd na verantwoordingsjaar	●	
7		Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren		
	a	Jaar van investeren		●
	b	Afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	●	

Bij de programma's op de volgende pagina is sprake van een overschrijding van de lasten ten opzichte van de geactualiseerde begroting. Kostenoverschrijdingen die op grond van het voorgaande als onrechtmatig moeten worden gekwalificeerd zijn in de *analyse begrotingsoverschrijdingen* toegelicht.

Analyse begrotingsoverschrijdingen

Op bepaalde programmaonderdelen zijn lagere lasten dan begroot gerealiseerd. Deze zijn in het kader van de beoordeling van de begrotingsrechtmatigheid buiten beschouwing gelaten. In onderstaande analyse is een ondergrens gehanteerd van minimaal €10.000 ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Lasten-overschrijding	Rechtmatig althans telt niet mee voor het oordeel				Ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad				
Programma:		**1**	**2**	**6b**	**7b**	**3**	**4**	**5**	**6a**	**7a**
01. Bestuurszaken	77,1	-	-	-	-	-	89,5	-	-	-
03. Openbare orde en veiligheid	26,8	-	-	-	-	-	29,0	-	-	-
06. Cultuur en recreatie	864,3	780,0	-	-	-	-	93,0	-	-	-
10. Algemene inkomsten en - uitgaven	93,0	72,0	-	-	-	-	50,0	-	-	-
Onvoorzien en incidenteel	237,1	-	-	-	-	-	283,3	-	-	-
Totaal	**1.298,3**	**852,0**	**-**	**-**	**-**	**-**	**544,8**	**-**	**-**	**-**

In onderstaande toelichting is door middel van een '*' aangegeven welke bedragen deel uitmaken van het totaal van € 544.800 dat voorgelegd wordt ter goedkeuring aan de raad. Het betreft hier kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd.

Programma 01. Bestuurszaken

Hogere wedde raadsleden € 19.500 *
Voor de raad is in de begroting een bedrag opgenomen van € 118.000. Dit is opgebouwd uit salarislasten, € 97.000 en lasten WKR € 21.000. Omdat de lasten van de WKR van de gehele gemeente Laren zijn geboekt op het product raad, ontstaat hier een overschrijding.

Hogere accountantskosten € 22.000 *
De controle over 2015 was, met name als gevolg van de controlewerkzaamheden op het Sociaal Domein, uitgebreider dan voorzien.

Reserveringen € 48.000 *
Om de voorziening wethouderspensioenen op peil te houden was een extra dotatie nodig. Dit zorgt voor het tekort van ruim € 48.000.

Programma 3. Openbare orde en veiligheid

Brandweer en rampenbestrijding € 29.000 *
Op het product brandweer en rampenbestrijding is een tekort ontstaan van € 29.300. Dit wordt volledig veroorzaakt door extra onderhoudskosten aan de brandweerkazerne.

Programma 6. Cultuur en recreatie

Stichting Binnensport € 54.000 *
Per saldo zorgen de doorbelaste rentekosten en de bijdrage aan de Stichting Binnensport voor een nadeel van € 54.000.

Bijdrage nieuwbouw Singer Laren €780.000
Voor de nieuwbouw van Singer Laren zijn in 2016 € 780.000 kosten ingediend door de stichting Memoriaal Foundation Singer Laren. Deze kosten worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve ad € 780.000. Hierdoor wordt deze begrotingsonrechtmatigheid gecategoriseerd als kostenoverschrijding die wordt gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

Openbaar groen € 39.000 *

In de zomernota van 2016 is aangegeven dat de Virtual Tree Assessment (VTA) in 2015/2016 is uitgevoerd. Deze inspectie is uitgevoerd op een bomenbestand van circa 6.000 bomen. Vanuit deze inspectie en andere waarnemingen is een rapportage opgesteld, waaruit bleek dat er binnen 3 maanden aan een aantal bomen direct groot onderhoud diende te worden gepleegd. Door de afdeling is dit direct ter hand genomen en grotendeels via inhuur aangepakt. In de zomernota is ook aangegeven dat voor deze op korte termijn benodigde werkzaamheden een bedrag van € 39.000 is uitgegeven.

Programma 10. Algemene inkomsten en uitgaven

Toegerekende rente € 72.000

De toegerekende rente aan reserves en voorzieningen is € 72.000 lager dan begroot. Dit betekent echter een voordeel voor hetzelfde bedrag op de kostenplaats kapitaallasten binnen het programma algemene dekkingsmiddelen. Per saldo is dit budgettair neutraal. Deze begrotingsonrechtmatigheid wordt daardoor gecategoriseerd als kostenoverschrijding wordt gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

Invordering € 50.000 *

De opbrengsten invordering waren in 2016 € 24.000 hoger dan geraamd. Hier staat tegenover dat de kosten € 75.000 hoger waren in 2016. Per saldo een nadeel van circa € 50.000.

Onvoorzien en incidenteel

Voorziening dubieuze debiteuren € 163.000 *

Na herwaardering van de openstaande vorderingen heeft een dotatie plaatsgevonden in de voorziening dubieuze debiteuren om het niveau van deze voorziening op peil te brengen.

Overige diensten € 93.300 *

Op deze post zijn diverse kosten verantwoord met betrekking tot belastingadvies (EFK) en de dialoog Laren.

DVO-uren BEL Combinatie € 27.000 *

Dit nadeel betreft is voor een deel het gevolg van minder gerealiseerd uren op projecten en voor een ander deel betreft het de niet compensabele BTW op de DVO-uren.

2.1.6 Structurele doorwerking

In de jaarrekening 2016 zijn posten verantwoord, die, als gevolg van wetswijzigingen of beleidswijzigingen, een structureel effect hebben. Deze financiële effecten zullen worden meegenomen in de zomernota 2017 en de kadernota 2018.

2.2 Balans

ACTIVA	2016	2015
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	8.328	8.328
Totaal immateriële activa	8.328	8.328
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	10.901.951	11.260.736
Investeringen met een economisch nut (heffing)	4.208.242	3.696.600
Investeringen met een maatschappelijk nut	7.447.586	7.489.603
Totaal materiële vaste activa	22.557.778	22.446.939
Financiele vaste activa		
Overige langlopende leningen	7.625.415	7.837.562
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd	0	
van één jaar of langer (BNG bouwfonds)	1.719.976	1.674.583
Totaal financiële vaste activa	9.345.390	9.512.145
Totaal vastgelegde middelen	**31.911.497**	**31.967.412**
Vlottende activa		
Voorraden		
Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie	-258.759	546.052
Grond- en hulpstoffen	0	0
Totaal voorraden	-258.759	546.052
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	2.558.708	2.367.797
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	5.545.958	0
Rekening-courantverhoudingen met niet financiële instellingen	7.454	29.157
Overige vorderingen	2.568.960	1.117.114
Overige uitzettingen	163.333	0
Totaal uitzettingen	10.844.413	3.514.068
Liquide middelen		
Kas- en banksaldi	63.666	52.589
	63.666	52.589
Overlopende activa		
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde die ten laste van de volgende jaren komen	2.053.082	3.501.237
Totaal vlottende activa	**12.702.402**	**7.613.947**
T o t a a l - g e n e r a a l	**44.613.899**	**39.581.389**

PASSIVA	2016	2015
Vaste Passiva		
Eigen vermogen:		
Algemene reserve	6.722.454	7.336.560
Bestemmingsreserves	1.989.828	2.003.645
Resultaat na bestemming	1.190.547	1.181.263
Totaal eigen Vermogen	9.902.829	10.521.468
Voorzieningen	2.170.992	1.710.165
Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar:		
Onderhandse leningen van: binnenlandse banken en overige financiële instellingen	22.190.104	18.106.684
Onderhandse leningen van: buitenlandse instellingen, fondsen banken, bedrijven en overige sectoren	138.377	138.377
Waarborgsommen	71.205	67.092
Totaal vaste schulden	22.399.686	18.312.153
Totaal vaste financieringsmiddelen	**34.473.507**	**30.543.786**
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar		
Banksaldi	6.139.188	5.833.802
Overige schulden	1.990.689	1.068.462
Totaal netto-vlottende schulden	8.129.877	6.902.264
Overlopende passiva		
Verplichtingen opgebouwd in het begrotingsjaar, die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	1.665.264	1.741.789
De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen ter dekking van lasten van volgende jaren	99.506	116.422
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende jaren komen	245.745	277.096
Totaal overlopende passiva	2.010.515	2.135.308
Totaal vlottende passiva	**10.140.392**	**9.037.572**
T o t a a l - g e n e r a a l	**44.613.899**	**39.581.389**
Garantstellingen	**15.931.000**	**16.450.000**

Toelichting op de balans per 31 december 2016

Met de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is inhoud gegeven aan de informatievoorziening in het duaal bestuur en worden kaders geschetst voor een dualistische inrichting van begroting en jaarrekening van provincies en gemeenten.

Deze BBV voorschriften en de verordening conform artikel 212 gemeentewet vormen de basis voor de balans en de toelichting hierop.

Wijziging BBV en hernieuwde inzichten
Op 17 maart 2016 is het wijzigingsbesluit vernieuwing BBV van kracht geworden.
De wijzigingen hebben betrekking op diverse onderwerpen. Voor de balans echter gaat het bij de gemeente Laren met name om het onderdeel “bijdragen aan activa in eigendom van derden”. Conform artikel 34 van het BBV wordt deze vanaf 1 januari 2016 kunnen de “niet in exploitatie genomen bouwgronden” (NIEGG) niet langer worden opgenomen onder de voorraden. Per heden dienen deze te worden gerubriceerd onder de materiele vast activa: gronden en terreinen.

Het vernieuwde BBV heeft ertoe geleid dat nog eens kritisch de balansindeling is doorlopen. Dit heeft geleid tot een aantal aanpassingen. Deze eveneens meegenomen zijn in de kolom herziening van de conversietabel balans 2015 (zie bijlage 4 op pagina 127). Deze wijzigingen hebben geen effect op de vermogenspositie of het resultaat in enig jaar.

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

- baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben
- baten en winsten worden slechts genomen voorzover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd
- verliezen en risico’s die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden
- de waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het betreffende balanshoofd anders is vermeld worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde
- het moment van afschrijven wordt voor de nieuwe investeringen bepaald door het moment van ingebruikname
- op gronden vinden geen verdere afschrijvingen plaats, tenzij sprake is van waardevermindering door slijtage
- rentetoerekening aan de investeringen vindt plaats op basis van de boekwaarde per 1 januari
- alle vorderingen en schulden zijn opgenomen tegen de nominale waarde, tenzij anders wordt vermeld.

De gehanteerde waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de “Financiële verordening 2015” zoals die op 16 december 2015 is vastgesteld.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa betreffen kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en kosten van onderzoek en ontwikkeling ten behoeve van een bepaald actief. Deze worden gewaardeerd op het bedrag van de bestede kosten. De afschrijvingsmethode is lineair.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden ingedeeld naar investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut. Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Economisch nut

Materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs.

De afschrijvingsmethodiek voor de materiële vaste activa is lineair. Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde.

De volgende activa worden afgeschreven in

- 40 jaar: nieuwbouw woonruimten en schoolgebouwen;
- 40 jaar: nieuwbouw kantoren en bedrijfsgebouwen;
- 40 jaar: rioleringen;
- 25 jaar: renovatie, restauratie en aankoop woonruimten,kantoren, bedrijfsgebouwen en schoolgebouwen en sportvelden (natuurvelden);
- 15 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen;
- 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen; telefooninstallaties;kantoormeubilair; schoolmeubilair; aanleg tijdelijke terreinwerken; nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen en sportvelden (kunstvelden);
- 5 jaar: zware transportmiddelen; aanhangwagens; personenauto's; lichte motorvoertuigen; schuiten;motorvaartuigen; automatiseringsapparatuur (hardware en software).

Maatschappelijk nut

Materiële vaste activa met meerjarig maatschappelijk nut worden, onder aftrek van bijdragen van derden en onttrekking aan (bestemmings)reserves, geactiveerd en lineair afgeschreven. Hiervan kan bij raadsbesluit worden afgeweken.

De volgende activa worden afgeschreven in:

- 40 jaar: nieuwe aanleg van wegen, bruggen, waterwegen, openbare verlichting;
- 25 jaar: renovatie van wegen, bruggen, waterwegen, openbare verlichting;
- 10 jaar: straatmeubilair, speeltoestellen, openbaar groen.

Afwaardering maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er geen intentie is voor duurzame exploitatie.

Voor de bestaande investeringen met maatschappelijk nut zijn geen reserves beschikbaar.

NB: niet in exploitatie genomen bouwgrond (NIEGG).
De balanscategorie 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' komen met ingang van 1 januari 2016 niet meer voor in het BBV. Dit heeft als gevolg dat de eventueel aanwezige niet in exploitatie genomen gronden niet meer vallen onder de voorraden, maar opnieuw zijn gerubriceerd onder de terreinen en gronden bij de materiele vaste activa. In bijlage 4 is een conversietabel opgenomen waarin de verschillen als gevolg van de herrubricering van het BBV zichtbaar zijn gemaakt en tevens zijn toegelicht.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Er wordt niet op afgeschreven. Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Voorraden

Onderhanden werk

Waardering vindt plaats tegen historische kosten, verminderd met bijdragen, subsidies en verkoopopbrengsten.

Gereed product en handelsgoederen

Deze worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Vorderingen en schulden

Vorderingen en schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voor openstaande vorderingen wordt een voorziening dubieuze debiteuren getroffen.

Voor Soza-debiteuren volgens opgave van de gemeente Huizen, gebaseerd op de ervaringscijfers van de huisaccountant van de gemeente Huizen.

De debiteuren belastingen en overige debiteuren zijn per 31-12-2016 opnieuw gewaardeerd.

Grondslag voor de waardering met ingang van 2016 is als volgt.

Alle debiteuren met een betalingsachterstand worden gelabeld. Vervolgens is per categorie bepaald voor welk deel van de vordering een voorziening getroffen wordt. Dit betreft:

- Bewindsvoering 100%
- Minnelijke schuldsanering 100%
- Wettelijke schuldsanering 100%
- Faillissement/ geen verhaal mogelijk 100%
- Vertrokken onbekend waarheen (2015 & 2016) 50%
- Vertrokken onbekend waarheen (2014 en ouder) 100%
- Aanvraag kwijtschelding 50%
- Deurwaarder 25%

Voor de overige vorderingen wordt nog een voorziening getroffen van 2%.

Rekenrente pensioenen en wachtgelden

Voor de pensioenen en wachtgelden is een rekenrente gehanteerd van 0,864 % conform de circulaire: aanpassing pensioenen en inhoudingen Appa vanuit het ministerie van BZK.

ACTIVA

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Kosten voor onderzoek en planontwikkeling		
Herontwikkeling terrein houtzagerij	€	8.328
Boekwaarde 31 december 2016	€	8.328

Materiële vaste activa

De specificatie en het verloop van de materiele vaste activa is als volgt:0

	Economisch nut						
a	Gronden en terreinen	1.125.228	329.227	1.454.455	259.676	2.967	1.711.164
b	Woonruimten	453.011	0	453.011	0	18.493	434.518
c	Bedrijfsgebouwen	8.654.955	0	8.654.955	196.882	312.731	8.539.106
d	Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	0	0	0	0	0	0
e	Machines, apparaten en installaties	55.360	0	55.360	0	6.182	49.178
f	Overige materiële vaste activa	642.954	0	642.954	0	474.970	167.984
		10.931.509	329.227	11.260.736	456.558	815.343	10.901.951
	Economisch nut (heffingen)						
d	Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	3.696.600	-10.940	3.685.660	626.940	8.400	4.208.242
	Maatschappelijk nut						
i	Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	7.026.120	10.940	7.037.060	533.011	31.600	7.038.282
j	Machines, apparaten en installaties	463.483	0	463.483	0	0	409.304
		7.489.603	10.940	7.500.543	533.011	31.600	7.447.586
	Totaal materiele vaste activa	22.117.712	329.227	22.446.939	1.616.509	855.343	22.557.778

De correctie op de boekwaarde betreft de rubricering van vaste activa economisch nut met (heffingen) naar maatschappelijk nut.

De belangrijkste mutaties in 2016 zijn:

Ad. a.

Herrubricering 31-12-2015		
Grondexploitatie Bibliotheek	€	326.469
Ligweide de Biezem	€	2.758
Mutatie 2015	€	329.227

Investering 2016		
Grondexploitatie Bibliotheek	€	11.806
Ligweide de Biezem	€	247.870
Mutatie 2016	€	259.676

Reeds is aangegeven dat vanwege wijzigingen vanuit het BBV “niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)” per heden geschaard dienen te worden onder de materiële vaste activa. Dit heeft er toegeleid dat bovenstaande bedragen: herrubricering 31-12-2015 (€ 329.227) en investeringen 2016 (€ 259.676) zorgen voor een toename van de boekwaarde bij het onderdeel gronden en terreinen.

Ad. c.

De verbouwing van het gemeentehuis van Laren ad. € 196.882,-.

Ad. d.

Reconstructie Blaricummertollaan € 1.300,-. Uitbreiding grondwatermeetnet € 20.300,-. Gronddepot € 70.600,-. Objectmaatregelen 2015 en 2016 € 73.800. Reconstructies wegen jaarschijven 2014 t/m 2017 € 139.800,-. Maatregelen wateroverlast 2016 en 2017 € 321.140.

Ad. i.

Reconstructie Blaricummertollaan € 3.100,-. Infrastructuur ziekenhuis € 13.700. Reconstructies wegen jaarschijven 2014 t/m 2017 € 516.211,-.

Een overzicht van de investeringen met maatschappelijk nut is in de balansspecificatie D opgenomen.

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa zijn opgenomen de leningen aan verenigingen, stichtingen en aan de RK Parochie Sint Jan - Goede Herder en de achtergestelde rente van de Bouwfondsbelegging bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

In 2016 zijn hier geen nieuwe leningen aan toegevoegd. De boekwaarde ultimo 2016 bedraagt: € 9.345.390.

Het verloop van de leningen aan verenigingen en stichtingen is als volgt:

Boekwaarde 31 december 2015:	€	5.387.562
Verstrekking:	€	0
Aflossing/vermindering:	€	212.147
Boekwaarde 31 december 2016:	€	5.175.415

Het verloop van de lening aan de RK Parochie Sint Jan - Goede Herder, via de Pastor Hartman Stichting (PHS) is als volgt:

Boekwaarde 31 december 2015:	€	2.450.000
Verstrekking:	€	0
Aflossing:	€	0
Boekwaarde 31 december 2016:	€	2.450.000

Het verloop van de BNG bouwfonds lening is als volgt:

Boekwaarde 31 december 2015:	€	1.674.583
Verstrekking:	€	0
Vermeerdering:	€	45.393
Boekwaarde 31 december 2016:	€	1.719.976

Vlottende activa

Voorraden
De voorraden per 31 december worden als volgt gespecificeerd:

Onderhanden werk (in exploitatie genomen)		
Plan Smeekweg	€	- 258.759
Onderhanden werk Co Breemanlaan voorzien in 2017	€	0
Boekwaarde 31 december 2016	€	- 258.759

Het verloop van de complexen is in balansspecificatie A opgenomen.

Grond- en hulpstoffen
Hernieuwde voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) leiden er toe, dat er geen waarde aan grond- en hulpstoffen op de balans meer is opgenomen met ingang van 2016. Activa die hier normaliter stond, is per heden gerubriceerd onder de rubriek materiële activa (gronden en terreinen).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen op openbare lichamen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	2.367.797
Vermeerderingen/verminderingen:	€	190.911
Boekwaarde 31 december 2016:	€	2.558.708

De stand ultimo 31 december 2016 is nagenoeg geheel te wijten aan de Aangifte BTW-compensatiefonds (BCF) ad € 2.554.224. Het resterende bedrag ad € 4.484 is opgebouwd uit meerdere posten en wordt vanwege de geringe omvang niet nader gespecificeerd.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist

Boekwaarde 31 december 2015:	€	0
Vermeerderingen/verminderingen:	€	0
Boekwaarde 31 december 2016:	€	5.545.958

Het bedrag van € 5.545.958 heeft betrekking op middelen die in het kader van schatkistbankieren tijdelijk zijn ondergebracht bij het Ministerie van Financiën. Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen aan te houden bij het Ministerie van Financiën. Daarbij mag een drempelbedrag (afhankelijk van het gemeentelijke begrotingstotaal) buiten beschouwing worden gelaten. Conform de gemeentelijke verantwoordingsvoorschriften (BBV) dient bij de toelichting van de balans te worden gerapporteerd over dit drempelbedrag.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Laren		**Verslagjaar**	**2016**		
(1)	**Drempelbedrag**	**250**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**31**	**206**	**455**	**410**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	219	44	-	-
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	205	160
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar	2016		
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	21.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	21.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	2.802	18.755	41.849	37.709
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	31	206	455	410

Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	29.157
Vermeerderingen/verminderingen:	€	21.703
Boekwaarde 31 december 2016:	€	7.454

Ultimo 2016 bestaat het bedrag volledig uit de Rekening-courant verhoudingen met BEL-Combinatie.

Overige vorderingen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	1.117.114
Vermeerderingen/verminderingen:	€	1.451.846
Boekwaarde 31 december 2016:	€	2.568.960

De overige vorderingen bestaan uit onder andere uit de debiteuren Sociale zaken en overige debiteuren. De stand van de overige vorderingen per 31 december 2015 bedroeg: € 1.117.114. Op 31-12-2016 is de debiteurenstand toegenomen naar € 2.568.583.

Overige uitzettingen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	0
Vermeerderingen/verminderingen:	€	163.333
Boekwaarde 31 december 2016:	€	163.333

In verband met tijdelijke werkkapitaalproblematiek vanuit SBL Laren heeft het college ingestemd met het verzoek omtrent tijdelijke aanvulling van het werkkapitaal. Inmiddels is deze aanvulling ad € 163.333. volledig teruggestort in 2017.

Liquide middelen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	52.589
Vermeerderingen/verminderingen:	€	11.077
Boekwaarde 31 december 2016:	€	63.666

Deze post is als volgt opgebouwd:

Postbank burgerzaken	€	61.223
ABN-AMRO	€	2.443
Boekwaarde 31 december 2016	€	63.666

Overlopende activa

Boekwaarde 31 december 2015:	€	3.051.237
Vermeerderingen/verminderingen:	€	998.155
Boekwaarde 31 december 2016:	€	2.053.082

De post overlopende activa is opgebouwd uit de volgende bedragen: nog te ontvangen rente van beleggingen (€ 123.040), nog te ontvangen bedrag PGB 2016 van de SVB (€ 200.000), nog te ontvangen bedrag vangnetuitkering 2016, nog te ontvangen bedrag afrekening Soza HBEL (€ 374.995), nog te ontvangen precario 2016 (€ 624.960) en nog te ontvangen precario ondergronds (aanvulling) (€ 290.160). Er resteert dan nog een bedrag van € 271.366 wat bestaat uit diverse posten die niet nader gespecificeerd worden in deze toelichting.

PASSIVA

Vaste passiva

Toelichting reserves
Volgens artikel 54 van de BBV moet de aard en de reden van elke reserve worden toegelicht. Toelichting vindt plaats voor die reserves die per ultimo 2016 aanwezig zijn.

Algemene reserve
Dit betreft een reserve voor algemene doeleinden. Positieve of negatieve exploitatieresultaten worden hier aan toegevoegd respectievelijk onttrokken. Het algemene beleid is dat de algemene reserve minimaal 20% van het jaarbudget moet bedragen, hiernaast vindt de Raad van Laren een extra buffer van 10% wenselijk. Het restant (de buffer Algemene reserve) kan worden ingezet voor éénmalige zaken.

In 2016 is een deel van het rekeningresultaat van 2015 ad. € 191.987 toegevoegd aan de algemene reserve. Hiertegenover staat dat € 26.208 onttrokken is voor budgetoverhevelingen.

Daarnaast is er incidentele bijdrage van € 3.000.000 beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw voor het theater Singer Laren. Dit bedrag wordt voor 2.000.000 gedekt via de algemene reserve. Bij de vaststelling van de begroting 2016 is voor de jaarschijf 2017 een bedrag voor 2.000.000 begroot. In hetzelfde raadsbesluit is echter besloten om aan de stichting Memoriaal Foundation Singer Laren dat de gemeente uitbetaald, wanneer de stichting facturen indient die betrekking hebben op uitgevoerde werkzaamheden. In 2016 zijn er via deze wijze 779.885,00 aan kosten ingediend en dit leidt er toe dat er eenzelfde bedrag aan de reserve onttrokken is in 2016, terwijl deze kosten begrotingstechnisch eigenlijk pas waren voorzien voor 2017.

Daarmee komt de stand van de algemene reserve per 31 december 2016 op € 6.722.454

Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar het overzicht algemene reserve (balansspecificatie C).

Bestemmingsreserves

Reserve riolering
Deze is ingesteld bij vaststelling van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), waarbij het saldo van de jaarlijkse rioolexploitatie verrekend wordt. Uitgangspunt is kostendekkendheid van het product riolering. Ontstane overschoten/tekorten worden verrekend met de reserve. Begrote onttrekking in 2016 was € 101.750, werkelijke onttrekking is afgerond € 199.259 omdat de werkelijke lasten hoger uitvielen dan begroot.

Reserve afvalstoffenheffing
De reserve afvalstoffenheffing wordt in principe kostendekkend geraamd. Een eventueel exploitatiesaldo wordt met deze egalisatiereserve verrekend. In 2016 was een onttrekking begroot van € 33.733. Als gevolg van een hogere opbrengst bedraagt de storting aan de reserve € 4.862.

Reserve decentralisatie
Bij het vaststellen van de programmabegroting 2012 is de reserve decentralisatie ingesteld. Ultimo 2016 bedraagt de omvang van deze reserve € 304.128. Voorgesteld wordt om het saldo van deze reserve toe te voegen aan de reserve sociaal domein.

Reserve AZC Crailo
Met ingang van het boekjaar 2013 is het saldo deze reserve € 147. Voorgesteld wordt om dit geringe bedrag te laten vrijvallen ten gunste van de Algemene reserve. Zie ‘Financiële analyse op pagina 7.

Reserve exploitatieresultaat WSI (Warrekam, Schering en Inslag)
In de raad van 23 september 2009 is o.a. besloten om € 1.700.000, ten laste van de algemene reserve, beschikbaar te houden voor toekomstige exploitatietekorten. Met de voorjaarsnota 2010 is naar aanleiding van dit besluit de begroting gewijzigd en is de bestemmingsreserve gevormd.

Voor 2016 was € 311.567 begroot om het exploitatietekort te dekken. Het exploitatietekort 2016 viel lager uit. Dit heeft er toe geleid dat er slechts € 158.657 is onttrokken.

Reserve informatieplan
Ten behoeve van de uitvoering van het informatieplan 2010 - 2013 door de BEL Combinatie is in 2010 besloten om € 900.600 ten laste van de algemene reserve beschikbaar te stellen. In 2015 is conform begroting € 31.800,- onttrokken. Inmiddels is een nieuw investeringsplan ICT in de maak bij de BEL. Derhalve kan het restant van de reserve vrijvallen ten gunste van de Algemene reserve.

Reserve gemeentelijke gebouwen
De stand van de reserve gemeentelijke gebouwen bedraagt per 1 januari 2016 € 280.529. In 2016 is het begrote bedrag onttrokken. Dit betreft een bedrag van € 130.763 en dient ter dekking van de onderhoudslasten diverse gemeentelijke gebouwen.

Reserve verzoeken diverse scholen
Met ingang van 1 januari 2015 is het volledige scholenonderhoud van rijkswege formeel overgedragen aan de schoolbesturen van het primair onderwijs. Daarom is in 2015 de bestemmingsreserve verzoeken diverse scholen in het leven geroepen. De stand van deze reserve is per 31.12.2015 € 75.242. Er waren geen onttrekkingen en dotaties begroot. In 2016 is er echter wel een onttrekking voor een bedrag van € 30.000 gedaan. Dit om de kosten voor het oplossen van de ventilatieproblematiek bij de Binckhorst te dekken. In het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijs Laren (IHP) is besloten om deze kosten te dekken via deze wijze. Het IHP is vastgesteld in de raadsvergadering van 24 september 2014.

Reserve re-integratie en participatie
Met het raadsbesluit van 21 december 2011 is de reserve re-integratie en participatie ingesteld met als doel het participatiebudget optimaal te benutten. Met ingang van 2015 is de wet participatiebudget komen te vervallen en hiermee tevens het doel van deze reserve. Voorgesteld wordt om het saldo van deze reserve ad. € 35.020 toe te voegen aan de reserve Sociaal Domein.

Reserve Sociaal Domein
Bij de vaststelling van de jaarstukken 2015 is besloten om 500.000 van het jaarrekeningresultaat ten gunste te laten komen van deze reserve. In de jaarstukken wordt daarnaast voorgesteld om de reserves ‘re-integratie en participatie’ en ‘decentralisatie’ over te hevelen naar de reserve Sociaal Domein.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Conform de onderverdeling op basis van het BBV kent de gemeente Laren de volgende voorzieningen:

Voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen
Het opstellen van onderhoudsplannen van de gemeentelijke gebouwen is vanaf 2004 uitbesteed aan een extern bureau. Dit bureau actualiseert jaarlijks alle gemeentelijke meerjarenonderhoudsplannen. Aan deze voorziening is een bedrag van € 130.763 toegevoegd, zijnde verwachte kosten van onderhoud. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is ingegaan op de status van de onderhoudsvoorzieningen.

Voorziening pensioenen ex-wethouders
Deze voorziening is bestemd om aan de pensioenverplichtingen van de voormalige wethouders, welke niet elders zijn ondergebracht, te kunnen voldoen. Er is in 2016 een bedrag van € 74.520 toegevoegd aan deze voorziening.

Voorziening riolering
In november 2014 is de notitie riolering van de commissie BBV uitgekomen. In deze notitie wordt aangegeven hoe moet worden omgegaan met de overschotten op de rioolheffing en

afvalstoffenheffing. Overeenkomstig met voorgaande jaren is het overschot op de kapitaallasten toegevoegd aan de voorziening. De toevoeging in 2016 bedraagt € 75.194.

Voorziening precariorechten
Deze voorziening voorziet in het risico dat de geheven en betaalde precario op ondergrondse kabels en leidingen, opgelegd vanaf medio 2011, niet volledig opgelegd konden worden, met name vanuit de discussie met betrekking tot het aantal strekkende meters. Overige gehanteerde uitgangspunten (tarieven, rechtmatigheid) zijn in recentelijke uitspraken van rechtbank en gerechtshof als correct uitgevoerd beoordeeld.
Het verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen in balansspecificatie B.

Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar

Onderhandse leningen van: binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	18.106.684
Opname:	€	6.000.000
Aflossing/vermindering:	€	1.916.580
Boekwaarde 31 december 2016:	€	22.190.104

Zie overzicht vaste schulden hieronder voor een nadere specificatie

Overzicht vaste schulden

Omschrijving	Looptijd	Laatste aflossing	Rente	Stand per 1-1-2015	Opname	Aflossing	Stand per 31-12-16
Stichtingkapitaal Singer (622001)			var	136.134	0	0	136.134
Lening BNG tbv cmdz (ann)	25	2-1-2036	4,43%	1.896.684	0	56.580	1.840.104
Lening WSI	20	5-9-2031	3,82%	3.360.000	0	210.000	3.150.000
Lening WSI 2	10	22-5-2023	1,64%	1.600.000	0	200.000	1.400.000
Lening NWB	5	23-12-2018	1,15%	2.400.000	0	800.000	1.600.000
Triodos bank	10	15-12-2024	0,78%	4.500.000	0	500.000	4.000.000
Lening zwembad ING / Nat.Nl	30	24-2-2044	3,07%	4.350.000	0	150.000	4.200.000
Lening BNG (alg)	20	22-12-2036	1,66%		3.000.000	0	3.000.000
Lening BNG (alg)	20	22-12-2036	1,24%		3.000.000	0	3.000.000
Subtotaal langl. leningen excl. Singer				*18.106.684*	*6.000.000*	*1.916.580*	*22.190.104*
Totaal Langlopende leningen ex singer				**18.242.818**	**6.000.000**	**1.916.580**	**22.326.238**

Onderhandse leningen van: buitenlandse instellingen, fondsen banken, bedrijven en overige sectoren

Boekwaarde 31 december 2015:	€	138.377
Vermeerdering:	€	0
Aflossing/vermindering:	€	0
Boekwaarde 31 december 2016:	€	138.377

Dit bedrag is als volgt opgebouwd: Woningbouwvereniging Van Erfgooiers (€ 2.2.43) en Stichtingkapitaal Singer (€ 136.134). Laatstgenoemde post is ook opgenomen in bovenstaand overzicht vaste schulden.

Waarborgsommen

Boekwaarde 31 december 2015:	€	67.092
Vermeerdering:	€	4.113
Aflossing/vermindering:	€	0
Boekwaarde 31 december 2016:	€	71.205

Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Banksaldi

Boekwaarde 31 december 2015:	€	5.833.802
Vermeerdering/vermindering:	€	305.386
Boekwaarde 31 december 2016:	€	6.139.188

Het saldo per 31-12-2016 bedraagt € 6.139.188,- en bestaat uit opgenomen kasgeldleningen bij de BNG ad. € 5.400.000,- en het saldo op de B.N.G. rekeningen ad. € 739.188,-.

Overige schulden

Boekwaarde 31 december 2015:	€	1.068.462
Vermeerdering/vermindering:	€	922.227
Boekwaarde 31 december 2016:	€	1.990.689

De overige schulden bedrage ultimo 2016 € 1.190.689,- (2015: € 1.068.462,-) en bestaan uit het crediteurensaldo en de overige te betalen bedragen.

Overlopende passiva
Het verloop van de ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk en provincies voor specifieke uitkeringen ter dekking van lasten in volgende jaren wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Overlopende passiva

Verplichtingen opgebouwd in het begrotingsjaar, die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen:

Boekwaarde 31 december 2015:	€	1.741.789
Vermeerdering/vermindering:	€	- 76.525
Boekwaarde 31 december 2016:	€	1.665.264

De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen ter dekking van lasten van volgende jaren:

Boekwaarde 31 december 2015:	€	116.422
Vermeerdering/vermindering:	€	- 16.916
Boekwaarde 31 december 2016:	€	99.506

Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende jaren komen:

Boekwaarde 31 december 2015:	€	277.096
Vermeerdering/vermindering:	€	- 31.351
Boekwaarde 31 december 2016:	€	245.745

Gewaarborgde geldleningen

Dit betreft de directe geldleningen en de tertiaire achtervangposities die de gemeente Laren inneemt bij het WEW en WSW.

Garantstellingen
De gewaarborgde geldleningen voor hypotheken van huiseigenaren bedraagt per einde 2016 een totaal schuldbedrag van € 15.931.000,-. Er lopen momenteel geen overige leningen waarvoor de gemeente direct garant staat.

Tertiaire achtervang

Waarborgfonds Eigen woningen (WEW)

Het risico met betrekking tot de in het verleden verstrekte gemeentegaranties ter bevordering van het eigen woningbezit is medio jaren ´90 afgekocht bij het WEW. Slechts voor de zogenoemde tertiaire achtervang (het door de gemeente verstrekken van renteloze leningen) wordt een beperkt financieel risico gelopen.

Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
Daarnaast zijn diverse tertiaire achtervangposities ingenomen door Laren ten aanzien van de door het WSW gewaarborgde leningen aan woningbouwverenigingen. Het gaat hier om een totaalbedrag van € 16.450.000.
Ook hier geldt geen direct gemeentelijk risico, maar lopen wij een zeer marginaal risico door het eventueel moeten verstrekken van renteloze leningen aan het WSW bij liquiditeitsproblemen van het WSW zelf.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Verplichting (looptijd contract)	Jaarbedrag	Ondertekening contract
Levering gas (2014 - 2016) en elektra (2016 - 2017)	143.000	2013, 2015
Leerlingenvervoer (08/2014 - 07/2016)	60.000	2014
Onderhoud groenvoorziening (2011 - 2018)	196.000	2011
Gebiedsgericht grondwaterbeheer (2011 - 2021)	16.000	2011
Plaatsen gemeentelijke advertenties (04/2013 - 03-2017)	68.000	2013
Particuliere beveiliging (06/2013 - 2016)	10.000	2013
Leveringsovereenkomst wegenzout (10/2012 - 09/2016)	51 *	2012
Onderhoud kolken en infil.voorz. riolering (2013 - 2016)	16.000	2013
Onderhoud drukriolering en pompgemalen (2012 -2016)	15.000	2012

* betreft een bedrag van 50,79 per ton.

Overzicht stille reserves

	Bezittingen gemeente Laren tbv Stille reserve Object	Boekwaarde 31-12-2016 €	WOZ-waarde 31-12-2015 €	Verschil = reserve €
1	Gemeenteboerderij nr 29 (oudheidskamer)	0	339.000	339.000
2	Sporthal "Klaas Bout hal"(excl. zwembad)	0	1.963.085	1.963.085
3	Ambtswoning	0	1.555.000	1.555.000
4	Gemeentehuis incl. deel renovatie	1.628.411	2.100.736	472.325
5	Stalling/kantoor Rollybus (Gr.Gerritsweg 2a)	0	44.000	44.000
6	Kinderdagopvangverblijf Humanitas	75.410	288.000	212.590
7	Hertenkamp (inclusief schuur)	0	82.000	82.000
8	Aula begraafplaats	2.934	150.000	147.066
9	Gemeentetoren Naarderstraat	0	25.000	25.000
10	Museum Hofland	0	317.198	317.198
	Totaal stille reserves verkooptermijn > 1 jaar	1.706.756	6.864.019	5.157.263
11	Gemeenteboerderij nr 27 (boerderij)	0	976.000	976.000
12	Brandweerkazerne (G.Gerritsweg 2)	0	1.430.000	1.430.000
13	Huurwoningen brandweer (4, 4a 4b 4c)	323.904	945.000	621.096
14	Kerklaan 1 (monumentale woning)	313.280	796.000	482.720
15	Grond Gooiergracht (Eemnes)	33.630	593.000	559.370
16	Diverse (Engh)gronden	0	14.000	14.000
17	Volkstuinencomplex 2e Ruiterweg	0	130.000	130.000
18	Grond Tafelbergweg 49	0	42.000	42.000
19	Overige grondposities grondadministratie (deels)	278.550	574.000	295.450
20	Politiepost nw in BRW-kazerne	180.268	277.000	96.732
	Totaal verkooptermijn < 1jaar	**1.129.632**	**5.777.000**	**4.647.368**
	Getaxeerde kunstbezittingen gemeente Laren			**548.639**
	Totaal stille reserves verkooptermijn < 1jaar	**1.129.632**	**5.777.000**	**5.196.006**
	Totaal Stille Reserves gemeente Laren	**2.836.388**	**12.641.019**	**10.353.270**

1	Overige grondposities grondadministratie (deels)

- Betreft diverse percelen alsmede kadastrale nummers in Eemnes (niet Gooiergracht):

gelegen aan de Zuid Ervenweg (benoemd als grasland)	112.385 M2	(p/mtr € 4,03)
gelegen aan de Geerenweg (benoemd als grasland)	20.034 M2	(p/mtr € 4,03)

Bouwrekeningen (balansspecificatie A)

Plan Smeekweg	Herziening		Boekwaarde	Realisatie	Boekwaarde	Restantbudget	Te realiseren in:	
	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2015	2016	31-12-2016	eind 2016	2017	2018
Lasten								
Boekwaarde t/m 2009	2.269.025	2.269.025	2.269.025		2.269.025	0		
Boekwaarde boerderij en Boshoeve	600.256	600.256	600.256		600.256	0		
Onderhoud en verzekering boerderij	2.068	7.615	2.068	5.547	7.615	0		
Woonrijp maken	315.778	341.120	100.778	20.342	121.120	220.000	220.000	
Plankosten	71.993	67.816	54.493	9.324	63.816	4.000	4.000	
Heffingen en belasting	5.210	4.067	3.710	357	4.067	0		
V&T	113.784	113.447	81.284	18.163	99.447	14.000	14.000	
Rente	212.228	205.626	199.728	9.898	209.626	-4.000	-4.000	
Verwerving/aankoop	-44.890	-41.220	-44.890	3.670	-41.220	0		
Overig	52.698	46.498	21.698		21.698	24.800	24.800	
Totale lasten	***3.598.150***	***3.614.250***	***3.288.150***	***67.301***	***3.355.451***	***258.800***	***258.800***	***0***
Baten								
Opbrengsten verkoop grond	-3.325.650	-3.335.258	-2.210.650	-1.124.608	-3.335.258	0		
Subsidies en bijdragen	-195.667	-195.667	-195.667		-195.667	0		
Overige opbrengsten	-77.001	-77.001	-77.001		-77.001	0		
Rioolaansluitingen	0	0	0		0	0		
Totale baten	***-3.598.318***	***-3.607.926***	***-2.483.318***	***-1.124.608***	***-3.607.926***	***0***	***0***	***0***
Saldo	**-168**	**6.324**	**804.832**	**-1.057.307**	**-252.475**	**258.800**	**258.800**	**0**
Voorziening Smeekweg	*0*	*0*						
Saldo na aftrek voorziening	-168	6.324						

Co Bremanlaan	Herziening		Boekwaarde	Realisatie	Boekwaarde	Restantbudget
	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2015	2016	31-12-2016	eind 2016
Lasten						
Woonrijpmaken	210.000	161.398	0	161.398	161.398	0
Planontwikkelingskosten	25.000	17.641	0	17.641	17.641	0
Voorbereiding en toezicht	25.000	0	0		0	0
Totale lasten	***260.000***	***179.039***	***0***	***179.039***	***179.039***	***0***
Baten						
Totale baten	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Saldo	**260.000**	**179.039**	**0**	**179.039**	**179.039**	**0**

Afsluiting grondexploitatie Co Bremanlaan

De grondexploitatie wordt per 31-12-2016 afgesloten met een nadelig resultaat	179.039
Het nadelig resultaat wordt gedekt uit de voorziening Co Bremanlaan	-179.039
Boekwaarde grondexploitatie Co Bremanlaan na afsluiting	***0***

Voorziening grondexploitatie Co Bremanlaan

Voor de grondexploitatie Bijvanck was een voorziening gevormd:	
Stand voorziening per 1-1-2016	260.000
Dekking nadelig resultaat grondexploitatie Co Bremanlaan	-179.039
Vrijval voorziening grondexploitatie Co Bremanlaan per 31-12-2016	***80.961***

Berekening rente grondexploitatie Co Bremanlaan

N.v.t.

Overzicht reserves (balansspecificatie B.1)

	Stand 1/1/2016	Toevoeging 2016	Onttrekking 2016	Saldo 31/12/2016
ALGEMENE RESERVE:				
Stand Algemene reserve	7.336.560	191.987	806.093	6.722.454
Totaal Algemene reserve	**7.336.560**	**191.987**	**806.093**	**6.722.454**
BESTEMMINGS RESERVES:				
Reserve Riolering	354.529	0	199.259	155.270
Reserve Afvalstoffenheffing	287.614	4.862	0	292.476
Reserve Decentralisatie	304.128	0	0	304.128
Reserve AZC Crailo	147	0	0	147
Reserve Exploitatie WSI	655.031	0	158.657	496.374
Reserve Informatieplan	11.405	0	0	11.405
Reserve gemeentelijke gebouwen	280.529	0	130.763	149.766
Reserve verzoeken diverse scholen Laren	75.242	0	30.000	45.242
Reserve precario ondergronds	0	0	0	0
Reserve Reintegratie en participatie	35.020	0	0	35.020
Reserve Sociaal Domein	0	500.000	0	500.000
Totaal Bestemmingsreserves	**2.003.645**	**504.862**	**518.679**	**1.989.828**
Totaal Eigen Vermogen	**9.340.205**	**696.849**	**1.324.772**	**8.712.282**

Overzicht voorzieningen (balansspecificatie B.2)

	Stand 1/1/2016	Toevoeging 2016	Onttrekking 2016	Saldo 31/12/2016
VOORZIENINGEN:				
Voorziening Onderhoud gemeentel. gebouwen	227.037	130.763	25.457	332.343
Voorziening Pensioenen ex-wethouders	383.104	74.520	17.963	439.660
Voorziening riolering	45.394	75.194	0	120.588
Voorziening precariorechten	1.054.631	223.770	0	1.278.401
Totaal Voorzieningen	**1.710.165**	**504.247**	**43.420**	**2.170.992**

Overzicht algemene reserve (balansspecificatie C)

	Stand algemene reserve per 1 januari 2016			**7.336.560**
	Mutaties Algemene reserve 2016			
Bij:	Resultaat 2015			191.987
Af:	Budgetoverhevelingen			
	Onderhoud OVL	-8.218		
	Parkeerplaats 7 End	-10.000		
	Grondwatersanering Torenlaan	-7.990		
	Investering Singer	-779.885		
				-806.093
	Stand Algemene reserve per 31 december 2016			**6.722.454**
	Toekomstige mutaties in de algemene reserve			
	Overheveling budgetten 2016			
Af:	Maatregelen wateroverlast	-17.316		
	Opstellen GVVP 2017-2021	-20.025		
	RMO advies analyse SD	-5.490		
	Digitaliseren bouwdossiers Laren	-45.277		
	Bestemmingsplannen	-30.000		
	Organisatie veteranendag	-15.000		
	Sanering Torenlaan	-78.621		
	Subsidie Beheerstichting Hart van Laren	-15.500		
	Jan Hamdorffprijs (1e deel)	-5.000		
	Integraal huisvestingsplan Onderwijs	-6.384		
	Milieubeleidsplan	-3.300		
	Subtotaal toekomstige mutaties		*-241.913*	
	Reeds overgehevelde budgetten vanuit begroting 2016			
Af:	Bijdrage HOV-lijn	-187.500		
	Gemeentelijke monumenten	-13.667		
	Jan Hamdorffprijs (2e deel)	-5.000		
	Subtotaal toekomstige mutaties		*-206.167*	
	Totaal toekomstige mutaties			**-448.080**
	Rekeningsaldo 2016 (nog te besluiten)			**1.190.547**
	Resultaatbestemming			
	Toevoeging bestemmingsreserve Sociaal Domein	-771.440		
	Toevoeging bestemmingsreserve investeringen preventief voorveld	-200.000		
	Budgetoverheveling jaarrekening 2016	-219.107		
	Toekomstige mutaties conform programmabegroting 2016			
	Bijdrage Singer (2017)	-954.115		
	Totaal			**-2.144.662**
	Stand inclusief toekomstige mutaties			**5.320.259**

Overzicht investeringen met maatschappelijk nut (balansspecificatie D)

Objectnummer	Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2016
1240870000	Aanbrengen peilputten brandweer	0	0
1240010000	Reconstructie Dr. Holtmanweg	35.826	33.070
1240350000	Reconstructie Melkweg/Schapendrift	12.228	6.114
1240360000	Aanpassing kruisingsvlakken Graafland ca.	257	0
1240370000	Parkeerhavens Oosterend/klein Laren	938	625
1240380000	Reconstructie Naarderstraat	90.049	67.537
1240390000	Reconstructie Torenlaan (incl. bomenplan)	46.840	31.227
1240400000	Reconstructie Ruiterweg/Valk. Laantje/Paadje/Molen	42.262	28.175
1240410000	Reconstructie Leemzeulder	2.056	1.542
1240420000	Reconstructie Melkweg & Omgeving	44.855	35.884
1240430000	Reconstructie Bij den Toren & Omgeving	21.146	16.917
1240440000	Reconstructie Stad & Lande/ Erfgooiersdwarsweg	27.834	23.195
1240450000	Reconstructie Zevenenderdrift/Zevenend	69.066	57.555
1240460000	Reconstructie Barbiersweg/Eemnesserweg (totaal)	19.897	16.581
1240470000	Reconstructie Akkerweg	7.592	6.326
1240480000	Reconstructie Nieuwlarenweg	8.426	7.021
1240490000	Reconstructie L. van de Tongelaan	20.961	17.966
1240500000	Reconstructie Jagersweg/Jagerspad/T. Offermansweg	64.688	55.447
1240510000	Reconstructie Raboes	74.795	64.110
1240520000	Reconstructie wegen rondom Hamdorff	112.302	96.258
1240530000	Reconstructie Veldhuijsenlaan	43.443	37.237
1240540000	Reconstructie Tonny Offermansweg	79	0
1240550000	Reconstructie Smeekweg & omgeving	97.661	85.453
1240560000	Reconstructie Eemnesserweg	5.254	4.597
1240570000	Reconstructie Goossen de Witstraat	33.167	29.482
1240580000	Reconstructie Zijtak	118.632	105.451
1240590000	Reconstructie Akkerhof	33.478	29.758
1240600000	"Parkeerterrein ""´t Laer"""	9.748	8.665
1240610000	Reconstructie van Wulfenlaan West	44.379	39.448
1240620000	Aanp. Bermen (civ. Techn.) Vredelaan	9.850	8.865
1240630000	Reconstructie Veldweg	59.843	53.859
1240640000	Herinrichting hofjes	54.410	48.969
1240650000	Reconstructie Bijenstand/Lucasweg	49.084	44.621
1240660000	Reconstuctie Engweg/Van Wulfenlaan (2001)	121.040	110.036
1240690000	Reconsructie Zevenend	53.930	49.782
1240700000	Reconstructie Neuhuysweg	42.567	39.293
1240710000	Rec. kruising Schapendrift + parkpltsen	77.760	71.778
1240720000	Reconstructie Oud Laren	60.077	55.071
1240730000	Reconstructie Zevenenderdrift	102.481	93.941
1240770000	Parkeerplaatsen achter gemeentehuis	0	0
1240790000	Reconstructies voetpaden	21.075	19.454
1240800000	Reconstr. Hilversumse weg (asfaltering)	138.633	128.730
1240810000	Haakse parkeerplaatsen St. Jansstraat	138.194	128.323
1240820000	Bomenplan Torenlaan	1.272	848
1240830000	Reconstructie Jan Hamdorfflaan	68.534	63.638
1240840000	Reconstructie Warrekam / Schietspoel	164.341	152.603
1240860000	Reconstruct.Inslag, Schering & Weversweg	252.205	235.391
1240880000	Reconstructiewerkzaamheden Ruiterweg	37.220	34.894
1240890000	Reconstructie Zingerskamp	69.255	64.926
1240900000	Reconstructie Naarderstraat	414.760	395.469
1240910000	Parkeerterrein Schapendrift	186.808	175.820
1240920000	Herstrating Jordaan	21.367	20.110
1240930000	Reconstructie Koloniepad	92.047	87.071
1240940000	Reconstructie Zonnedauw	39.504	37.388

Objectnummer	Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2016
1240950000	Reconstructie Frans Langeveldlaan wegaandeel	173.150	163.875
1240960000	Opwaarderen voet/fietspaden	53.219	50.368
1240990000	reconstructie Houtweg	114.741	109.525
1241000000	Opwaarderen voet-/fietspaden 2010	43.165	41.109
1241010000	Centrumplan Laren (brinkplan 3)	366.231	349.197
1241020000	Reconstructie Henri Polakweg	95.838	91.579
1241030000	Aanpassen bushaltes	-1	-1
1241040000	Reconstructie Oosterend	0	0
1241050000	Reconstructie ged. Veldweg	0	0
1241070000	700148 Buitenruimte WSI	568.831	544.099
1241080000	Reconstructie heideveldweg	-868	0
1241100000	Reconstructie Blaricummertollaan	142.278	139.339
1241110000	Rec. Heideveldw.-Veldw-Oosterend-Leemzeulder	623.346	596.244
1241120000	Reconstructies wegen jaarschijf 2013-2014	755.121	723.657
1241130000	Infrastructuur ziekenhuis	93.563	104.562
1241140000	Reconstructies wegen jaarschijf 2014	568.981	655.228
1241150000	Reconstructies wegen jaarschijf 2015	38.715	258.814
1241160000	Reconstructies wegen jaarschijf 2016	19.705	157.230
1241170000	Reconstructies wegen jaarschijf 2017	0	23.937
1240740000	Duurzaam veilig 2e fase	0	0
1240680000	Herinrichting Plein 1945	0	0
1240750000	Parkeerplaatsen complex Schuilkerkerpad	0	0
1240020000	Renovatie Coeswaerde (vijver Brink)	5.990	2.995
1240670000	Geluidscherm A1	0	0
1260010000	Openbaar verlichtingsplan (fase 7)	71.639	66.128
1260020000	Energie zuinige lampen	5.214	0
1260030000	Vervanging armaturen openbare verlichting	6.494	4.871
1260040000	Vervangingsplan armaturen 1997	8.275	6.896
1260050000	Uitvoering verlichtingsplan	81.600	71.400
1260060000	Centrumplan openbare verlichting	75.317	65.902
1260070000	Wijkverlichting fase 4/2001	45.921	41.329
1260080000	Wijkverlichting fase 5/2002	74.868	68.061
1260090000	Verlichting achter geluidscherm A1	8.587	7.806
1260100000	Verlichtingsplan fase 6 (2003)	68.633	62.914
1260120000	Kruispunt Eemnesserwet/Blar. Tollaan	7.047	5.638
1260240000	VRI ziekenhuis	-19.770	-17.973
1260220000	Krachtstroominstallatie op de Brink	29.657	26.331
		7.489.603	**7.447.586**

2.3 Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de belastingplicht in de vennootschapsbelasting uitgebreid voor overheidslichamen en daarmee ook voor gemeenten. Deze belastingplicht gaat gelden bij die activiteiten waarbij de gemeente deel neemt aan het economisch verkeer en in concurrentie treedt met private partijen. Het doel van de nieuwe wet is om een gelijk speelveld te creëren tussen publieke en private partijen.

Gemeenten worden belastingplichtig indien en voor zover zij een onderneming drijven, zo luidt het wettelijk criterium. Praktisch gezien betekent dit dat alleen die activiteiten van de gemeente in de heffing worden betrokken die als 'zelfstandig onderdeel' kunnen worden beschouwd en die voldoen aan de voorwaarden om als –belaste- onderneming te worden aangemerkt.

De voorwaarden voor belastingplicht zijn:
- de activiteit kwalificeert als een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid; die
- deelneemt aan het economisch verkeer; en die
- structureel fiscale winsten of overschotten beoogt of behaalt.

In samenwerking met EFK belastingadviseurs is in 2015 een rapportage vennootschapsbelasting opgesteld. Deze rapportage geeft het volgende inzicht:

Grondbedrijf:
De gemeente is slechts belastingplichtig voor de resultaten van het grondbedrijf behaald vanaf 1 januari 2016. De resultaten behaald tot 31 december 2015 zijn vrijgesteld van belastingen. In de praktijk betekent dit dat verliezen uit het verleden op grondexploitaties niet in het fiscale resultaat zullen worden meegenomen; winsten uit het verleden worden evenmin belast.

De gemeente zal voor het grondbedrijf vast dienen te stellen wat de fiscale waarde van het grondbedrijf is op 1 januari 2016. Deze waarde, zijnde de waarde in het economisch verkeer, kan op verschillende manieren worden vastgesteld. De SVLO (Samenwerkingsverband Lokale Overheden) geeft als voorkeursmethode voor het bepalen van de waarde in het economisch verkeer de discounted cashflow methode aan.

Hierbij worden de toekomstige inkomende en uitgaande kasstromen van de grondexploitaties contant gemaakt. De discontofactor die door de SVLO wordt voorgesteld is een gewogen gemiddelde van de kosten van kapitaal (WACC-methode). Daarbij wordt aan de hand van de werkelijke gegevens van de gemeente een mix van eigen en vreemd vermogen samengesteld waaraan een rentepercentage wordt toegerekend dat afgeleid is van de werkelijke kosten van externe financiering van de gemeente.

Deze contante waarde van de grondvoorraad is de fiscale boekwaarde, de waarde in het economisch verkeer, op de openingsbalans. Op deze boekwaarde moet worden afgeboekt door de gemeente bij de bepaling van de fiscale winst naar gelang de gemeente gronden verkoopt.

Overige onderwerpen:
Daarnaast is voor een aantal onderwerpen (begraven, dienstverlening HOV-lijn, activiteiten cultuur en recreatie, detachering personeel en verhuur gemeentehuis) geadviseerd om voor de aangifte in 2017 (dienstjaar 2016) de belastingplicht nader te bezien op basis van het winstcriterium.

De fiscale regels voor winstbepaling wijken op belangrijke punten af van de BBV-regels die gelden voor de gemeentelijke rapportages. Verschillen ontstaan doordat sommige BBV-lasten fiscaal niet of niet volledig in aftrek mogen worden gebracht. Dit zijn zogenaamde permanente verschillen. Te denken valt aan dividenden ontvangen onder de deelnemingsvrijstelling, kapitaallasten, representatiekosten en boetes.

Voor de VPB wordt geen afzonderlijke fiscale administratie ingericht. Blijkens de parlementaire geschiedenis is het de gemeenten toegestaan om voor de eerste beoordeling van de vraag of overschotten worden gerealiseerd, uit gaan van de resultaatbepaling overeenkomstig het BBV. Daarbij moeten wel de evidente verschillen tussen BBV en winstbepaling volgens de vpb worden opgeheven. Zo mag geen rekening worden gehouden met rentekosten van financiering met eigen vermogen en is waakzaamheid geboden bij kosten die binnen het BBV ineens ten laste van de winst

worden gebracht en volgens de VPB in meerdere jaren moeten worden afgeschreven. De gemeente hoeft bij de vraag of door een bepaalde activiteit overschotten worden behaald geen rekening te houden met ingewikkelde afschrijvingsbeperkingen die gelden binnen de VPB.

Op moment van opstelling van de jaarrekening 2016 is gestart met de nadere uitwerking voor de VPB. Voor een juiste berekening is het van belang dat alle boekingen zijn verwerkt. Daarnaast is het voor gemeenten een geheel nieuw onderwerp en is er nog geen jurisprudentie waarop precedentwerking van uit kan gaan. Om qua tijdsdruk niet in problemen te komen is inmiddels gebruik gemaakt van de uitstelregeling (BECON).

In de jaarrekening 2016 is vooralsnog geen rekening gehouden met een VPB-last. Deze aanname is mede gebaseerd op een aantal pleitbare standpunten, welke nog niet zijn afgestemd met de Belastingdienst. Mocht op basis van de te op te stellen aangifte VPB alsnog blijken dat rekening moet worden gehouden met een belastinglast dan zal dit worden verantwoord in 2017.

Bijlagen

Bijlage 1 Renterisico op vaste schuld voor het jaar 2016

Berekening renterisico op de vaste schuld
Op deze staat dient eenmaal per jaar over het voorgaande jaar het renterisico op de vaste schuld te worden gerapporteerd. Het gaat hierbij om het renterisico van het gehele openbaar lichaam, inclusief bedrijven en andere takken van dienst. Deze staat wordt jaarlijks als onderdeel van de financieringsparagraaf bij het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden.

Bij het bepalen of een lening tot de vaste schuld gerekend kan worden, dient rekening te worden gehouden met de gehanteerde derivaten. Uitgangspunt hierbij is dat het resultaat van de onderliggende lening en het derivaat telt. Een lange variabel rentende lening (bv. 3-maands rente) waarop een derivaat wordt afgesloten, met als gevolg een vaste rente (langer dan 1 jaar vast), heeft een rente typische looptijd langer dan 1 jaar en dienst dus tot de vaste schuld te worden gerekend.

2016			**Bedrag x € 1.000**
(1a)	Renteherziening op vaste schuld o/g		0
(1b)	Renteherziening op vaste schuld u/g		0
(2)	Renteherziening op vaste schuld (1a-1b)		0
(3a)	Nieuw aangetrokken vaste schuld		6.000
(3b)	Nieuw uitgezette lange leningen		
(4)	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a-3b)		6.000
(5)	Betaalde aflossingen		1.914
(6)	Herfinanciering (laagste van 4 en 5)		1.914
(7)	Renterisico op de vaste schuld (2+6)		1.914
(8)	Renterisiconorm, 20% van begrotingstotaal:	21.000	4.200
(9a)	Ruimte onder renterisiconorm (8-7)		2.286
(9b)	**Overschrijding renterisiconorm (7-8)**		**0**

Bijlage 2 Investeringen

Overzicht lopende investeringen 2016

Project	Omschrijving	Raadsbesluit	Raming	Wijziging nummer	Besteed t/m 2015	Besteed 2016	begrotings-wijziging	Restant krediet
700154	Reconstructie Blaricummertollaan	26-09-2012	30.000	6-2012				
			214.000	105-2013				
			244.000		208.740	4.394		30.865
700172	Maatregelen wateroverlast	27-5-2015	300.000	8-2015	18.794	281.206		0
700179	Maatregelen wateroverlast 2016		140.000	105-2016		39.943		100.057
700180	Uitbr. Van het grondwatermeetneg	24-2-2016	25.000	1-2016		20.301		4.699
700183	Maatregelen wateroverlast 2017		75.000	72-2016				75.000
L.02.10.03.01	Voorbereiding reconstructie wegen 2015		70.000	105-2015	34.405	18.253		17.342
L.02.10.03.02	Uitvoering reconstructie wegen 2015	30-09-2015	250.000	13-2015	14.602	299.711		-64.313
L.02.10.03.02	Uitvoering reconstructie wegen 2015		50.000	105-2015				50.000
L.02.10.03.02	Uitvoering reconstructie wegen 2015		592.000	105-2015				592.000
L.02.10.03.02	Uitvoering reconstructie wegen 2015		100.000	32-2016				100.000
L.02.10.03.03	Nazorg reconstructie wegen 2015		3.000	105-2015		642		2.358
L.02.10.03.04	Bijdrage reconstructie wegen 2015	30-09-2015	-250.000	13-2015		-40.000		-210.000
			815.000,00		49.007	278.606		487.387
L.02.10.04.01	Voorbereiding reconstructie wegen 2016		70.000	105-2015	25.263	34.280		10.457
L.02.10.04.02	Uitvoering reconstructie wegen 2016		325.000	32-2016		142.035		182.965
L.02.10.04.02	Uitvoering reconstructie wegen 2016		1.079.072	71-2016				1.079.072
L.02.10.04.02	Uitvoering reconstructie wegen 2016		50.000	105-2015				50.000
L.02.10.04.03	Nazorg reconstructie wegen 2016		2.000					2.000
L.02.10.04.04	Bijdrage reconstructie wegen 2016							
			1.526.072,00		25.263	176.314		1.324.495
L.02.10.05.01	Voorbereiding reconstructie wegen 2017		48.200	72-2016		28.289		19.911
L.02.10.05.02	Uitvoering reconstructie wegen 2017		914.720	72-2016		2.400		912.320
L.02.10.05.02	Uitvoering reconstructie wegen 2017		-425.000	32-2016				-425.000
L.02.10.05.03	Nazorg reconstructie wegen 2017		3.000	72-2016				3.000
L.02.10.05.04	Bijdrage reconstructie wegen 2017							
			540.920,00			30.689		510.231
	T O T A A L		**3.665.992**		**301.804**	**831.454**		**2.532.734**

Overzicht af te sluiten investeringen 2016

Project	Omschrijving	Raads-besluit	Raming	Wijziging nummer	Besteed t/m 2015	Besteed 2016	begrotings-wijziging	Restant krediet
700174	Objectmaatregelen 2015		56.240	105-2015	39.480	16.754	-6	0
700181	Gronddepot		63.000	105-2015		70.623	7.623	0
700182	Objectmaatregelen 2016		56.240	105-2016		56.998	758	0
L.02.10.01.01	Voorbereiding infra ziekenhuis		8.000	105-2014	14.461	-688		-5.773
L.02.10.01.02	Uitvoering infra ziekenhuis		120.000	105-2014	78.885	14.370	-22.756	3.989
L.02.10.01.03	Nazorg infra ziekenhuis		2.000	105-2014	216			1.784
			130.000		93.562	13.682	-22.756	0
L.02.10.02.01	Voorbereiding reconstructie wegen 2014		70.000	105-2014	562.953	94.692		-587.645
L.02.10.02.02	Uitvoering reconstructie wegen 2014		830.000	105-2015	154.493	22.557	-52.330	600.620
L.02.10.02.03	Nazorg reconstructie wegen 2014		3.000	105-2015	2.783	13.192		-12.975
			903.000		720.229	130.440	-52.330	0
	T O T A A L		**1.208.480**		**853.272**	**288.498**	**-66.711**	**0**

Bijlage 3 SISA-verklaring

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

BZK	C7C	**Investering stedelijke vernieuwing (ISV) II** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Project-gemeenten (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: C7C / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: C7C / 03*	Cumulatieve bestedingen ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 04*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 05*	Toelichting afwijking *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 06*
			1 2008/28716 Smeekweg	€ 0	€ 63.631	€ 173.000	€ 3.176.621	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 07*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 08*	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen) Afspraak Alleen in te vullen na afloop project *Aard controle R1* *Indicatornummer: C7C / 09*	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen) Realisatie Alleen in te vullen na afloop project *Aard controle R1* *Indicatornummer: C7C / 10*	Activiteiten stedelijke vernieuwing Toelichting afwijking Alleen in te vullen na afloop project *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: C7C / 11*	
			1 2008/28716 Smeekweg	Nee				
I&M	E27B	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27D / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27D / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27D / 03*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27D / 04*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27D / 05*	
			1 249087/366562 (Reconstructie Eemnesserweg/Blariummertolaan)	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*	
			1 249087/366562 (Reconstructie Eemnesserweg/Blariummertolaan)	€ 23.025	€ 52.682	In jaarrekening 2015 op eindverantwoorden ja gezet. In 2015 vaststellingsverzoek naar de provincie gestuurd. Regeling is nog niet afgewikkeld door de provincie. Vandaar "0" verantwoording.	Ja	
SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 1.359.080	€ 63.610	€ 95.013	€ 0	€ 37.745	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 2.947	€ 0	€ 0	€ 29.934	€ 0	Ja
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016** **Besluit**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 52.029	€ 9.494	€ 1.619	€ 2.061	€ 10.292	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			

Bijlage 4 Conversietabel balans 2015

ACTIVA	2015 Herziening	2015 Boekwerk	2015 Verschil	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	8.328	8.328	0	
Totaal immateriële activa	8.328	8.328	0	
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut	11.260.736	10.931.509	329.227	zie a)
Investeringen met een economisch nut (heffing)	3.696.600	3.696.600	0	
Investeringen met een maatschappelijk nut	7.489.603	7.489.603	0	
Totaal materiële vaste activa	22.446.939	22.117.712	329.227	
Financiele vaste activa				
Overige langlopende leningen	7.837.562	7.837.562	0	
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd			0	
van één jaar of langer (BNG bouwfonds)	1.674.583	1.674.583	0	
Totaal financiële vaste activa	9.512.145	9.512.145	0	
Totaal vastgelegde middelen	**31.967.412**	**31.638.185**	**329.227**	
Vlottende activa				
Voorraden				
Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie	546.052	546.052	0	
Grond- en hulpstoffen	0	329.227	-329.227	zie b)
Totaal voorraden	546.052	875.279	-329.227	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	2.367.797	2.350.152	17.645	zie c)
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	
Rekening-courantverhoudingen met niet financiële instellingen	29.157	29.157	0	
Overige vorderingen	1.117.114	1.134.759	-17.645	zie d)
Overige uitzettingen	0	0	0	
Totaal uitzettingen	3.514.068	3.514.068	0	
Liquide middelen				
Kas- en banksaldi	52.589	52.589	0	
	52.589	52.589	0	
Overlopende activa				
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde die ten laste van de volgende jaren komen	3.501.237	3.501.237	0	
Totaal vlottende activa	**7.613.947**	**7.943.174**	**-329.227**	
T o t a a l - g e n e r a a l	**39.581.389**	**39.581.389**	**0**	

PASSIVA	2015	2015	2015	
	Herziening	Boekwerk	Verschil	
Vaste Passiva				
Eigen vermogen:				
Algemene reserve	7.336.560	8.391.191	-1.054.631	zie e)
Bestemmingsreserves	2.003.645	2.003.645	0	
Resultaat na bestemming	1.181.263	1.181.263	0	
Totaal eigen Vermogen	10.521.468	11.576.099	-1.054.631	
Voorzieningen	1.710.165	655.534	1.054.631	zie f)
Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar:				
Onderhandse leningen van: binnenlandse banken en overige financiële instellingen	18.106.684	18.106.684	0	
Onderhandse leningen van: buitenlandse instellingen, fondsen			0	
banken, bedrijven en overige sectoren	138.377	138.377	0	
Waarborgsommen	67.092	67.092	0	
Totaal vaste schulden	18.312.153	18.312.153	0	
Totaal vaste financieringsmiddelen	**30.543.786**	**30.543.786**	**0**	
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar				
Banksaldi	5.833.802	5.833.802	0	
Overige schulden	1.068.462	1.068.462	0	
Totaal netto-vlottende schulden	6.902.264	6.902.264	0	
Overlopende passiva				
Verplichtingen opgebouwd in het begrotingsjaar, die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	1.741.789	1.741.789	0	
De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen			0	
voor specifieke uitkeringen ter dekking van lasten van			0	
volgende jaren	116.422	116.422	0	
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van			0	
volgende jaren komen	277.096	277.096	0	
Totaal overlopende passiva	2.135.308	2.135.308	0	
Totaal vlottende passiva	**9.037.572**	**9.037.572**	**0**	
T o t a a l - g e n e r a a l	**39.581.389**	**39.581.389**	**0**	
Garantstellingen	**15.931.000**	**15.931.000**	**0**	

Toelichting conversietabel balans 2015

Ad a) Materiële vaste activa

Investeringen met economisch nut (herziening)	€	11.206.736
Investeringen met economisch nut (boekwerk)	€	10.931.509
Verschil	€	329.227

Toelichting verschil: De GREX Bibliotheek (326.469) en Ligweide de Biezem (€ 2.758) stonden in het vastgestelde boekwerk van de jaarstukken 2015 gerubriceerd onder gronden en terreinen. De hernieuwde BBV-voorschriften leiden ertoe dat deze per heden onder materiele vaste activa gerubriceerd dienen te worden.

Ad b) Vlottende activa

Grond- en hulpstoffen (herziening)	€	0
Grond- en hulpstoffen (boekwerk)	€	329.227
Verschil	€	-329.227

Toelichting verschil: zie toelichting verschil bij Ad a)

Ad c) Uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar

Vorderingen op openbare lichamen (herziening)	€	2.367.797
Vorderingen op openbare lichamen (boekwerk)	€	2.350.152
Verschil	€	17.645

Toelichting verschil: Bij het opmaken van de jaarstukken 2015 is in de vastgestelde versie per abuis een post ad. € 17.645 gerubriceerd onder 'overige vorderingen', terwijl dit 'vorderingen op openbare lichamen' had moeten zijn. Het bedrag heeft namelijk in zijn volledigheid betrekking op debiteuren van openbare lichamen.

Ad d) Uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar

Overige vorderingen (herziening)	€	1.117.114
Overige vorderingen (boekwerk)	€	1.134.759
Verschil	€	-17.645

Toelichting verschil: zie toelichting verschil bij Ad c)

Ad e) Eigen vermogen

Algemene reserve (herziening)	€	7.336.560
Algemene reserve (boekwerk)	€	8.391.191
Verschil	€	-1.054.631

Toelichting verschil: Bij het opmaken van de jaarstukken 2015 is in de vastgestelde versie per abuis een post ad. € 1.054.631 gerubriceerd onder 'reserves', terwijl dit 'voorzieningen' had moeten zijn. Dit bedrag heeft volledig betrekking op de voorziening precariorechten.

Ad f) Voorziening

Voorzieningen (herziening)	€	10.931.509
Voorzieningen (boekwerk)	€	11.260.736
Verschil	€	1.054.631

Toelichting verschil: zie toelichting verschil bij Ad e)

Controleverklaring